

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
József-körút 18.

Főszerkesztő: **VÉSZI JÓZSEF.**
Felelős szerkesztő: **BRAUN SÁNDOR.**
A SZERKESZTŐSÉG.

Égész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3,50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1,20 ft).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

A vármegye bankárja.

Budapest, december 12.

(s.) Nos, igen, csakugyan az lesz az állam, a minek már előre csufolják a legújabb reformjavaslat ellenségei: a vármegye bankárja. Azok akarják ezzel kisebbiteni, akik azt mondják róla, hogy a vármegyét kisebbiti. Ugyancsak alapos ellentmondás! Hogy a vármegyének megnyirbálja a hatalmát az az ur állapot, hogy ezentul nem lesz baja a pénzkezeléssel, hanem ott lesz a bankárja: az állam. A pénze az övé marad, ő fog vele rendelkezni, ő parancsolja meg, hogy mire költsek, ő marad az ur fölötté, csak éppen nem fogja kezelni. Kezeli majd helyette az állam — ingyen. Viselik a felelősséget az állam közegei, akik értenek hozzá, akiknek egyéb dolguk nincsen, mint a pénzkezelés. A megyegyűlés, az alispán, a szolgabíró végezni fogja a maga dolgát, még pedig jobban, mint eddig, mert jobban rá fog érní. Valamivel jobb lesz tehát a megyei adminisztráció, sokkal jobb lesz a pénzkezelés, ráadásul pedig mindez olcsóbb is lesz. A vármegyék maguk éppen ingyen kapják. Összevissza megtakarítanak vele egy milliót. A miniszterelnök ennek tetejében még azt is kimutatta, hogy nemcsak ebből a megtakarításból lesz hasznunk, hanem abból is, hogy a rendes, modern kezelés mellett sok pénz fog megkerülni, amely eddig elkallódott a slendrián gazdálkodás utvesztőiben, sok céltalan kiadás fog elmaradni, sok elmaradt bevétel fog a vármegye számára előteremni.

Hogy kevesebbet fognak lopni is, mint eddig, ezt a fájó pontot nem is bolygatta a miniszterelnök. Csak *rendesebb*, *modernebb* kezeléssel szolt, nem *tisztességesebb* kezeléssel.

Hiszen hűtlen tisztviselők csakugyan akadnak nemcsak a vármegyéknel, hanem az államnál is, — példák mutatják — de hogy nehezebb lopni egy célszerűbb, egyszerűbb és szakszerűen ellenőrzött pénzkezelés mellett, mint a mostani patriarkális rendszerben, az nem is szorul bizonyításra. Valamint az sem, hogy abban a szomorú helyzetben, mikor a lopás már megesett, hasonlíthatatlanul kisebb a baj, ha husz millió ember zsebéből kell pótolni a kárt, mint hogyha egy vármegye lakosai közt kell felosztani ezt a terhes kötelezettséget pótdadó alakjában.

Arról van tehát szó, hogy a vármegye egy nyügtől szabadul meg, nem pedig arról, hogy egy joggal lesz szegényebb. Ami *jog*: az ellenőrzés, a rendelkezés, az utalványozás, az mind a vármegyéé marad; ami teher: az kezelés, meg az ebből eredő felelősség, az államé lesz. Az történi, amit minden nagyobb módu magánember megtett eddig is, amióta a csekkek és a páncélszobák okos és modern intézményét feltalálták. Akinek milliói, vagy százai vannak, ha okos ember, bizony nem hajlódik azzal, hogy maga viselje a gondját, hanem rábizzza egy bankra, vagy a bankárjára. Akadt már vármegye is, amely megtette eddig is: Jász-Nagykun-Szolnok vármegye például évek óta takarékpénztárban tartotta a pénzét és semmi baja sem volt belőle és egyetlen jász vagy kun atyafinak sem fájt a feje a miatt, hogy az ő vármegyéjének kevesebb a joga, kisebb a hatalma, mint a többi hatvankét vármegyéé.

És a hatvanhárom vármegye közül egyetlenegy sem akadt, amely megijedt volna attól, hogy az állam fog ezentul bibelődni a pénze kezelésével. Ellenkezőleg, valamennyi vármegye örül neki szerzte az országban. Csak

éppen a parlament ellenzéke nem örül. Vagy tán az is örül, mert két napon át volt miről beszélnie, volt alkalma emlegetni az alkotmány védőbástyáját, amelyet a kormány összevissza döntöget. Ki is használta az alkalmat alaposan. Nehéz ágyukat vontatott fel, azokból lövöldözött, messze a javaslat feje fölött, az egész közigazgatásnak készülő nagy reformja felé.

Kárt azonban nem tett semmiben. Széll Kálmán megtette ugyan azt a szivességet, hogy a messze célpontot közelebb hozta, egészen a tűzvonalba; de ez csak arra volt jó, hogy teljes világitásban álljon a közvélemény előtt a nagy, organikus reformterv is, meg ez a javaslat is, amely amannak jól kiszámított alkotó eleme. És a közvélemény bizonyára hálás lesz a miniszterelnöknek ezért a beszédért, amely világotagságot árasztott arra az egész széles területre, a hová a mostani vitát áterrelte az ellenzék.

A közigazgatás reformjának egész mezején ellátunk immár, Széll Kálmánnak minden megvilágító, minden homályt eloszlató beszéde után. Ebben a beszédben a régi megyei embernek a vármegye iránt való meleg szeretete, az önkormányzat fontos hivatásának erős átérzése szólt meg. Az éppen a legszebb ebben a beszédben, s talán ezért is volt olyan egyetemes a hatása — hogy Széll Kálmán nem szidta a vármegyét, mikor arról beszélt, hogy meg kell reformálni; hanem megmutatta azon a magaslaton, amelyen életbevágó hivatása van a nemzeti élet szempontjából, s a melyre föl kell emelni, hogy igazán teljesíthesse a hivatását. Az *igazi* hivatását, amely nem azon fordul meg, hogy választja-e a tisztviselőit, vagy nem, azt a hivatását, a melyhez az önkormányzat valóságos ere-

T Á R C A.

Karácsonyi álom.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Irta: *Gárdonyi Géza.**

A betlehemi legenda legszebb a világ legendái között.

Hogy az eget istene földre küldi a fiát; szegény zsidóleány szivében öltözteti emberi testbe; bölcsője egy kis jászol; palotája földbe vájt istálló s első látogatói mezei emberek.

Szép ez a legenda, mert az Isten szeretete ragyog benne. Az ég lakói ölelkeznek a föld lakóival. A juhász nem kisebb a királynál. A barom is ki van emelve az állati alacsonyáságból: örvend az emberekkel s hogy a kised ne fázzon, meleg párat lehel reá.

A mi népünknek különösen kedves ez a legenda. A pásztorokban a maga megbecsülését látja; képzelete havas telet borít az istálló köré, s álmodozásában hallja, amint az angyalok énekelnek, a pásztorok dudálnak, s Mária altatja az ő szent fiát: Csicsija babája! Aludjál én virágom! — mint ahogy a parasztasszonyok szokták.

Eltűnődök rajta, hogy mely időben jelenhetett meg az első betlehemes csoport a magyar földön? A nép között hangzott-e először a szavak, vagy valamelyik klastromban, vagy valamelyik várnak a lovagtermében? Hogyan van, hogy ez az egyetlen szinjáték, amit a nép játszik? Se passzió-

játék, se más drámai költemény. Csak ez az egy. Ezt aztán annyira szereti, hogy megtartja az emlékezetében, s átadja egyik század a másiknak a népdalokkal, a közmondásokkal s a tündérmesékek együtt.

A népköltészeti gyűjteményekben látom, hogy a pásztorok neve: Titirusz, Koridony, Maksus. Ezek bizony nem magyar nevek: Vergiliusz pásztorainak a névsorából valók. A dramolett tehát klastromban vagy városban született. De a nép magát látta a pásztorokban; tetszett neki; összekapcsolta vallásával (amely költészete el filozófiája a népnek) — s nem felejtette el többé.

Itt megigazítani vélem azt a felfogást, hogy a népköltészet a tömeg lelkének a terméke. Nem. A népköltészet csakugy egyesek költése, mint a művelteké, csakhogy a költők nevét nem tartotta meg a nép emlékezete. A szénának az egynehány szál görögfü adja az illatot. Nem látjuk a görögfüvet, de az illatot érezzük, s azt mondjuk: a széna illata. A népköltészet nem az a költészet, amit a nép csinál, hanem az, amit a nép elfogad.

Igy kerülhetett a nép közé ez a rövid kis bibliai görögfü; így adhatta át illatát a mi lelkünknek. Iskolai dráma volt. A nép elfogadott belőle, amennyit megértett és megsejtett benne, s lett belőle népjáték. Az emlékezet kiemelte mindig a századok mindent elsőprő folyásából s az Erdélyi Jánosok így jegyezheték be a névteleneknek abba a nagy költői antológiájába, amelynek a neve: Népköltészet.

De hogy a nép, a tömeg mennyire híjával van az irodalmi teremő erőnek, ez a kis játék

is mutatja. Századokon át ugyanaz a kettő osztott forma: betlehemes játék, háromkirályos játék. Ugyanazok az alakok: ott egypár pásztor, egy angyal és egy elbutult öreg; itt a három király. És századokon ugyanazok a rigmusok:

Csordapásztorok midőn Bóthlehemben
Csordát őrizének éjjel a mezőben.

Nincsen neki dunnácskája
Se sarkantyus eszímácskája . . .

Ne féljetek pásztorok, örömet hirdetek.

Szűz Mária e világra nékünk
Szent fiát hozá.

És századokon át ugyanazok a tréfák:

— Öreg, vess keresztet!

— Perecet?

— Nem perecet, hanem keresztet.

A szavak vidékenként el-olváltoznak, de a gondolat ugyanaz marad. A századok hosszúegymásutánjában ha bővül is, nem tökéletesedik, mert a bővülés csak külső. Nem a lelke bővül, csak a ruhája. Az ilyen csirizelés hamar lefoszlik és kivész az emlékezetből.

Hát én arra bátorodtam, hogy ezt a vérünkbe ájtott bibliai legendát átgyurom, megnagyobbított s átnyujtom a magyar színművészetnek.

Kedves munkám volt. Az a gondolat lebegett előttem, hogy nemcsak a fővárosi színházlátogató közönségnek dolgozom. A nyomtatás és a vidéki színészet talán eljuttatja munkámnak egynehány alakját és rigmusát az irodalomtalan milliók közé. S az egyetlen igazi népszínmű, a betlehemes játék emelkedik a becsülésben.

* Szerző a darabjáról.

jenekteljes kifejtésére van szükség. Nagy, nevezetes feladatokat jelölt meg ez erőfeszítés számára, sokkal nagyobbakat, nevezetesebbeket, amilyen a tisztviselőlakás, a korteskedés, családi érdekek dulakodása és — községi pénztárak számadásainak a *formális* ellenőrzése. A közigazgatás ellenőrzése, a törvények helyes végrehajtásának irányítása, az alkotmányos jogok oltalmazása nem úgy, mint eddig, hanem sokkal inkább módjában lesz az autonómiának. A törvénytelenül kivett adót, meg ujoncot ezentul is meg fogja tagadni a vármegye; a törvénytelen rendeletet vissza fogja küldeni a kormánynak, úgy, mint eddig. Nem, sokkal inkább, mint eddig. Mert az önkormányzat egészségesebb lesz, alapjai erősebbek lesznek, tartalma méltóbb lesz hozzá, mint eddig volt.

Ne sírassák hát a vármegyét, ne beszéljenek az önkormányzat pusztulásáról. Az a tisztujítás, amely most következik el a vármegyékre, talán az utolsó lesz. Reméljük is, hogy az lesz. De az utolsó restauráció az önkormányzatnak nem a temetését fogja jelezni, hanem a Széll Kálmán gyönyörű koncepciója szerint való teljes és diadalmas újjászületését.

ORSZÁGGYÜLÉS.

Budapest, december 12.

Az ülés elejét és végét hangossá tette a néppárt. Az elejét közbeszólásokkal, a végét sürgős interpellációkkal. De azért nem a zaj teszi az ülést emlékeztetővé, hanem az a hatalmas beszéd, melyet ma Széll Kálmán miniszterelnök a vármegyei pénzkézeltés ellátásáról szóló javaslatot az ellenzék minden támadásával szemben megvédte. Ebben a beszédben a miniszterelnök a közérzésnek adott kifejezést, mikor konstátálta, hogy az ellenzék kissé korán puffogtatja el a puskaporát, holott a közigazgatás államosításáról csak később lesz szó, ha majd a reformjavaslatok be lesznek terjesztve. S nagy tetszés közben jelezte már előre is, hogy tőle, aki a megye tisztelőitben nőtt fel, ne féltesse senki az önkormányzatot. Nem akarja ő azt bántani, de az állami akarat teljes szuverénitással való érvényesülését igenis biztosítani fogja, mert arra mulhatatlan szükség van. S ma végre a miniszterelnök kihámozta a javaslatban rejlő kérdést

Miért is legyen a magyar költségvetés mindig csak tea mellé való sütemény! Adjunk belőle a népnek is! Keressünk és csináljunk esatornákat a műveltek irodalmából a népielkebe!

Az anyagom kényes volt. A verizmus talán hátat is fordít majd az én bibliai színes ködönnek. De hát meg kellett hagynom a legendát a maga fehér gyermekköntösében s rajta kellett hagynom a pásztorokon is a magyar szűrt. Ha nem így cselekezem, ha barnuszban és teveháton jelentetem meg a pásztoraimat, ha Máriát és Józsefet a Renan könyveiből léptetem elő, akkor a karfésényi legenda számlává silányul és a népköltészet muzsája hozzáam vághatja a reá erőszakolt kalucsnikat.

Főre kellett tehát tennem a szokott szinpadit számítások minden algebrai képletét. Nem az igen tisztelt véleményekért dolgoztam, hanem magáért a legendáért, amely engem gyermekkorom óta gyönyörködtet.

S most mégis, hogy át kell adnom a munkámat a nyilvánosságának, olyanformán vagyok, mint aki tőrékeny tálat tart a kezében s aggódva pillant körül, hogy jó helyen áll-e vele, s félti a leheltőlélis.

Pierette.

— A Budapesti Napló tárcája. —

Írta: Georges de Lys.

Halk léptek hallatszottak a lépcső felől, aztán könnyű tasztás az ajtón s a következő pillanatban szoknyasuhogás töltötte be a szobát.

— Jó reggelt, Pierette kisasszony! — mondotta Sublaines hadnagy, aki teljesen föl volt már öltözködve.

abból a sok hozzá nem tartozó kérdésből, melylyel az ellenzék felcifrálta, csakhogy fontosabbnak és támadásra méltóbbnak tüntesse fel. A miniszterelnök bevilágított ebbe a taktikába s a tulnyomó többség a javaslatot, melyhez ma Haydin Imre, Babó Mihály és Szederkényi Nándor is hozzászólt, a miniszterelnök hatalmas beszéde után nagy lelkesedéssel általánosságban elfogadta.

S eztán egynemely személyes természetű felszólalás után a t. Ház Széll Kálmán javaslatára elhatározta, hogy január tizenhatodikáig elnapolja az üléseket s a ma elfogadott javaslat részleteit is csak utóv után kezdi tárgyalni.

De bucsuzóló volt a néppártnak még két sürgős interpellációja. Az egyikben Kovács Pál azt panasolta, hogy a Gagern-mandátum megsemmisítésével megüresedett galgözi körületben állítólag megindult volna az erőszakosság minden fajtája. A másikban pedig Rakovszky István hivatkozott arra, hogy Zsámbokréten és Galgócson mennyire üldözik a néppártot, amiből — nem most először — azt a következtetést vonta le a temperamentumos néppárti viador, hogy a Bánffy-rendszer rosszabb kiadásához van szerencsénk. Mindakét panaszszókat jobbjé akasztotta Széll Kálmán miniszterelnök, aki mindenestre megígérte ugyan, hogy szokása szerint a legszigorubb vizsgálatot fogja elrendelni, de a Rakovszky füszeres adataival szemben már ma is tamáskodott. És az ügy körülbelül bizonyos is, hogy Rakovszky megint elvetette a szlykot. Amit különben majd csak kiderít a vizsgálat. Addig is pedig éljünk minden fenntartással a néppárti sérelmekkel szemben. Helyesen és finoman utalt Széll Kálmán miniszterelnök arra, hogy a néppárt azonnal feljajdul, mihelyt valamelyik szolgabíró megmoccan, de a keresetny bünbocsánat fátylával takarja be a káplának legélesebb izgatásait. A néppárti urak valóban csak egyben következtetések: a következtetlenségben.

A képviselőház ülése december 12-én.

— Kezdeté délelőtti 10 órakor. —

Elnök: Tallian Béla.

A kormány részéről jelen vannak: Széll Kálmán miniszterelnök, Lukács László, Darányi Ignác, Hegedűs Sándor.

Elnök: Bemutatja Györy Elek megbízólevelét, Jakabffy Imre a pénzügyi bizottság jelentését terjeszti elő.

Elnök: Jelenti, hogy Rakovszky István és Ko-

A fiatal leány pirulva mentegődzött: — Tudom. Visszaélek a jószágával, de a könyvet, amit kölcsönözött nekem, már kiolvastam, s mivel ezen a vasárnapon én örzöm oda lenn az üzletet, másik könyvet szeretnék kérni öntől.

A hadnagy barátságosan mosolygott: — Kérem, csak rendelkezézzék könyvtárammal, s nagyon fogok örülni, ha segítségére lehetek a választásban.

S már is kezdte vizsgálgatni könyvespolcait. Végre odáért keze egy kötethez.

— Nodier „Vakáció”-ja után, amelyet vizsgálhozott, fogadja ezt az érdekes realisztikus könyvet, amely már csak azért is számíthat tetszésére, mert címe az ön neve: Pierette. Balzac-tól való. Ha majd olvassa, a résztvétől sok könyvet fog hullajtani.

A leány elvette a könyvet és megnézte.

— Csakugyan, Pierette! Oh, ezer köszönet, Raymond ur!

Odament a fiatal tiszthez és élénken hálálkodott. Hangjában a bizalom, nyíltság, ártatlanság rezgett és semmi nyoma sem volt benne annak az aggodalomnak, amelyet az ilyen együttlét idézhet elő.

A hadnagy mindkét kezébe fogta és hosszasan sorította a leány elébe nyújtott jobbát. Könnyű mámor szállt a fejébe ettől a kőzfogástól. Egészen zavartan állt ott és hallgatott.

De Pierette kiragadta magát ebből a némaságból:

— Sietek — mondotta — észrevehetik az üzletben tavolléteimet és még szememre vethetik. Bocssáson meg s még egyszer köszönöm szíveségét!

És eltűnt.

Raymond zavarodottságában mozdulatlan maradt, szemében tűz lángolt... Majd hirtelen magához tért, megrázta fejét és kedvetlenül szemrehányást tett magának: „Fü, ez csunya gondolat volt! Elég könnyelmű leány van, akivel

vács Pál a nyitramegyei politikai üldözések tárgyalban sürgős interpellációt jegyeztek be.

Rakovszky István: Kéri a Házat, hogy tekintettel az interpellációk nagy fontosságára és terjedelmére, egyezzek bele, hogy azok 1 órakor kezdődjenek.

Széll Kálmán miniszterelnök: Beleegyezik abba, hogy az interpellációk 1 órakor kerüljenek tárgyalás alá.

(A vármegyei pénzkézeltés.)

Haydin Imre: Konstátálja, hogy az eddigi szónokok mind exponált védelmezőivé szegődtek a vármegyének, pedig a beterveztet javaslatban nem lát támadást a megyei önkormányzat ellen. (Ellentmondás balról.) Tagadja, hogy a pénzkézeltés elvétele a megyétől csorbanat annak autonómiáját, az csak a felesleges balasztól való megszabadítást jelenti, a szolgabíró is felszabadítatik sok terhes munkától. A legbeesebb része a javaslatnak azonban az, mely a járási számvetések felállítását kontemplálja. A törvényjavaslatot az állam szempontjából is elfogadja, mert az állam, ha felelősséget vállal, akkor kell, hogy az ellenőrzést is gyakorolja. Azt hogy a terhet és felelősséget az állam levezsi a vármegyékéről, csak örömmel üdvözölheti minden ember, aki a vármegyék érdekeit szívén viseli. A törvényjavaslatot elfogadja.

Rakovszky István: Eljén Várna! Eljén Várna! Babó Mihály: Nem fogadja el a javaslatot, mert ezzel a javaslattal a kormány megbénítja az önkormányzati életműködést. A kormány azzal, hogy a pénzkézeltést a kezébe ragadja, tulajdonképpen egy nagy toke birtokába jut, nem egyszerűsíti a kezelést, mert sokkal hosszabb idő kell és formális az ellenőrzéshez, sokkal nehezebb a hozzáférhetés, s így több pénzbe kerül annak a kezelése. Ki fogja azt megfizetni? A községek, mert fizetnek majd több pótdótot. (Helyeslés balról.) A község tehát e törvényjavaslatnak, ha törvényválik válik, hasznát nem veszi, csak a terheit fogja érezni. Ez a javaslat előjátéka az államosításnak, ellentéte az ez évi XX. törvényeknek, s miután ez a javaslat a legfontosabb tényező, a pénztől fosztja meg a vármegyét, tehát gondnoksg alá helyezi a vármegyét, nem fogadja el a javaslatot. Egy tanácsot ad a miniszterelnöknek: ez a javaslat egy millió koronát fog tötemészteni, nevezzen ki a miniszterelnök 16 központi számvetőt, akik a megyei pénzkézeltést állandóan revidálják. Ez nem kerülne többé ötvenezer koronánál. Benedek János határozati javaslatához csatlakozik. (Előnk helyeslés a szélső baloldalon.)

A miniszterelnök beszéde.

Széll Kálmán miniszterelnök: T. képviselőház! Ha valaki figyelemmel kísérte úgy, amin én tettem, ezt a vitát, amely ezen törvényjavaslat felett már harmadnapja folyik, és mérlegelte azokat az argumentumokat, amelyek a törvényjavaslat ellen emelt kilógások lényegét képezik és amiknek egy szemelvényét éppen most is volt szerencsénk hallani az előttem szolt t. képviselő urtól, hogy t. i. ez a törvényjavaslat megöli a vármegyei önkormányzatot, tönkreteszi azt a maga szabadságában és a maga lényegében, pelengérré állítja az önkormányzatot, elveszi a vármegyétől a pénzt és a vagyon, megkötö a kezét-lábát a vármegyének, hogy többé ne élhessen és ne működhessek, hogy ez egy lavina, amelyből aztán származik egy nagy veszedelme az önkormány-

szorakozhatol. Csak nem terheled meg a lelkiismeretedet valami gonozsággal... Rágyujtott, felkötötte kardját és elment...

Mint hadnagy, Kelet-Franciaországnak ebbe a kicsiny garnizonjába került Raymond. Sivár és unalmas életét csak tisztí csillagjának varázsa szépítette meg némileg. Gyakorlat, mise, kávéház után haza vonzotta őt az a tudat, hogy saját fészke van. Eppenséggel nem volt blazírt. A licum és a kadétskola befojztével a külön otthon kényelme igazi örömet szerzett neki. Az említett üzlet fölött rendezkedett be az első emeleten, s eszűben nyári napokon az elarusító lányok élénk telerferje úgy hangzott be nyitott ablakán, mint a madárcsiesergés. Hazamenet mindig el kellett mennie az üzlet mellett, s olyankor a fiatal lányokat udvariasan köszöntötte, néha barátságosan szolt is hozzájuk. Csakhamar mindannyiukat nevükön ismerte, s azok is mind ismerték őt. Egy szép vasárnapon a legszebbik, mikor csak egymaga volt az üzletben, kéréssel bátorokodott előállani. Nagyon szereti a szép elbeszéléseket, mondotta, nem lenne olyan jó, hogy olvasnivalót adjon neki?

Sublaines átnézte a könyvtárat, s először is „Pál és Virginia” tiszta szerelmébe avatta be a fiatal leányt. Aztán következett „Lammermoori Lucia” szerelmi regénye, Chateaubriand „Attala”-ja, „Tribby”-je és végül rákerült a sor „Pierette”-re.

Pierette! Ebben a névben mély varázs rejlett, amelyet annak a mesternek a genieje adott neki, aki a naiv szerelmről és fájdalomról ezt a meghatóan egyszerű elbeszélést írta. Pierette, a kis martir emlékeztette a fiatal tisztet ifjú szomszédnőjének arcára. Nem! Ezt a virágot nem fogja letérni, csak simolni fog hozzá, mint jó barát, hogy illatát szívalja! Ugy ismerte magát, hogy ellent tud állani szive kísértésének és meg tud maradni jelleme tértinak...

Almodozva ért rendes vendéglőjébe, ahol jókedvű lármaival fogadták bajtársai.

szabnak az egész vonalon, ha valaki ezeket az argumentumokat megszívleli, közelről tekintsi s azoknak lényegét keresi, hogy mit jelentenek hát ezen argumentumok: lehetetlen, hogy azon benyomás elől meneküljön és attól elzárkózzék, hogy itt valami bizonyos mérelyletről, egy roppant mérvű élethálál-tervezésről, a vármegyék életnek megőrzéséről és amputációjáról van szó. Pedig hitem és meggyőződése szerint ez nincsen így.

A t. képviselő ur, aki előttem szólt, jellemezte és körülbelül eitalálta, hogy miről van szó. Egy elő-járókról van most szó — mondá ő. En ezt eltagadom és mint előlátékkal fogok foglalkozni nemcsak a törvényjavaslattal a lényegével, hanem a nagy közgazdasági reformnak kérdésével és lényegével. A t. képviselő ur azt a tanácsot adja nekem, hogy ne csináljam meg ezt a reformot — mondja — mert erre nincs szükség, mert meg lehet csinálni 16 számvevővel, vagy mennyivel. . . .

Babó Mihály: Tizenhat!

Szél Kálmán miniszterelnök: Hiszen kérem, mindegyre, ha tizenharcot mondunk is, mert sem a tizenharc, sem a tizenhat nem elég; azt mondja a képviselő ur, hogy tizenhat számvevővel vizsgáltság meg a megyei és községi pénztárakat, és akkor elértem a célt. A t. képviselő ur teljesen téved a kérdésben. Nem arról van szó, hogy a most fennálló számviteli és pénztárkezelési rendszer fölött a főfelügyeletet gyakoroljam, mert erre a tizenhat számvevő bár nem teljesen, de talán elégséges lenne. De nem ez a kérdés, hanem az, hogy a 16 000 magyar község, a 63 vármegye és az annyi meg annyi város egész pénztári és számvevőszéki kezelésének igenis gyors reformját csináljam meg, amint azt a mo'err számviteli és pénztárkezelési megközelítési és szükségessé teszi. Ezt nem lehet pótolni azzal, hogy 16 embert kiküldünk, hogy utazzanak az országban és nézzenek körül, mert ezek mást nem csinálhatnak, csak azt, hogy nézik, nincsenek-e visszaélések a most fennálló rendszerben. Ezt most is gyakorlom és kiküldöttem minden érveken keresztül teljesítem ezt a főfelügyeletet az ország minden részében.

Nem arról van most szó, hanem arról, hogy a pénztárkezelési és számvevőszéki szolgálat reformáltassék. Arról van szó, hogy az egész pénztári és számvevőszéki szolgálat is egészen más alapon szerveztessék, a főfelügyelet és folytonos ellenőrzés hatályosabb tétele szempontjából más elvekre és más rendszerre alapítottassék. Az a tizenhat kiküldött, akiket Babó ajánlott, abszolút nem elég, mert azzal ezt nem lehet teljesíteni.

Azt mondja a képviselő ur, hogy ez a törvény ellenkezik az egyszerűsítési törvénnyel, melyet az ideán hoztunk meg, mert abban meg van írva, hogy a pénztári kezelésre vonatkozó szabályokat a pénzügyminiszterrel egyetértőleg a belügyminiszter adja ki. De hisz az e javaslattal sincs megszüntetve; ezután is érvényben állónak tekintetik, ez meg is fog történni. De egészen más dolog szabályokat, utasításokat rendeltetleg megállapítani, egyszerűsége, egyöntetűvé tenni. E törvényjavaslat elfogadása után is fennmarad hogy az utasítás az eljárásra vonatkozólag meg kell hozni a számviteli és pénztárkezelési ellenőrzés szempontjából.

Azt mondja továbbá a t. képviselő ur, hogy nem lát a belügyminiszter elég garanciát a számvitelre vonatkozólag abban, hogy a főispán nevezi ki a számvevőket? Nem látok ebben elég garanciát, nem

pedig azért, mert itt nem személyekről van szó, hanem a rendszerről, amelyet akarunk alakítani. Megfordítom tehát a kérdést és azt mondom, ha a megyei önkormányzatot a főispán által kinevezett számvevő nem csonkítja meg, miért csonkítaná meg a miniszter által kinevezett számvevő? (Mozgás a szélsőbaloldalon.) Pedig abban áll a megyei önkormányzat sérelme, hogy a számvevőt a főispán nevezi ki. (Mozgás a szélsőbaloldalon.)

Babó Mihály: Az is sérelem!

(Az államosítás.)

Szél Kálmán miniszterelnök: Azt mondja a t. képviselő ur, hogy a közérdekeltség lankadásáról nem kell beszélni, ez nem argumentum a közigazgatás reformjára. Szerintem nagy argumentum. Mondásnak. Iráznak igen szép, hogy a közérdekeltség megvan, azt nem szabad lobasztani. A közérdekeltség igenis legyen meg itt a mi büzdítő, ébresztő jelszavainkban; de aki szemet nem akar hunyni a valóság előtt, az kénytelen bevallani, hogy ez az érdekeltség — hogy 8-10 napig veszdőjenek a vármegye közgyűlésén az adminisztráció apró-cseprő bajaival — nincs meg, nem is lehet meg. Mert a mai anyagi foglalkozással túlterhelt és a gazdasági élet nyűgivel küzdő társadalmi bajai mellett lehetetlen megkövetelni a társadalomtól, hogy 8-10 napig foglalkozzék községi dologgal, másik 8-10 napig városi dologgal, másik 8-10 napig vármegyei dologgal. Aki azt hiszi, hogy nem helyesen rajzolom az állapotokat, menjen ki a vármegyébe és bizonyítsa az ellenkezőt. En leszek, aki legjobban örül, ha az önkormányzat fenntartására a társadalom kötelezettséget érez magában és azt teljesíteni is fogja. (Élénk helyeslés jobbról.)

En mint belügyminiszter nyilatkozom a t. Ház előtt, aki három év óta viszem e tárgyat; és ha a képviselő urak azt gondolják, hogy a részleteket — nem valamennyit, mert 140-150 ezer kiadmányt nem nézhetek át — de minden fontos dolgot figyelemmel nem kísérek, akkor csalódnak. En azt tapasztaltam és tanukat állíthatok rá, hogy ma már arról panaszkodnak főispánok, alispánok és vármegyék, hogy községi előjárók és választott tisztviselők nemcsak kis faluból, hanem városokból is, napidijakat követelnek azért, hogy bemennek a közgyűlésre. Erre példákat tudnék felhozni és Babó t. képviselőúrnak nem fog engem megcáfolni. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ez igaz!)

Igy áll a kérdés. Önök is tarthatatlannak vélik a mai közigazgatási szervezet állapotát és azt mondják, reformálni. Hát igenis reformálni és fogunk is reformálni. De az a reformer, aki arra alapítja reformját, hogy ennek az országnak közigazgatása úgy, mint eddig volt, vagy úgy mint régen volt, tisztán az avitikus régi önkormányzati és megyei rendszerre helyezkedjék: az, bocsánatot kérek, a magyar adminisztrációt elejti a maga nagy feladataival és követelményeivel, elejti azt ezen állam fejlődésének rovására és elejti az egységes magyar nemzeti politika rovására. (Igaz! Ugy van! jobboldal.)

Azt mondja Babó képviselő ur, hogy átszarmaztatunk minden terhet a vármegyére és a községre. És a tegnapi főispán Hellebronth képviselő ur azt mondta, mennyire mindent követel minden tárcaminiszter a községtől és a vármegyétől. En mind-áthárítás szerinte. Igen érdekesen lehetne díszerálni arról, mi a állam feladata, mi az önkormányzaté, mi a vármegyéé, mi a községé, mi a városé, de se-

hol ezen a világon én államot nem ismerek, mely ezeket a szükségleteket mind az állam pénztárából lejezi. Az államnak meg van a maga kötelessége. Megvonják a határt ami törvényeink. Ehhez a határhoz tartjuk magunkat. En nem megyek túl ezen a határon, nem is fogok menni, de mindezeket a dolgokat az állam terhére átvenni tökéletesen lehetetlen, nem is vezetne célra és a városi és községi önkormányzatot igazán megölné. Meg kell vonni a határvonalat és a határvonalon innen fő és lényeges részét az adminisztratív feladatoknak meg kell tartani az állam kezében, a többi a törvény által megjelölt határok között át kell bocsátani a községek és a törvényhatóságok hatáskörébe.

Babó ezen törvényjavaslat ellen azt a kifogást emelte, hogy az terhetek rak a vármegyére és a községekre. Engedelmet kérek, hogyan lehet ez, azt véges eszemmel el nem képzelhetem. Mikor mi terhet veszünk el, mikor az állam terhére átvesszük az összes járási számvevőszékek szervezetét, még pedig igen fontos, első sorban a községek és az adózó polgárok érdekeinek megővése végett behozandó intézményről, akkor nem lehet azt mondani, hogy az állam megterhel a községeket.

Babó Mihály: En ezt nem mondtam! A népet fogják megterhelni, a népből áll a község!

(Az ellenőrzés.)

Szél Kálmán miniszterelnök: Megmagyarázom azt is. Megmagyarázom, hogy a népet sem fogjuk megterhelni. Valami nagy je'entőséget nem tulajdonítok ugyan ennek a közbeszólásnak. Igen jól tudom én, hisz tün elismerik, hogy egy kicsit ismerős vagyok budgetdolgokban, igen jól tudom, hogy ami költségvetés az állami költségvetés felvessz, az a népet terbeli meg a végén. (Egy hang balról. Eről van szó!) De nincs arról szó, hanem az a kérdés, hogy az, ami költségvetés terhet csinál, helyes berutázás-e vagy sem, kifizeti-e az magát, vagy nem? (Igaz! Ugy van! jobboldal.) Ha a kérdés ezen oldalát nem állítjuk előtérbe, akkor a magyar államnak semmi-éle kiadásában nem szabad egy csepp tehernövekedést sem megengedni, hacsak azt nem nézzük, hogy meg van-e megalváltva az a tehernövekedés, jó beruházás-e az, kifizeti-e az a magát? Ez a kérdés. (Ugy van!) Ez ellenőrzés, ez felügyelet? (Igaz! Ugy van! jobboldal.) Ellenmondások és zaj a szélsőbaloldalon.) Mi a számviteli ellenőrzés?

A modern számviteli ellenőrzés abból áll, hogy okmányilag kell megvizsgálni a maga forrásánál, a maga eredeténél, minden egyes költségnek télenkénti számadását és minden egyes költségét; miért keletkezett, miből keletkezett, mire fordított, hogy fordítottak, szükséges volt-e vagy nem? Ez lesz ennek a járási számvevőnek feladata. És azt állítom, hogy ez a munka gyümölcsöző munka és az adózó polgárok érdekében teljesített munka lesz. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Meg vagyok arról győződve, hogy a pótdátok nagy terhe nemely helyen igen csak ezen a módon jöhet revizió és átvizsgálás alá. (Helyeslés a jobboldalon.) Először tudni kell, miből, micsoda terhekből, micsoda akatrésekből származik a pótdát. Nem egy millió koronát fog megtakarítani az adózó nép, hanem amikor a jobbik zsebéből kiadja az egy milliót, a balzsebében meg fog takarítani sok milliót. Összegekről nem akarok beszélni, de aki az életet ismeri, az igazat fog nekem adni és az teljesen tudja, hogy az így van az életben. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

— Aki későn jön, bírságot fizet! — kiáltotta valaki.

Sublaines helyeslőleg bölintott s a csemegénél két üveg pezsgő került az asztalra.

— A szeretett leány egészségére! — szólott Fiellin hadnagy — mert, nemde, miatta késett el? Raymond tiltakozó mozdulattal tett, de akkor tisztázása már a fülébe sugta:

— Szó sincs róla, nagyon csinos ez a Pierette!

Sublaines összeresztent, de erőt vett magán és halkan felelte:

— Kedves uram, egy fiatal leány jó hírve nem való arra, hogy kocsmai beszélgetésekbe keverjék, az pedig, akire ön célozgat, tisztossges leány.

— Irigylem ön könnyen hívő tapasztalatlanságáért! — gonyolódott Fiellin.

A tiszték akkor fölkeltek éppen az asztaltól. . . . Az utóan Raymond visszatartotta Fiellint és erőlyes hangon így szólt hozzá:

— Mit akart az imént azzal a megjegyzésével mondani?

— Semmit, igazán semmit.

— Bocsánat, ön határozottan célzott valamire. Tudni akarom ennek az okát és fölvilágosítást kívánok.

— Mennydörgősáda! Igazán nem gondoltam arra, hogy egy kis megjegyzéssel annyira felizgatom.

— Ismétlem önnek, Fiellin, Pierette kisszomorú senkim nekem, de . . .

— Ó, akkor csak ismétlhetem azt, amit az imént mondtam — szólott közbe Fiellin — irigylem ön a hiszékenységeért! Ön annak a háznak első lakója, aki abból a szobából szentélyt csinál.

— Bizonyos ön ebben?

— Egészen bizonyos. Az ön összes elődei élvezték a kis lány szeretetreméltóságát. De úgy látom, hogy ön csak mókázik, kedves barátom. Hisz magam is láttam a kicsikét az ön szobá-

— jában! Ha már titkolózni akar, miért nem esukja be az ablakokat?

— De hiszen éppen ez bizonyítja barátságunk ártatlanságát.

— Lehet, de a leány látogatásairól önnel az egész város tud. Természetesen azért jár ön-höz, hogy könyvet kérjen kölcsön? Ez már az ő rendes szokása, amivel aztán a bizalmaskodás útjára térhet.

Raymond meredten állott meg. A gyanu, hogy Fiellinnek igaza lehet, hirtelen feltámadt benne és mind erősebb gyökeret vert a sok mindenféle visszaemlékezés és csekélysgéj révén, amelyek meglepően illettek Fiellin előzgatásaihoz. Pierette az ő kacérkodásait ravasz csellfogásokkal aranyozta be, játszott az erőnyével, hogy annál kívánatosabb legyen. Hát csakugyan olyan bárgyu ő, hogy ezt észre nem vette?

Harag ébredt benne. Jövőre majd nem lesz ő már olyan együgyű! A legelső alkalommal bosszút áll és pótolja, amit elmulasztott.

— Nem vagyok-e én lovastiszt?! — dühnyögte önérzettel. . . .

Még egyre forrott benne a bosszúság, amikor a szobájába ért. Ekkor hirtelen belépett Pierette.

— Ó Raymond ur — mondotta a leány — nem tudtam addig az üzletben maradni, amíg főnököm sétájáról visszatér, úgy elfogott a szomorúság. A könyve megrikott, most már vigasztaljon meg.

Közéledett a fiatal tiszthez. Raymond olyan bensőséggel fogadta, ami semmi esetre sem tűnt fel Pieretnek, aki a regény hatása alatt állott még. Nem utasította vissza kedveskedését. De hirtelen csök tapadt ajakára és vaskarok közt érezte magát. Félőrltlen vergődött, könyörgött, zokogott, de a fiatal tiszt nem hallotta mindezt. . . . De aztán, mintha csak villám sújtotta volna. . . . Fagyos verejték borította el homlokát — Fiellin hazudott, gyalázatosan hazudott!

Pierette halkan zokogott, megtörtén, megsemmisülten, arcát tenyerébe rejtve.

Raymond odaszorította az ablakhoz homlokát, mely lüktetett, mintha csak kalapácsokkal döngtetnék volna belül. Hirtelen felkapta fejét. Elhatározása megszületett, visszavonhatatlanul. Térdreborult Pierette előtt és így esengett:

— Bocsánat! Bocsánat! . . . Ne sirjon, örültséget jövateszem, Pierette. Visszaadom a lelkét, a feleségem lesz! . . .

Három hónappal később Raymond, főhadnaggyá előléptetve, egy távoli garnizonban örök hűséget esküdött Pieretnek.

Azóta a végzetes nap óta nem találkozott a leánnyal, akinek nevét kinalta hibájának jóvátevéséül. Az esküvőre következő este elbucszott Pierettől. Így szólt könnyekben uszó fiatal feleségéhez:

— Ha visszajövök, mindent megtudsz. Bizzál bonem!

Másnap már ott volt előbbi helyőrségében és egyenesen a tisztí körbe ment.

Jökévdü üdvözlésekkel fogadták, de Raymond alig vette észre mindezt, ment egyenesen Fiellin hadnagy felé.

— Uram, — mondotta hangosan, — ön annak idején megrálmalmazott egy hölgyet, aki ma Sublainesné. On ezzel engem gazdaságba kergetett bele és én ezért ön megfenyitem!

Azzal arcul ütötte Fiellint. . . .

Másnap reggel Sublaines párbajban agyon-szurta Fiellint. . . .

A párbaj után rögtön hazautazott és ezzel lépett Pierette elé:

— Szívem! Most már emelt fővel járhatok velem. Azt a gonoszsgot, amit ellened elkövettem, végleg jóvátettem. Gyáva rálmalmazó a hazugságot életével fizette meg. Enyém vagy és mindenki tudja, hogy feleségem becsülete szent és sérthetetlen! . . .

Bartha Miklós: Szóval, eddig loptak és ezennel nem fognak lopni!

Széll Kálmán miniszterelnök: Loptak is és nem is loptak; volt ahol loptak és volt, ahol nem loptak. De nemcsak loptakról van szó, hanem rendetlen, szabálytalan kezelésről, slendriánságról, egy olyan régi-módi kezelésről, amely a modern állami életben nem állhat meg. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

Már most átmegegyeznek azokra, amiket a múlt napokban hallottam. A múlt napokban első szónoka, Benedek képviselő ur azt mondja, hogy egyidejűleg kell előterjeszteni a közigazgatásra vonatkozó javaslatokat. Azt hiszem, nincs a t. képviselő uraknak igazja. A képviselő urak azt mondják t. i., hogy ez a törvény azért rendelte az egyidejűleg való előterjesztést, mert a megyei és az adminisztrációs szervezettel és reiorommal kapcsolatosan a közszabadságokat és a közszabadságokat biztosító garanciákat is akarta, hogy ebben találja meg a maga biztosítékát.

Hát én megnéztem a törvényt, hogy hogyan szól, és én nem találom ezt benne. A törvény azt mondja, hogy egyidejűleg előterjesztendő a vármegyei közigazgatási kéregekről, a vármegyei önkormányzatról és a közigazgatási bizottságok szervezéséről szóló három javaslat és előterjesztendő a közigazgatási bíróságokról szóló javaslat egyidejűleg. Hát ezzel a négy javassalattal, t. képviselő urak, a közigazgatási reformja abszolúte nincs kimerítve. Ez a törvény csak azt mondja, hogy ami a vármegyékről szól: az állami szervek a megyei önkormányzat és a közigazgatási bizottságra, valamint a közigazgatási bíróságra vonatkozó reform terjesztendő együttesen elő. Hát a közigazgatási bíróságról szóló törvény nem egyidejűleg terjesztett elő. Meg is lett már alkotva és ez képezi ebben a sorrendben az egyedüli garanciális törvényt. Ez tehát már meg is van.

Babó Mihály: A törvény közigazgatási bíróságokról szól!

Széll Kálmán: Ha én olyan fakóizus akarnék lenni az én kifogásaimban, mint amilyen fakóizus ez a kifogás, akkor én azt mondhatnám, hogy a törvényben van egy másik paragrafus is, megvan az, hogy ezután pedig kinevezett tisztviselők jogjára a közigazgatást vezetni. Hát majd én is azt mondhatnám, hogy a közigazgatási reform keretében a kinevezési rendszernek is benne kell lenni s hogy az ellenzéknek nincsen is joga az elleni felszólalni, mert ezt már a törvény írja elő. De én ezt nem fogom mondani. Pedig jogom volna, ha ez a kifogás alapos lenne, így érvelni. De, t. Ház, mert nem alapos, hát én nem fogok így érvelni (Helyeslés a jobboldalon.) és a képviselő uraknak teljesen szabadságukban lesz, hogy a kinevezési rendszer ellen is plaidóizanak.

Ez a törvény a maga kettős feladatában azt tűzi ki célul, hogy egyfelől az eddigi hatálytalan, egymással ellentmondó, egymástól eltérő vagy hézagos szabályokon alapuló ellenőrzési és pénztári szolgálat biztossá, közvetlenebb, hatályosabb és sikeresebb téssek. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Azt akarja, hogy amit a vármegye elhatároz a maga vagyonára, a város meg a község elhatározza a maga vagyonára, hogy az effektuáltassék és annak effektuálása ellenőrzés és hatályos felügyelet alá helyeztessék.

Azt akarja a javaslat, hogy megmentjük és őljmentsük a vármegyét egy olyan szolgálatról, amely ma — bocsánatot kérek — az adminisztráció hátrányára van az alispánok és az eljáró megyei közegeknek között. (Mozgás a szélsőbaloldalon. Igaz! Ugy van! jobboldal.) Ha az alispán a maga ellenőrzési kötelezettségét úgy akarja teljesíteni, amint teljesíteni kell, akkor az adminisztráció ellátására képtelen.

(A reform.)

Mi lesz a reform nagy koncepciója? (Halljuk! Halljuk!) A t. képviselő urak nagyon várják, hát én remélem, hogy ennek a koncepciónak egy nagy részével nemokára meg fogunk ismerkedni; én legalább azon leszek, hogy a közigazgatási reform minél gyorsabban és minél hamarabb elkészüljön. (Általános helyeslés.) és úgy, amint elkészül, idejűlőn a törvényhozás tárgyalása alá. (Általános élénk helyeslés.)

De hát abból a szempontból nem fogok kiindulni, hogy a mai szervezet, a mai vármegye és a mai vármegyei önkormányzat egy olyan noli me tangere, amelyhez nyulni nem szabad. En nem abból indulok ki mert azt tartom, hogy a vármegyei intézmény az igazi Magyarország alkotmányának és Magyarország alkotmányos életének várbástyája és védő bástyája volt. (Élénk helyeslés.) Ezt tartom. És én, aki a közszolgálatot a megyei teremben kezdtem és legerősebb benyomásaimat, — mert fiatal koromban kerültem oda — onnét szívtam magamba, nagy tisztelettel és nagy kegyelettel viseltem azon nagy szerep, és azon nagy feladatok és azoknak mikénti teljesítése iránt, amelyekkel a vármegyék az 1848 előtti időben Magyarország közéletében helyet foglaltak. (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) Akkor a vármegye védbástyája volt az összes közállapotoknak és az egész alkotmányoknak.

Az akkori rendi alkotmány, az akkori helytartótanácsai, udvari kancelláriai, dikasztériális kormányzat idejében, az akkori pozíciók, reprezentációk idejében a rendi országgyűlés sem volt a magyar közéletnek erősebb bástyája, mint a vármegye, amely utasításból megalkotta magát a rendi országgyűlést és ezt a feladatot — a legkegyeletesebb emlékezéssel és a legnagyobb tisztelettel mondom ezt — az ország örökös hálijára méltóan töltötte be. Ezért monda az 1848 előtti törvény, hogy az alkotmányoknak a bástyája a vármegye. De az 1848: XVI. törvényeikké maga is azt mondja és az egész mozgalmából 48 előtől és 48-ban az egész publicisztikai diskusszióból és azoknak a nagy szellemeknek, akiknek köszönhetjük az 1848-iki törvényeket, Kossuth Lajosnak, Deák Ferencnek és mindannyinak, az ő társainak egész irányzatából, összes publicisztikai

enunciációjából — méltóztassék csak megnézni — az világik ki, hogy a vármegyei régi szerkezetét a modern élet követelményeivel és a parlamentarizmussal egyeztetni kell. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) En úgy akarom, hogy legyen a vármegye az önkormányzatnak a fokusa az ő területén. Ugy akarom, hogy ne csak a megye lokális ügyeit, a megyét legközelebből érdeklő ügyeket végezze, hanem a közigazgatásnak egy részében is, abban, amely őt megilleti részt vegyen. En a vármegyének a közigazgatásban való részvételét eltörölni nem akarom, rendelkezési, igazgatási jogot akarok neki adni, de természetesen azokban a keretekben, hogy minden téren hatályosan érvényesüljön az állami akarat, amely megnyilatkozik a kormányban és ebben a Házban, amely támogatja a kormányt, mint amely az ő többségének kifolyása, amely kontrollroz, felelőre van és amely ebben aztán nemcsak vezető, hanem intéző, nemcsak intéző, de tökéletesen elhatározó módon teljes szuverenitással rendelkezik. (Élénk helyeslés a jobboldalon. Egy hang a szélsőbaloldalon: A legmervebb centralizáció!)

Igy akarom én azt megoldani. És ezt gondolom, ne centralizáljunk ott, ahol nem szükséges. (Helyeslés.) hanem ahol inkább decentralizálni kell. Magyarország, ha a megyét és a megyei közigazgatást eltörölnék, hézag támadna a község, az adminisztratív polgár — ha szabad magamat így kifejezem — és a kormány között. Sehoh a világon nem lehet úgy adminisztrálni, hogy a község és a legfőbb adminisztrációs instanczia a kormány közt ne legyen valami. Magyarországának a jogelődése, történelmi tradíciói megadják nekünk ezt a legtermészetesebb szervezt. Semmielőre kerületeknek, semmielőre egyéb közvetett körkörösnek megalkapítása nem lenne sem ezen történelmi tradíció, sem a magyar nemzeti állam követelményei szempontjából indokolt, sőt minden körülmények között elvetendő lenne. (Helyeslés a jobboldalon.) Hát kell valami természetes közbülső organumnak lennie s ez az organum a vármegye. A vármegyét meg kell tartani és decentralizálni kell a közigazgatás bizonyos részeit. mindig azon nagy elv alapján, hogy az állami akaratnak minden körülmények között hatályosan kell érvényesülnie (Zaj és mozgás a szélsőbaloldalon) és igenis, ezen nagy elv alapján részt kell adni az igazgatásban.

Hogy miképpen kell ezt megcsinálni, azt majd ennek a reformnak a részletei fogják megmondani. En többet akarok: én azt akarom, hogy a megye a maga önkormányzati jogainál fogva ellenőrizhesse az adminisztrációt (Helyeslés jobboldal.) és ezen ellenőrzési funkciójában odáig megyek — abban, amit most agyamban kontemplálok, — hogy én a vármegyének azt is meg akarom adni, hogy a törvény ellenére vagy törvényellenül megvazavazott ujonc állítására és törvénytelenül megszavazott ad behajtására kibocsátott rendeleteknek opponálhasson és azoknak végrehajtását megtagadhassa. (Hosszas élénk éljenzés és taps jobboldal. Felkiáltások a szélsőbalról: Hisz ez most is megvan! Zaj.) Hiszen megvan, de azt akarom éppen megmutatni, hogy az a reform az önkormányzat igazi lényege szempontjából nem olyan veszedelmes, mert a vármegyét meg a nagy, kardinális jogát elvinni nem akarom.

(A kinevezés.)

A kinevezés híve vagyok. Nem tartozik ma a vita keretében és nem volna helyes e nagy kérdést ma itt részleteiben megvitatni: de bár elismerem, hogy a megyei önkormányzatnak és minden önkormányzatnak igen becses alkateleme, eminsens nagy joga saját funkcionáriusainak, azoknak, akiket akarata érvényesítésével megbiz. választása, de azt tartom, hogy ez nem esszenciális, nem elkerülhetetlen, nem sine qua non feltétele az önkormányzatnak. (Élénk felkiáltások a szélsőbaloldalon: De az!) Azt tartom, majd megvitatjuk a kérdést, hogy biztosítani kell egy nagy cél elérését, hogy az állami akarat érvényesüljön minden téren és ne lehessen az országnak tisztviselője, aki a törvény alapján és a parlamenti felelősség és ellenőrzés alatt álló miniszternek a rendeletét nem hajtja végre, (Felkiáltások a szélsőbaloldalon. Hát van ma ilyen?) mert ma sok van ilyen. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ha van, legyelmi eljárást kell ellenük indítani!)

De itt van egy másik cél: itt van az a cél, hogy meg legyen az adminisztrációnak a maga szakavatott, élete pályáját abban kereső és teljesen és odaadással annak élő tisztviselő kara. Ez a terem most is visszhangzik — bár régen volt — azoktól a vitáktól amelyek itt folytak 1869. 1870. és 1871-ben, amikor elválasztották az igazságszolgáltatást a közigazgatástól. Mindenki a tulajdonal attól a választvonaltól kezdve le ellenezte, mindenki azt mondta, hogy ez megöl a vármegyét és megöli az önkormányzatot és Magyarországot ez végveszélybe dönti: és ma senki sem kontrovertálja többé.

Es föllepítettük azon az elven, hogy a közigazgatás elválasztatik az igazságszolgáltatástól, a magyar justiciát és föllepítettük oly magaslata, hogy az adott viszonyok között, az adott anyaggal számolva, amelylyel pedig számolni kell, aránylag rövid idő alatt a magyar igazságszolgáltatás, azt lehet mondani, minden követelményének megfelel, amelyet egy független, pártatlan, szakavatott judkaturáról csak megkívánni lehet. (Ugy van. Általános helyeslés.) a közigazgatás nem kevésbé lényeges eleme az állami életnek. Sőt többet mondok, én, aki most már 5 esztendeje foglalkozom, — és mondatom, előszerülettel és passzióval — a közigazgatás kérdéseivel, mondhatom, hogy a közigazgatás a magyar állam nagy szempontjai, a magyar állam fejlődési és megerősítési nagy szempontjai és a magyar állam nemzeti politikájának fogva még fontosabb, mint az igazságszolgáltatás, ha erről lehet szó. (Ugy van! Élénk helyeslés a jobboldalon.)

(A javaslatok.)

Biztosítom a t. képviselő urakat arról, hogy a közszabadság garanciáiról sem fogok megfeledkezni. Az a komplexus, amelyről a reformok egész teránnumában szó van, ezeket is magában foglalja. Miről van szó? Előterjesztendők a következő reformjavaslatok:

- a kisközségekről,
- a nagyközségekről,
- a rendezett tanácsos városokról,
- a fővárosi hatóságokkal bíró városokról,
- a fővárosról,
- a vármegyékről,
- az árva- és gyámügyről,
- a rendőri ügyről,
- a közegészségügyről,
- a szolgálati pragmatikáról. (Általános élénk helyeslés.)

a fegyelmi ügyről és a felelősségi ügyről.

En most azok után, amiket a fölvekre mondtam, egyiknek a letjetegetésébe sem akarok belebocsátkozni. De 12 nagy, masszív jogról van szó. Megfeleltek most egyről, bár a 13-dik számot sokan nem szeretik, az egyesületi jogról és — ez lesz a 14-dik — a gyülekezési jogról. Így már most ezen 14 nagy, masszív anyag és tárgy között a képviselőház talál ötöt, a szolgálati pragmatikát, felelősségi törvényt a fegyelmi ügyet, az egyesületi ügyet, a gyülekezési ügyet, amelyek a közszabadságok garanciáinak a neve alatt szoktak értetni és amelyek temperálmi jogiak, — mert szervezett, rendezett, törvényes alapokra helyezi — azokat az aggályokat, amelyet az állami omnipotencia szempontjából a teendő reformok és minden reform ellen, tehát ez ellen is és a nagy ellen is, onnan hallunk felemlíteni (Ugy van! Élénk helyeslés a jobboldalon.) Így gondolom én és ha ezek a kérdések a maguk egészében idejűlnek, akkor meg fognak győződni a t. képviselő urak arról, hogy az önkormányzatot, ugy, amint azt a modern fellegás szerint és európai értelemben értem, nem akarom bántani, sem pedig a vármegyét eltörölni nem akarom, de azt tartom, hogy az nem barátja a vármegyének, aki azt akarja, hogy semmi sem történjék, hanem az időnek rágo foga és az időnek hullámvérése sodorja el és semmisítse meg azt, amit mi nem akarunk megsemmisíteni, hanem mi, akik átalakító kézzel és a mai modern igényeknek megfelelő szándékkal akarjuk azt reformálni, mi, akik ezt tesszük, vagyunk a vármegyének igaz barátai. (Helyeslés jobboldal.) Azt gondolom, hogy mind a két célt, tudniillik a közigazgatás javítását és az önkormányzat lényegének megtartását így fogjuk összeegyeztetni és így fogjuk ezt a magyar államélet keretében beilleszteni. (Helyeslés a jobboldalon és a középben.)

Es most hozzáteszem, hogy kötelezettséget vállaltok arra nézve is, hogy amint az első reformjavaslat ezen 14 közül idejű s amint az első reformjavaslat: akkor még bővebb és részletesebb előterjesztés tesz az utána jövőkre vonatkozólag. (Élénk helyeslés a jobb- és baloldalon.) hogy minden ember tudja, miről van szó és mi jó utána. Azt gondolom, hogy ezzel parlamentáris kötelezettségeimnek minden irányban eleget teszek.

(A pénzkezelés.)

Visszatérve most már ezen eminsens nagy kérdések köréből erre a törvényjavaslata, (Halljuk! Halljuk!) — amelynek jelentősége kétségtelenül nem kicsinyelhető s amely nagyon fontos, de amely fontosság oly nagy kérdésekkel nincs arányban és azoknál kisebb, — azt mondják, hogy ez a törvény elveszi a vármegyék pénzkezelését és pénzt; elveszi a vármegyék autonóm jogainak egyik becses részét és a vármegyét megnyirbálja, megköttözi, tönkre teszi. Az a kérdés, hogy mi a megyei önkormányzatnak a lényege. Szerintem minden önkormányzatnak a világon egy karakterisztikus, — jellegzetes lényege van, — hogy meg ne haragudjék Madarász József t. képviselő ur, — jellegzetes lényege van, hogy rendelkezessék arról, ami az övé, ami az ő joga.

Akik ezen törvényjavaslatot bíralták, teljesen téves utakon járnak és — bocsánatot kérek — e részben való frázisos támadásaikat igen helytelenül helyezték el. Ez a törvényjavaslat a vármegyétől egyelőre rendelkezési jogot sem von el. Itt van a 7. szakasza a törvénynek — nem olvasom föl — mely szerint az alispán utalványoz ezután is, sőt nagyobb jogkörben, mint eddig, mert eddig az alispánok most pedig a hónapról-hónapra a megyei dotációt, most pedig az alispán felelőssége alatt a költségvetés keretében belül utalványozhat. A vármegye rendelkezési joga tökéletesen épségben marad, az alispán lévén a vármegye organuma és az utasítás alapján jár el, azonkívül az összes számviteli szolgálatban nem történik semmi más, mint hogy az, ami eddig patriarális módon, de tökéletesen helytelenül történt az javítottik. De az nem rendelkezési jog, az a számvitel, a pénzkezelés, — a rendelkezési jog abból áll, hogy hová fordítom a pénzt, de hogy ki által kezeltem vagy ellenőriztem, az nem rendelkezési jog, az tisztán manipulációs jog. Ez a számvitel hogy történik? A belügyminisztérium feljönnek a számadások úgy, hogy sommasan a dotációról adnak a vármegyék számat egyes fejezetek szerint okmányilag azonban nem itt van a dolog lényege.

Árvapénz számadásokban és könyvvizonylatokban jó ide a dolog, aki ismeri a kérdést, hogy mit tesz egy számviteli ellenőrző, a könyvvizonylatokkal semmielőre számviteli ellenőrzést nem tarthat alkalmasnak, mert kivonatokkal nem lehet ellenőrizni, okmányokban és az egyes tételekhez tartozó összes tényállásoknak átvizsgálásából áll a számvitel. Ezt akarom én most csinálni, hogy szakszerűleg ott a helyszínen és egyöntetű utasítások alapján szerveztessenek organumok, amelyek az árvapénzeket és az árvapénzek

hozáfordítását, szóval az egész pénzközlését a vármegyének ellenőrzik, hiszen ma is a főispán az organum, ő készíti, ez azonban nem felel meg azon rendszernek, amelynek alapján ma állunk. Ne mondja senki nekem, hogy a vármegyei ügyet a legkisebb mértékben alterálja a vármegyei zárszámadási, költségvetési jogalapjának és vagyonának kezelése, tökéletesen ép-ségben marad, és valóban igen sajátos az az érv, mikor azt hallom, főleg tegnap ismételtlen Hellebronth, Rizony és Benedek képviselő urak által felhozni, tudnivaló azt mondják, hogy ez csodje a vármegyének, hogy nem tudja a saját pénzt kezelni. Miről van szó? Arról van szó, hogy a vármegye, amely intézkedik a maga pénze felett, rendelkezik a maga vagyona felett, ezután kezelte... (Egy hang a szélsőbaloldalon: Dehogyan?) Hát kérem ő, mert az a szó, aki rendelkezik, a képviselő ur nincsen a dolgok igazi értelmében tisztában. Annak a megyének a pénzt az ő rendelkezése és utalványozási joga alapján a megyei pénztár helyett az adóhivatalnál kezelni és pedig úgy, ahogy a modern pénzközlés ma magával hozza. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon. Elnök csepeg.)

Ha ez nem egyszerűsítés, akkor nem tudom, hogy mit jelent az a szó, hogy egyszerűsítés. Mert kettőből egyet csinálók. Azonkívül most a járásközből kezelek külön-külön a pénzt, most ez a járási pénzközlés megszűnik és mind az adóhivatalnál fog történni. De nem az adóhivatalnál fog történni, az csak kezelni, hanem a pénzt előtte és ellenőrzni a vármegye, az alispán, a szolgabíró a meggyűlésén. Ez tehát egyszerűsítés. És semmi tekintetben nem támadja meg, nem sérti, vagy korlátozza a vármegyének rendelkezési jogát.

Azt mondják a képviselő urak — én mindenem akorok válaszolni, hanem csak egy-kettőre — azt mondják a képviselő urak, hogy először szolgálati pragmatikával álljak elő. Engedjék meg, hogy előbb mégis a vármegyei organumokat államosítsuk, mert itt most arról van szó. A szolgálati pragmatikával eddig azért nem állottam elő, majd elő fogok állani, mert ennek akkor kell jönnie, amikor már tisztában vagyunk aziránt, hogy micsoda szervezettel kell a vármegyének adni. Szolgálati pragmatikát előre megállapítani, mielőtt a szervezetet tudjuk és ismerjük, nem lehet.

Azt mondják, hogy surlódások fognak bekövetkezni a járási számvevő és a főszolgabíró között. En az tartom, hogy nem fognak surlódások bekövetkezni, mert annak a járási számvevőnek határozottan megállapított hatásköre lesz, ez a hatáskör szabályozva lesz utasításilag és ő semmiféle tekintetben a járási főszolgabíróval még csak összekötöttségbe sem jut, nem is jut vele érintkezésbe. Az lesz a főadat, hogy a községekhez menjen, a körjegyzőkhöz és a számadásokat megvizsgálja.

Ezek az érvek csak ilyenek és a tulajdonról esz-dalóm is, hogy egyszerre oly nagy municipalisták lettek, mintha a bizalom tekintetéből itélnék meg ezt a kérdést; úgy tetszik, mert az érvelés tartalmából arról nem győztek meg, hogy a tisztelt képviselő tisztán a helyesség szempontjából itélkezzenek, úgy látszik, mondom, hogy a bizalom kérdését vegyük ebbe. Nem is tudtam, hogy ilyen nagy municipalisták. Most már ezt is tudom, ha még a pénztári szolgálatnak az államosítását is a vármegyék ellen intézett merénylőnek tekintik.

Pedig legyenek nyugodtak, az országban nem tekintik annak. En eleven érintkezésben vagyok az országgal, különösen most, amikor a restaurációk és az új és a jelentésekből látom, hogy mi körül forognak a kérdések. Senki ezen nem busul, sőt mindenki örül, hogy ezután nem fognak a pénztári kezeléssel vesződni. (Igaz! Ugy van! a jobb- és baloldalon) hanem átveszi azt az ország. Jöttevénynek tekintik, (Igaz! Ugy van! a jobb- és baloldalon) áldásnak tekintik és roppant nagy tehertől való menekülésnek. (Igaz! Ugy van! a jobb- és baloldalon. Felkiáltások. Ez a közhangulat!)

De a t. képviselő ur, aki pedig igen objektív kritikát mondott különben, ami ellen nincs is kifogásom, ránt azt a benyomást gyakorolta, hogy a kérdés mélyébe még sem hatolt be. mert az ő kitágítási körülménye olyanok, mint amikor a felirati vita alkalmából szememre vetette, hogy az egyszerűsítési törvény meghozatala nem volt semmi más, mint szaporítása azoknak a rendeleteknek, amelyek papír maradnak, mert amint magát kifejezte: „meghozta a törvényt, nem történt semmi.” Ez a való-ság, a tényállásnak teljes felismerése és tökéletes nem ismerése. Hiszen az egyszerűsítési törvényt meghoztuk, de életbe is kell léptetni. Az életbelep-tetés ideje rám van bízva. Az életbelepítés nem tör-ténetet tizenöt nap alatt, mert ott hat nagy tejezetben van megmondva, minő utasítások kellene, és csak az elvek vannak kifejezve. Azok az elvek vannak kifejezve, amelyeket, amint kijelentettem, a tör-vényhozás hozzájárulása nélkül nekem rendelkezésem szabad megvalósítanom. Csak elvek azok, amelyeknek alapján jól kell építeni az egész eljárást utasításokkal és rendeletekkel. Azoknak egy részét most készen van január elsőjére, másik részét a jövő év másk telében fogom életbelepíteni. Így áll a kérdés. A képviselő ur pedig azt mondja: meghoztuk a törvényt, nem történt semmi, az archívumba ment a törvény, papírban marad minden. Tolo coelo másról van szó és másról van szó ebben a törvényben is, amely ellen a képviselő ur küzdött.

Működés alapján kérem a t. Házat, méltóztatásuk a törvényjavaslatot elolgozni. (Élénk helyeslés és él-jezés a jobb- és baloldalon.)

(A vita folytatása.)

Abó Mihály: A miniszterelnök félreértette őt. Azt, hogy a törvényjavaslatlalt a vármegyék és községrek újabb terhek hárltattak át, nem mondta és nem is mondhatta, hanem azt mondta, hogy az államra

milliókra menő terhek hárltattak, amit az állampol-gárok fizetnek meg.

Elnök: Az ülést öt percre felfüggeszti.

(Szünet után.)

Szederkényi Alfréd, az igazoló bizottság eladója be-terjeszti gróf Apponyi Gyula mandátumának igazo-lására vonatkozó jelentését.

Haydin Imre kijelenti személyes kérdésben, hogy őt egyhangulag választották meg.

Szederkényi Nándor: Ha valaki, aki sohasem látott vármegyei pénzközlést, hallja a miniszter-elnök beszédét a vármegyei pénzközlésről, azt hiszi, hogy ott csakugyan úgy megy a dolog, hogy a vár-megyei pénztár fogja a pénzt, az egyik csomót az egyik zsebbe...

Szél Kálmán miniszterelnök: Azt nem mondtam! Eszemben sem volt! (Ugy van! a jobboldalon.)

Szederkényi Nándor: A másik részét a má-sikba dugja. (Ellenmondások a jobboldalon.) Ösdi pénzközlést emlegetett.

Szél Kálmán miniszterelnök: Az más!

Szederkényi Nándor: Hát az ösdi pénzközlés az, hogy a vármegyei pénztárnak csak úgy jöttem-mentem száz forint, ettem-ittam száz forint... (Zaj a jobboldalon.)

Szél Kálmán miniszterelnök: Azt sem mondtam!

Szederkényi Nándor: A közönségnek mindig ez van az eszében.

Szél Kálmán miniszterelnök: Nem mondtam, nem volt az eszemben!

Szederkényi Nándor: És a miniszterelnök ezt a képet úgy rajzolja, hogy a vármegyei kezelés ösdi, hogy ott semmiféle modernség nincs. A miniszter-elnök modern pénzközlést említett. Előadása azt a benyomást tette, hogy ott olyan pénzközlés folyik, amelyet megtrünni nem lehet. De nemcsak a miniszter-elnök mondta ezt ma. A javaslat indokolásában is bennfoglaltatik ez.

Tessék megnézni Pestvármegyét, amely tekin-télyes egy vármegye, vagy tessék megnézni Heves-vármegye pénzközlését, ott nem lehet mondani, hogy ösdi, vagy tehetetlen pénzközlés és ellenőrzés folyik.

Ki az oka, ha van ilyen gyalázatos pénzközlés, ha nem a szabadelvű párti kormányzat, amely ma bemutatja azt a világnak, hogy ilyen a magyar vár-megye, tehát lenyakazzuk.

Amióhón mi itt a zárszámadásokat tárgyaljuk és az előadó azon hatalmas könyvekbe foglalt nagy számadatokról referál, ugyan hány képviselő van itt jelen, akik alaposan néznek a dolgoknak mélyére? Minden képviselő bizik abban, hogy a zárszámadáso-kat a bizottság megvizsgálta és a bizottság jelentésében ki-ki megvagyzik! Bizalom dolga az egész, de a jog megvan arra, hogy bárki bármely tételnél, bár-mikor felszólalhasson. (Tetszés a szélsőbaloldalon.)

Szél Kálmán miniszterelnök: Először is kijel-entem, hogy én a vármegyet semmi tekintetben sem festettem rut színekkel. Eszemben sem volt arról be-szélőni, még a szó sem jött ki a számból, hogy a vár-megyeknél több visszadés történt, mint másutt. Csak azt állítottam, hogy a mai kezelés nem lelem meg a modern kezelés igényeinek. (Ugy van! a jobboldalon. Nagy zaj és ellenmondás a néppárton és a szélső-balalon.)

Szederkényi Nándor: Pest- és Heves-vármegyében ez megielet! (Zaj.)

Szél Kálmán miniszterelnök: Nem felel meg, mert 63 vármegyében másféleképp kezeltek. A keze-lés tehát nem lehet egyforma, nem lehet egyöntetű. Aztán két helyen kezelik a pénzt: az állampénztárnál és az adóhivatalnál. Ezenfelül kezelik még a szolga-bírónál is. Ez nem lelem meg a modern pénzközlés-nek, hanem az a logikus, hogy a szolgabíró check utján és a postafakarekpenztár utján beküldi az össze-get oda, ahová kell, és azt ott úgy ellenőrzik és ke-zelik, amint ezt a modern pénzközlés magával hozza. Senki nem mondhatja ebben az országban, hogy az a pénzközlés, amelyet én proponállok, amelylyel be-hozom a postafakarekpenztárt, a clearing- és check-forgalmat, azzal szemben, amely ma divik, nem lenne modernebb. (Ugy van! jobboldal.) Hát mondjuk, hogy Heves-vármegyében vagy Pestvármegyében modern: de ez kétségtelenül modernebb és megielet! lesz.

Ami pedig a vármegyei közgyűléseknek leírás-t illeti, én előrebocsátottam, hogy a legnagyobb ke-gyelettel viseltem a vármegye iránt (Mozgás a szélső-baloldalon) és be is bizonyítottam, hogy a vár-megyei önkormányzat lényegét nem csorbított és hogy ez nem lényeg, sőt lehet, amelytől ők megszabadulnak. (Ugy van! jobboldal.) Amikor pedig arról beszéltem, hogy a községi számadásokat a közgyűlés utolsó napján csapatostul intézik el, ezzel oly lényt mondtam el, amelyet senki sem disputálhat el, mert ez az egész országban mindenütt így van és nem is lehet másképp.

Szederkényi Nándor: A miniszterelnöknek is így van!

Szél Kálmán miniszterelnök: Nem tudja a t. képviselő ur a dolgokat, ha ezt mondja. Hallgasson tehát meg: Ez, mondom, nem is lehet másképp, mert ha én bizottsági tag volnék és részt vennék az ügyek elintézésében, én sem csinálnám másképp a vizsgálato-t, mert az tökéletesen lehetetlen, hogy a vármegye-házban kollegiális módon egyszerre száz vagy száz-ötven vagy csak nyolc-tíz községi számadást is átviz-gáljanak. A képviselő ur azonban nagyon családik, ha azt hiszi hogy én ezt elveszem. En csak abba a helyzetbe akarom hozni a közgyűlést, hogy a járási számvevőségnek előzetes helyszíni, rendszeres átviz-gálása nyomán könyvekben intézkedhessen. En a közgyűlést akarom abba a helyzetbe hozni, hogy ha a járási számvevő kimutatja neki, hogy hol kezelnek jól, hol nem kezelnek jól, rögtön itélhessen fölőtte. Ami pedig a képviselő ur azon állítását illeti, hogy a miniszterelnök is így van, engedelmel kérek, de elmondtam beszédemben, és az indoklásban is benne van, hogy a miniszterelnök csak főkönyvi kivonatok

jönnek föl és a miniszterelnöknek nem is főadata azt az előzetes számviteli vizsgálatot teljesíteni, meg azt a vizsgálatot, amelyet a járási számvevő fog végezni.

A képviselő ur hivatkozik arra, hogy itt a zár-számadási bizottságban is csak felületesen vagy som-másan vizsgálnak és az előadó elmondja a zárszá-madási bizottság jelentését és a képviselőház elintézi minden további nélkül. Elfelejté azonban a képviselő ur, hogy az összes állami zárszámadásokat az állami számvevőségek vizsgálja - meg (Felkiáltások a szélső-baloldalon: Ott is van számvevőség!) a legrészlete-tesebben. Ezt akarom én most a megyében is meg-csinálni. A kép tökéletesen talá, de megfordítva. 1870-ban felállítottuk a számvevőségeket; én voltam a referense azokon a padokon, és úgy a törvénynek, mint annak létrejöttelében igen nagy részem van, hogy legyen független számszék, amely ellenőrizze a számadásokat és ellenőrizze a kormányt. A törvény-hozásnak így meg van könnyítve a munkája, mert egyszerűen csak azokról a tételéről beszél, amelyekre a számvevőségek a figyelmét felhívja, belemint másba is, de az igazi ellenőrzés szolgálatát még is a szá-mvevőségek teljesíti.

Szederkényi Nándor: Személyes megtámadatás címén szól. A vastag tévedés kifejezést a miniszterelnök ur mégis csak nagy hirtelűen ejtette ki.

Szél Kálmán miniszterelnök: Nagyon vas-tag volt!

Szederkényi Nándor: Milyen vastag? (Derült-ség). A miniszterelnök ur arra helyezte a fősúlyt, hogy nagy halmaz okmány gyűlt ott össze. Hiszen az teljesen mindegy a kezelésre nézve, akár egy-két ok-mány, akár pedig nagy halmaz van ott, mert ha csak egy van is ottan, akkor sem megy bele a közgyűlés annak tárgyalásába minden ok nélkül. Hát a minisz-teriumban nincsen nagy halmaz?

Elnök: Szavazás alá bocsátja a javaslatot, ame-lyet a Ház többsége általánosságban elfogad. Benedek, János határozati javaslatát elvetik.

Szél Kálmán miniszterelnök: Indítványozza, hogy a megyei tisztújításokra való tekintettel a Ház holnap már ne tartson ülést, és bár munkaanyag van, csak január 18-án jöjjen össze az első érdemleges ülésre, amikor is a most általánosságban tárgyal-t javaslat részletes tárgyalása kerülne napirendre. A fő-rendhatalos érkező jelentések átvételére közben tartandó formális ülést a Ház. Az érdemleges ülésekben aztán következik a honvédelmi miniszter által előterjesztett, az ujonctalutal mennyiségének 1901. év végéig való föntartásáról és az ujonctalutal megajánlásáról szóló két törvényjavaslat s egyéb jelentések. Azután, ha a pénzügyi bizottság jelentése beadatik, kezdődik az államháztartás költségvetésének tárgyalása. (Helyeslés.)

(Interpellációk.)

Kovács Pál: Ismerleti a nyitrai megyei köz-állapotokat. Azelőtt nyitán korteskedtek a kö-ztiszviselők, most a kulisszák mögött dolgoznak. Eseteket sorol föl arra nézve, hogy mennyire sürgős szükség a nyitrai megyei közállapotok szanalása. A következő interpellációt intézi a belügyminisz-terhez:

1. Van-e tudomása a t. belügyminiszter urnak arról, hogy mily erőszakos módon járnak el a kö-zönséggel szemben az összes nyitrai megyei kö-zigazgatási hatóságok, de különösen a galgóczi választókerületben fekvő pöstyéni és galgóczi fő-szolgabírói hivatalok szemmeláthatólag az ott közeledő képviselőválasztás befolyásolása cél-jából?

2. Helyesli-e a t. belügyminiszter ur ezen erőszakoskodásokat, különösen a netalán előtor-dult kihágási esetekben első ízben azonnal a maximális büntetéseknél alkalmazását?

3. Hajlandó-e a t. belügyminiszter ur azonnal közbelépni a saját hatáskörében sürgősen in-tézkedni — különösen a közlegő galgóczerületi képviselőválasztás tisztaság érdekében — hogy a törvényesség külsője és leple alatt ezen erő-szakoskodások megszűntessenek? És mily in-tézkedéseket helyez kiltatásba a zaklatott közönség melóbbi megnyugtására?

Rakovszky István: A volt nemzelpártiak a kormánypártba való belépésétől azt remélté, hogy a más politikai nézeteket vallók üldözése meg fog szünni. Hiába hirdette a miniszterelnök szép elveket, odakünn az országban intézkedéseit nem veszik komolyan. A kormánypártban is el fogják ösmerai, hogy a megyékben rosszabbak az állapotok, mint Bánffy alatt. Nyitra megyében a régi rendszer in floribus áll. Az üldözések új módszerét találtak fel. Beütésekkel vexálják az embereket. Galgócson, hol új választás lesz, napirenden vannak a terrorizálások.

Ezek a dolog nem jelentenek mást, mint a Bánffy-rendszer rosszabb folytatását. Csakhogy a Bánffy-rendszernek megvolt a bátorsága bevallani az ös-kényit, míg a jelenlegi kormány igéri az orvos-lást, de ígértét nem váltja be. Interpellációja így hangzik:

Van-e tudomása a belügyminiszter urnak azon üldözésekről és zaklatásokokról, amelyek a nyitrai megyei közigazgatási hatóságai által politikai szempontokból nap-nap után elkövetettek? Nevezetesen van-e tudomása a t. belügyminiszter urnak arról: hogy

a) Beller nyitra-zsambokrétai szolgabíró f. é. november 29-én és 30-án a körülbelül 25 km. távolságban lévő községkézből Benyó József, Kikta János, Bakó Mihály Béla udvarnokai, Sranka József rásieszi Kaleszka Mária nyitra-szecsásnyai lakosokat, alaplatlan ürügyek alatt megidézte, ez alkalommal jegyzőkönyvet szabályszerűleg fel nem vett, so itéletet nem mondott, úgy hogy ezen tör-vénytelen eljárásból is a zaklatás és üldözés cél-zata tisztán kiviláglik.

b) Czoczer szolgabíró Vitezenen október 24. Smachó Mihályt, Mikus Pétert (14 éves) Barano-vitst (15 éves), Gregics Józsefet (16 éves) és

Soudy Józsefet, valamennyi fedhetetlen előlélt, azért, mert állítólag 10 óra után kortesődték az énekeltek, mindjárt első ízben 80-80 korona pénzbüntetéssel sújtotta, ami, tekintetbe véve a tetteit, az elkövetők korát vagyonlatlan állapotukat, nem egyéb, mint barbarizmus, melyet avval tetőztét még, hogy a vádlottakat felebezési jogukra nemcsak hogy nem figyelmeztette, hanem ezen joguk gyakorlásában még gátolta is.

2. Ha nincs tudomása a t. belügyminiszter urnak ezekről, hajlandó-e ezekről magának hivatalos tudomást szerezni?

3. Helyesli-e a t. belügyminiszter ur, a közgazdasági hatóságok ily zaklató és üldöző eljárását, melynek indoka az illető zaklatottak politikai meggyőződése?

4. Ha nem helyesli, hajlandó-e ezen esetekre vonatkozó ügyiratokat bekövetelni és az eddigi eszközökönél határozottabb eszközökkel az adózópolgárokat ezen hivatalos üldözésekkel szemben megvédeni, s ha az előadottak valódiságáról meggyőződik, az illető hivatalnokok ellen fegyelmi eljárást megindítani és példás megbüntetésük által a jövőben ily eseteknek elejét venni?

Végre: Hajlandó-e a belügyminiszter ur, ezen tulszioru és igazságtalan büntetéseket a zaklatottaknak még az esetben is visszateríteni, ha főlebbezési joguktól estek volna?

A miniszterelnök válassza.

Széll Kálmán miniszterelnök: T. képviselőház! Én válaszként mind a két interpellációra ki szándékom terjeszkedni. Hogy mire fogom kérti a t. képviselőházat, azt majd észrevételeim végén fogom megmondani. (Halljuk! Halljuk!)

Az első interpelláció általánosságban van tartva; beszél arról, hogy Nyitra-vármegyében történnek, vagy történtek erőszakoskodások és kérdi, hogy én azokat helyeslem-e, és ha nem helyeslem, a hatáskörben akarok-e sürgősen intézkedni, hogy ilyenek elő ne forduljanak. Gondolom, a t. képviselő ur, aki ezt a kérdést hozzám intézte, már maga is elmondta magának, hogy valószínűleg azt fogom mondani, hogy én sem helyeslem az ilyen erőszakoskodásokat, ha ilyenek történtek és pedig, ha mindjárt a törvényes eljárásnak leple és színe alatt is, mondom, hogy én szándékozom azokat megtorolni. Ezt a választ magamnak is megadhatta volna; csak azt sajnálom, hogy konkrét eseteket nem hozott fel interpellációjában, mert más választ erre az általánosan tartott kérdésére nem adhatok, mint hogy én erőszakoskodást sem nem követtem el, sem nem tűrök meg, ha ilyen tudomásomra jut. Azzal a mindenlátással és minden tudással én magamat nem kecségetem, hogy tudomásomra nem jutott erőszakoskodásokat gátoljak meg; amiről nem tudok, arra vonatkozólag nem is intézkedhetem, ez magától érthető. Ha tehát a t. képviselő ur azt akarja, hogy én bizonyos történet dolgokat orvossaljak és sérelmeket, elkövetett erőszakoskodásokat megtoroljak, azokat interpellációjában fel kellett volna hoznia; de az interpelláció általánosságban van tartva és így csak annyit mondhatok, hogy amennyiben tudomásomra jön bármilyen ilyen természetű vétség, vagy visszaélés, vagy bűn, a dolgok kategóriája szerint el fogok járni, amint eljártam eddig is.

A t. képviselő ur beszédében csak illusztrációképpen hoz fel némely dolgokat, egy harmónikus emberről hozza fel, hogy kiment a mezőre, aztán mulató emberekkel beszél, akiket állítólag pénzbírsággal illettek. Így nagyon nehéz eljáráni, így nagyon nehéz az esetet megvizsgálni. Miltöztessek hozzám konkrét panaszt beadni, vagy beadni, vagy — mint Rakovszky István képviselő ur tette — a maga interpellációjába beletölteni; az aztán oda van állítva világosan, határozottan, tudja az ember, miről van szó és intézkedhetik. De bár a képviselő ur ezt nem tette, én mindazonáltal azoknak a mulatóknak esetét meg fogom vizsgálni annyira, amennyire így az általánosan odavetett esetekből tájékozni tudom magamat. Annyit látok, hogy azoknak a körében, akiknek érdekében a t. képviselő ur felszólalt, nagyon sok mulatozás történhetett, mert harmónikáról, korcsmamlasztásról, ebédről, vacsoráról, bankettről, stb.-ről van szó. (Derűtség a jobboldalon. Mozgás a néppárton.) Hiszen mulatozás közben sem szabad elkövetni olyat, ami vétség. Én tehát jelentést tettem magamnak, hogy azon mulatozás közben milyen kihágások követték el valóban, képeztek-e azok kihágást és ha igen, megvizsgáltattak-e és hogy a büntetés nem volt-e tulszioru, ezt is igen szívesen meg fogom vizsgáltatni. (Általános helyeslés.)

Azt mondja a képviselő ur, hogy azt is vonasam kérdőre, aki nem figyelmeztetett egy elítéltet arra, hogy felebbezni van joga; azt, igaz, mondta neki, hogy ha nem felebbez, behajlítják rajta. (Derűtség.)

Igy előadott tényállást nagyon nehéz ám vád alakjában konstataálni és megvizsgálni. A t. képviselő ur mondatának a második része a mondat első részét némileg lerontja; de ezt is meg fogom vizsgáltatni; beszédeből, amelyet stenografikus lejegyzésekből meg fogok ismerni, megtudom, hogy kiről és miről van szó. Hát el fogok járni, arról legyen a képviselő ur nyugodt, ott, ahol azt látom, hogy a törvényt és az én intenciómat megsértették. (Helyeslés.) Ne is hijgye a képviselő ur, hogy az október 16-án irt levele folytán semmi sem történt; mert már is azt hozza fel ellenem vádult, hogy bizonyosan majd úgy fogok eljárni, mint az ő levelel tettem, amelyet hozzám október 16-án intézett és nem választottam rá. Ez nem azt teszi, hogy nem intézkedtem, de — engedelmet kérek — sürgőnyileg, vagy egyszerű levélben beadott ilyen panaszok valamennyijére írásban nem tudok reagálni, az lehetetlenség, de nem is szükséges; hivatalos eljárás tárgyává tettem a dolgot, valószínűleg az az eljárás még nem lett befejezve és a képviselő urat nem értesíthették róla, vagy pedig

nincsen tárgyi tényálladék, aminek következtében szintén esetleg elmarad az értesítés.

Mivel a képviselő ur konkrét eseteket nem hoz fel interpellációjában, hanem csak ilyen általános természetűeket, én mással válaszolni sem ma, sem később nem tudok ezen általánosságban tartott interpellációra és csak azt fűzöm még ezen megjegyzésekhöz, hogy hijgyék meg nekem a t. képviselő urnak, nem minden igaz ám, — és itt senki bona fidesét nem vonom kétségbe, — amit interpellációképpen előadnak, mert hisz nem a képviselő urnak maguk tapasztalták azokat mind a helyszínen.

Rakovszky István: Kiment oda! Meggyőződött a helyszínen!

Széll Kálmán miniszterelnök: Aki valamiről meggyőződött, arról nem is mondom ezt, hiszen a bona fideset elismerem, ezt előrebocsátottam, csak hogy réám ne támadjanak. A bona fideset senkinél sem vonom kétségbe; de tanuságot tehetek róla én, mint akinek sok mindentéle oldalról jött értesítéssel, panaszszal volt dolga, hogy ebben az irányban — hijgyék meg nekem — a tárgyilagossá és elfogultságtól való teljes elzárkózás valamely választási kérdésben és választási atrocitások kérdésében rendszeren a pártszenvédellyel, bizonyos eredménytelenség vagy nem egészen elégséges eredmény érte az általánosságban, azon a szemüvegen át nézik a dolgokat.

A mit meg általánosságban a t. képviselő ur nekem beszélt arról, hogy Nyitra-vármegyében erőszakoskodtak, erre az a válaszom, hogy ily általánosságban halomszámra tudom megmutatni a t. képviselő urnaknak a magánértesítéseket, a pártbeli értesítéseket, a pártbeli tudósításokat és jelentéseket, ahol meg nekem arról beszélnek, hogy a néppárt, vagyis az ellenfél ott fanatizált, erőszakoskodott, hogy a nemzetiségi jelöltek a maguk részéről és a maguk körében követték el olyan dolgokat, amelyeket a választási törvény szellemében és írott betűje szerint nem szabad elkövetni. (Felkiáltások a néppártban: Tessék megbüntetni, de arányosan!) Ezt csak annak a bizonyítására hozom fel hogy ilyen tudósítások, esetleg értesítések és beszédek történnék azon a választáson is, amely választásról van szó, amely a képviselő urat legközelebből érdekli, tudniillik az érsekváránál, ahol, amint tudom, oly éles ellentétek és oly éles összefüggések voltak amelyeknek a következtében petíciókban lett és amely választásról sem én nem fogok beszélni, se a képviselő ur nem beszéljen, mert hiszen sub iudice lis est. (Mozgás a néppártban.) Én csak általánosságban beszélek. A t. képviselő urnak ily általánosságban tartott interpellációjára egyéb mondanom nincs, mert ennyivel is tulmentem talán azon, amire kötelezve vagyok, kijelentem, hogy a beszédekben felhozott konkrét adatok megvizsgálását szívesen teljesítem és így átérök a másik interpellációra.

A másik interpellációban adatok vannak, még pedig elég részletesen és bőven felsorolva. Előre is kijelentem, hogy ezekről az adatokról így, a nélkül, hogy informálva lennék tüzetesen a konkrét esetekről, természetesen szólni nem fogok, hanem mindezen eseteket meg fogom vizsgálni és amint megvizsgáltam a tényállást, úgy, amint a vizsgálat eredménye mutatja, ide fogom hozni és választomat ismertetni fogom a képviselőházzal és akkor el is fogom mondani, mit tettem, mit nem tettem, mit tartok igaznak, mit nem tartok, mit tartok helyesnek, mit nem. Gondolom, a képviselő ur, aki az interpellációt tette, mást nem is kíván.

Hanem egy pár megjegyzésem van arra, amivel az interpelláció kísértetett. A képviselő ur bennem csalódott: ennek igen eleven és nagy tanbizonyoságot már a mult hetek vitáiban tapasztaltam, tehát arról nincs mit szólni. Megmondtam a magam részéről, ami mondanom volt, ahhoz nem adok hozzá és abból nem veszek el semmit. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Én ezzel a kérdéssel végeztem; a képviselő urat a maga csodálási örömeben nem zavarom. (Derűtség jobboldalon.)

De szavam van hozzá arra nézve, amit mondot, a konkrét és élesen odaállított tényállásokra nézve. Azt mondja a t. képviselő ur, hogy az én szavamnak nincsen sulya, mert azt az országban kinevetik, arra nem adnak semmit. Én a t. képviselő urat ebben a hitében sem zavarom meg. Aki azonban az országban körüljár, aki látta ezt a választási kampányt, amelyet én keresztül éltem és vezettem...

Förster Ottó: Az azt mondja nemts meg uram Isten! (Zajos derűtség baloldalon. Élénk csenget.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Hát a t. képviselő urnak nincsen oka...

Förster Ottó: Nincs! Nincs! Nincs!

Széll Kálmán miniszterelnök: Nohát ha nincs, tessék halgatni! (Zajos derűtség. Helyeslés a jobboldalon.)... Aki az én választási kampányomat objektíve végigfigyelte...

Förster Ottó: Én csak Jászberényre gondoltam!

Széll Kálmán miniszterelnök: ... és figyelemmel kísérek az én állásfoglalásomat és figyelemmel kísérek azt a vezetést, — mert vezetni kellett, jogom is volt hozzá, kötelességem is, mert teletöltés vagyok érte (Igaz! Ugy van! jobboldalon), — hogy miképpen igyekeztem egyeztetni azokat a nagy kötelességeket és azt a nagy felelősséget, amely rajtam van, miképpen éreztem azt annak a komolyságot és mennyi fizikai időt — csak erről beszélek — jórtditotam abban az időben arra, hogy én a lehető legnyugodtabb, lehető legtörvényesebb mederben és a lehető legerköcsösebb alapon tartsam ezt a választást, aki ezt figyelemmel kísérek és aki azt látja, hogy annak a direktciónak, annak a vezetésnek, azoknak az intézkedéseknek és annak a szellemnek, amelyet meghonosítottam, amelyet beoltani igyekeztem a választásoknak minden tényezőjébe és a választások vezetésével megbízottakba, milyen eredménye volt, az nem fogja a t. képviselő ur azon kijelentését aláírni, hogy az én szavamnak sulya nincsen. (Élénk helyeslés a

jobboldalon.) Legyen a képviselő urnak hite szerint, az eredmény — nem szerénytelenség, ha mondom — nem a mellett szól, hogy engemet az országban kinevetnek, hogy én az országban sulyiálal nem bírok és hogy az én intézkedéseim iogannal nem bírnak. Ez dajkamese, melyet lehetett megjósolgatni talán pár évvel ezelőtt, melylyel lehetett előhozakodni, mikor még hittek benne azok, akik nem voltak megelégedve ezzel a vezetéssel; má tények, eredmények, a dolgoknak objektív — es nem fölleltes — vizsgálata szólnak a mellett, hogy igenis megvan az a suly, amelylyel kell, hogy bírjon minden miniszterelnök, minden pártvezér és minden belügyminiszter, ha nem dörög is mindig, ha nem lármázik is mindig, ha nem gyilkol is öldös és dekapitál is mindig, ha nem ütözköl is mindig és nem igyekszik is mindig háborúságot csinálni, hanem vezeti a dolgokat esőndesen, nyugodtan, őnézetesen és erőlyesen. (Tetszés a jobboldalon.) Aki objektíve vizsgálja ezeket, az, engedelmet kérek, máskonkluzióra iog jutni és én azoknak ítéletében bízom, akik, bár szigorúan — legyen — de igazságosan tudnak és akarnak is ítélni. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

A t. képviselő ur három momentumot hoz fel. Ime, mondja először, itt van Nógrádmegye. Azt hitte a t. képviselő ur, hogy valami igen érkevény oldalamon talál, vagy valamely igen kényes causa celebret kever fel. Odaállítja, mint Isten tudja miéle mumust, hogy: ime, Nógrád vármegye állapota mutatják, mi csoda rendszer áll fenn. Hivatkozik Scitovszkyra és másokra s azt mondja, kérdeztem meg azokat, azok meg iogják mondani, hogy rosszabb állapotok vannak ott ma, mint voltak valaha. Hát Scitovszky János képviselő ur tagja ennek a Háznak, álljon tehát fel, ha akar, vagy ha szükségét látja és mondja meg, hogy nincs-e igazam akkor, midőn azt állítom, hogy minden panasz, amely elem került a nógrádi állapotokat illetőleg, nem egyszerűen mint felellyvitel intézettel el, hanem gyökeréig mentem a kérdés vizsgálatának, felfüggesztettem tisztviselőket, fegyelmi eljárást indítottam a tisztviselők ellen és tisztogatást követtem el, nem engedtem meg mikor tudomásomra jutottak, kandidációs és egyéb olyajta dolgokat csinálni, amelyek nem ütöttek meg a törvényességnek legszigorubb mértékét, szóval: Nógrád vármegyébe új szellemet öntöttem bele és Nógrád vármegyéből nincsen előttem levő konkrét panasz. Vannak diskurzusok, vannak elégedetlenségek és van, amit nagyon sajnálók, — beszélek róla, ha már tehozhatott, — egy dolog: az, hogy nem tudott egyesülni a régi volt nemzeti párt és a régi szabadelvűpárt. Nagy személyes ellentétek vannak egy kis kisebbség és egy nagy többség között. Igyekeztem ebbe is belehatolni és a régi pártokat a maguk kereteiből kizozva, szépen összehozzadrasra egyesültre, békés egyetértésre bírni. Hát nem sikerült. De az a nézetem, az a tapasztalásom, hogy ott a személyes régi keserűségek olyan mérvűek, hogy amig azokat nem sikerül lokalizálni és kiküszöbölni, amig nem sikerül azokat egészen a feledekenységnek átadni, addig ezen személyes motívumok miatt nem jön létre ott a teljes egyetértés, ami legjobban sajnálók. De, akik legelősebben szemben állanak egymással, azoknak tág terük van, jöjjenek, panaszolják el, ha akarják, azt, amit tudnak (Helyeslés a jobboldalon.) és én mindent el fogok követni arra, hogy Nógrádvármegyében példás adminisztráció legyen, éppen olyan, mint másutt.

És, hogy arról se feledkezsem meg, amit a t. képviselő ur folytatólag mondot, a t. képviselő ur felhozta Mosonvármegyét és azt mondja, hogy van ott egy alispán, akiről azt írják, hogy 500 forinttal meg hagyta magát vesztegetni és azért nem történt semmi. A t. képviselő ur maga figyelmeztetett engem erre a dologra és figyelmeztettek egyébként más oldalról is; a lapokban is megjelent. A t. képviselő ur figyelmeztetése folytán azonnal jelentést tettem a főispán által, aki azt felelte nekem, hogy az az alispán, aki ellen ez a vád emeltetett, az illető újság ellen megindította a sajtóperit; állítja tanuk előtt és mindenki előtt, — kész maga ellen vizsgálatot kérti és azt folyamataiba tettem, — hogy az nem igaz, hogy az valóltan és mondom, sajtóperrel támadta meg az illető lapot. Én a kérdéses esetről nem akarok nyilatkozni, csak annyit mondok, hogy a tényállásnak iyetlen feltűntetése, amit ime azzal egészíték ki, hogy az illető alispán a sajtóper megindította, még nem bizonyított. Lehet, hogy így van, lehet, hogy nem így van de bizonyítékot az magában véve, ami egy lapban megjelent és ami miatt valakit be is pöröltek, nem képezhet. Ami a Pálffy-Daun esetét illeti, arról is hallottam valamit, de a midőn utána jártam a dolognak, azt hallottam az illetőtől, hogy a dolog nem úgy történt. Egyébiránt Pálffy-Daun ma nem főispán többé, de nem ezen esetről kiiloyolag mentetem fel őt, mert én senkit sem engedek vádolni és gyanúsítani és konstataiom, hogy nem hallottam, nem tudtam semmit és semmi bizonyíték nem forgott fenn arra vonatkozólag, hogy ez valóban megtörtént volna. Csak azt a tény említem fel, kiegészítéül a képek, hogy ő nem főispán, de az a körülmény nincs ezzel az ügygyel összefüggésben. Azt mondja a t. képviselő ur, hogy Nyitraiban in floribus áll a dolog, éppen úgy, mint azelőtt. Hogy mi áll in floribus, azt nem tudom, de azt tudom, hogy én Nyitra vármegyét is úgy adminisztrálom, mint mindegyik vármegyét; Nyitra vármegyében sem engedek tudtommal semmit megtörténni, ami a legkisebb mértékben, egy hajszálynira is eltér a törvényességétől s attól, ami szabad s nem fogok engednieztatni sem. Azt tudom, hogy a választások alkalmával éppen Nyitra-vármegyében buktunk el, mert ott 11 képviselő közül 8 néppárti jött be. (Nagy mozgás s zaj a néppártban. Élénk csenget. Felkiáltások a néppártban: Ezért folytatják az üldözést! Csak buzdítsák a tisztviselőket!) Hogy tehát Nyitra-vármegyében a tisztviselők erőszakossága még sem lehetett olyan nagymérvű, az bizonyos. (Helyeslés és derűtség jobboldalon. Nagy mozgás és zaj a néppártban.)

Rakovszky István: Csak dicsérje meg őket! (Mozgás és zaj. Elnök cseppet.)

Szél Kálmán miniszterelnök: Én ezzel nem akarok itélkezni, sőt állást sem akarok foglalni akár csak egyet/ennyet tisztviselőnek viselt dolgaira nézve és kijelentem, hogy mindannak dacára, hogy mi bukunk Nyitra vármegyében és hogy egyedül ott győzött igazán a néppárt, mert, hogyha onnan nem hoztak volna nyolc képviselőt, akkor bizony sokkal kevesebben ülnek ott; (Mozgás és ellentmondások a néppárton.) ennek dacára lehet, hogy ott is történt egyik vagy másik esetben valami, ami nem lett volna szabad. És íme, már előre megmondtam, hogy meg fogom vizsgálni az ügyet, de azt az egyet hozzátésem. — És legyen arról meggyőződve a t. Ház, hogy ha én Nyitra megyében erőszakoskodni akartam volna, ha erre utasítottam volna embereimet és ha nem azt mondtam volna ellenkezőleg, hogy ott sem szabad eljárni másként, mint a hogy másutt kívánok eljárni, akkor higgyék el a t. képviselő urak, hogy nem vettem volna el ott tőlük nyolc kerületet. (Élénk helyeslés jobbfelől. Mozgás és zaj a baloldalon.)

Arról a sok beszédről nem lehet ám mindig himet varni és nem minden szentúr, amit választási ügyekben mondanak. Például én azt is hallottam egy galgóczi fősztolgabíróról, hogy ő egyszerűen minden zsidónak regálé-üzletét becsukatta és elvitte az egész járásba. Lehet, hogy nem igaz, csak mondom, hogy másfelől is hallám az ember olyan dolgot, amit azonban nem tarthat annyira komolyan és igaznak, hogy abból megírom egy ilyen vádat, amilyent elenem most a képviselő ur egész plasticitással megírom, hogy tudniillik az országban szavannak sulya nincs.

A képviselő ur azt mondja, hogy amit én mondtam, az nagyon primitív dolog. Lehet. Mindenki a maga tehetsége és ereje szerint teszi nyilatkozatait, lehet hogy az enyéim primitívek.

Rakovszky István: Azt nem is mondtam!

Pichler Győző: Nem is áll!

Szél Kálmán miniszterelnök: Higyje meg nekem a képviselő ur, én igen lelkiismeretes vagyok a citálásban, nem most írom ezeket ide, akkor írtam, amikor a képviselő ur felhozta. Altitás az volt, hogy a miniszterelnök azt mondta: jövőn hozzám panaszra akárci, éjlen jogorvoslatot, segíték a baján. S ezt nevezte primitív fellogásnak.

Rakovszky István: A legprimitívebb közjogi fellogás. (Derűtség. Egy hang a jobboldalon: Még jöközze!)

Szél Kálmán miniszterelnök: Hát, t. Ház, Quisquis optimus interpres verborum suorum. A képviselő ur ugy interpretálja, hogy a legprimitívebb közjogi fellogás. Legyen neki igaza, hogy az én fellogásom a legprimitívebb közé tartozik. De hát olyan, amilyen. En a kioktatást, a tanácsokat szívesen fogadom és kellő értékű szerint szoktam honorálni, (Derűtség jobbfelől.) megszívlelem ezt is és igyekszem az én legprimitívebb fellogásomban előhaladásokat tenni, már a mennyre tölem teik. (Zaj. Halljuk! Halljuk! jobbfelől.) Aki ilyen legprimitívebb fellogásnak tart engemet, az lefejt önkénytelenül, hogy íme, mennyire előkény vagyok. (Egy hang balfelől: Gorombaságokban.) Miben? Gorombaságban? En vagyok a goromba? (Nagy zaj. Halljuk!)

Rakovszky István: Nem én mondtam!

Molnar János (a szélsőbal felől): Itt mondták, ezen az oldalon!

Szél Kálmán miniszterelnök: Ott mondta bal-laki hátul. (A baloldala mutat.) No hát az illető bizonyítsa be nekem, hol voltam én a goromba, akár a magánéletben akár a közéletben, itt, vagy bárhol. Ez nagyon nevétség állítás. (Élénk helyeslés jobbfelől. Felkiáltások a néppárton: Nem itt mondták!) En nem neveztem meg senkit, de visszautasítom egész méltatlankodva, hogy valaki rólam ílyet mondjon. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Feljött a képviselő ur, midőn azt mondja, hogy az én fellogásom nemcsak abból áll, hanem másból is. En azt mondtam, hogy én mindent orvosolni igyekszem, csak az illető éjlen jogorvoslatot, feltejesztéssel, szóbelileg, sürgönyileg, jövőn bármitféle panaszszal. Három esztendő óta viszem ezt a nehéz dolgot, de tessék elhinni nekem, hogy egyetlen egy embernek sem sürgönyileg, sem levéllel, sem szóbelileg előadott panaszát én a magam részéről elisméztelenül nem hagytam. En nemcsak azt mondtam, hanem azt is, hogy szellemet és rendszert honosított meg. már mint a magamét, ebben az országban és átviszem azt a periferiákra. At is vittem. azon intencióknak megfelelően, amelyeket itt vallottam és vallok. (Ugy van! Ugy van jobb- és balfelől.)

Es hogy ezeket csakugyan bevittem a periferiákba, mutatják a választási küzdelmek minden fázisai s az állapotok a vármegyékben, az országban. Igenis, bevittem ezt a szellemet, és ezt minden ember tudja odaiktani, tudja, hogy minden visszaélés ostromlóra talál bennem és nem engedem, hogy visszaélés-eket elkövessenek. Nemesak akkor járok el, ha panaszkodnak, de preventive is eljárak, tanitok és oklatok. Aki elfogulatlanul nézi az állapotokat ebben az országban, Pozsonytól lefelé egészen Brassóig, ha igazságos ember, meg fogja mondani, hogy ismerik szellememet és a szert járnak el. Igenis, egy nyugodt, megszelídült, áttisztult közéleti fellogás uralkodik és ilyen állapotok uralkodnak ebben az országban. (Élénk helyeslés a jobb- és baloldalon. Ellentmondás a néppárton)

Tagadni mindent lehet, lehet írni a papíron, lehet állítani a levegőben; túrelmes a papíros és szabad a levegő. (Zaj. Elnök cseppet.) De azt tartom, nem igazságos az ilyen ítélet és azt tartom, hogy vannak az állapotok, amint én ismerem s azért egészen nyugodtan állok itt. (Élénk helyeslés a jobb- és baloldalon.)

Ezeket a megjegyzéseket meg kellett tennem,

de arra kérem a t. Házat, hogy mind a mellett ne méltóztassék most Rakovszky István t. képviselő ur interpellációjára adott választomat semmiféle határozat tárgyává tenni, arra még érdemlegesen fogok felelni, ellenben a másikra vonatkozólag méltóztassék választomat, mint végelegest tudomásul venni. (Élénk helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.)

(Viszonzások.)

Rakovszky István a kormányelnök választást tudomásul veszi. Hogy a miniszterelnök intencióit mennyire honorálják a periferiákon, arra elég esztendő példa az a néhány adat, amit ő interpellációjában felsorolt. A miniszterelnök személyes triumfust rendeztet az ő rendszeréből, holott száz meg száz esetet tudna felhozni arra, hogy az új rendszer az igazságtalanságokat is megtűri.

Ivánka Oszkár: Most száz eset, azelőtt meg volt ötven ezer!

Rakovszky István: Azt szerette volna, ha a miniszterelnök megígéri, hogy a legszigorubbán fogja a visszaéléseket megbüntetni.

Szél Kálmán miniszterelnök: T. Ház! Nemesak, hogy nem áll az, hogy ezen eljárás nem találkozik az én méltánylássalommal, hanem ellenkezőleg: felszólítom zennel a képviselőház minden tagját, hogy minél több esetet hozzanak nekem tudomásomra, én a legnagyobb passzióval fogom a tisztogatás munkáját folytatni. (Élénk helyeslés.) Ad primum. Másodszor pedig az a válaszom, hogy nem áll az, amit a t. képviselő ur most fejtegetni akart, hogy én azt apprehendáltam — egyébiránt nem is apprehendáltam — hogy ő legprimitívebb fellogásnak nevezte az enyémet azt, amit én hangoztattam, hogy jogorvoslat esetén segítsek; hanem igenis kilogást tettem az ellen amit nekem imputált, hogy én ennél megállottam és többet nem mondtam volna. Hivatkozom programbeszédemre, minden nyilatkozatomra. melyet tettem a különböző viták alatt; mindig azt mondtam, hogy igenis, preventive is, amint annak kell, aki az adminisztrációt vezeti, minden irányban hatok ki, és minden irányban. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Azt mondja továbbá a t. képviselő ur hogy rendszeresen folynak alattam visszaélések, nem csak egyes esetekben. Azt ugyan mégis szívesen concedálja hogy nincs a világom rendszer, — az ővé sem volna az, más sem volna az, amelyet folnak tart. ellentétben az enyémmel — mely a világ minden visszaélését ki tudná küszöbölni; de — ugymond — nálam tömegesen és rendszeresen történnek. Ez az, amit én tagadtam és tagadok. Mert mit tesz az „rendszeres”? Azt, hogy vagy én magam buzdítom az illetőket! (Igaz! Ugy van! a jobboldalon. Ellentmondás a baloldalon.) vagy tudják az illetők, hogy elnézem, mert csak akkor lehet rendszeresen tűzni. Ez az, amit én tagadok, mert én sem nem buzdítok, — sőt az ellenkezőre oktatok — sem pedig megtorlatlanul nem hagzom. Egyetlen rendeletemben, egyetlen utasításomban nincs más, mint az, hogy a törvénytelenégektől, az erőszakoskodásoktól pedig tartózkodjanak. Es a t. képviselő ur talán ebben az ügyben igazat fog nekem adni; megmondom, — kibomolkozom... (Egy hang a baloldalon: Megint?) annyiszor, amennyiszor szükséges.

Azt mondják: ezek az interpellációk talán távoli, de bizonyos összeköttetésben vannak a Nyitra vármegye területén most végbenemendő választással. Talán! Nem is teszek ezért szemrehányást! Kijelentem a képviselő urnak, mihelyt a választás ki van írva, hogy a főispán megkapja tőlem az utasítást, hogy azon értelemben kell vezetni a választásokat, amint én vezetni akarom. (Tetszés és helyeslés jobbfelől.) Ezt neki szóval meg is mondtam s ő ezt tudja is, nemesak a panaszt orvosolom tehát hanem az orvoslást a periferiák legszélső határáig ki akarom terjeszteni. (Élénk tetszés és helyeslés jobbról és a középén.) Csak hogy aigha akad valahol olyan, nem primitív fellogás miniszterelnök, aki föl tudjon állni az ország leglátványosabb zúráig mindenről, ami történik minden hibáról, hiányról, vagy visszaélésről. (Igaz! Ugy van! jobb- és balfelől.)

Amit én ma mondtam, — és ez az utolsó észrevételem — az nem volt támadás, ahogy a képviselő ur nevezi. Igen sajtósátságos a képviselő ur fellogása. Azt mond a most nekem, ne úgy vitakozzam, hogy én támadjak. (Derűtség.) Eszembe jut erről a bárány és a farkas meséje. A t. képviselő urnak két támadása volt. Az első, az nem volt személyes, megelőzte az ő második, igen erős, igen éles támadását. Tanum nekem mindenki ebben a Házban, hogy én az első támadásra szót sem emeltem. Akkor szólaltam fel, mikor az első után jött a második, amely nem is támadás volt, hanem már egyszerűen kisebbítés, helytelen, valótlan alapon való teljes kisebbítés, személyeskedés, meggyanúsítás volt. (Igaz! Igaz! jobbfelől.) Ha én azokra a támadásokra reagállok, ha azok ellen védelem magamat, talán eredménytelen és hatálytalan is, ha érvelsem a képviselő ur ellenében olyan erővel bír, hogy visszaélők az ő érveit, azoknak tetjébe hál bele, akkor én csak a jogommal élök de akkor nem én támadok. (Helyeslés jobbfelől.) Azt azonban, hogy én ezen a bársonyszéken elhalgassak mindent, mikor nem én provokáltam, hanem provokáltam: ezt tőlem sem a parlamentarizmus nevében, sem semmiféle más címen követelni nem lehet. (Élénk tetszés és helyeslés jobbról és a középén.)

Kovács Pál a választ nem veszi tudomásul.

A Ház a miniszterelnöknek mindkét interpellációjára adott választát tudomásul veszi.

Pichler Győző személyes kérdésben szól s kijelenti, hogy a miniszterelnök beszéde alatt nem a miniszterelnökre értette, hogy gorombaság.

Elnök: Boldog ünnepeket kíván.

Az ülés 1/3 órákor végződik.

BELFÖLD.

Apponyi a német vámtarifáról. A magyar képviselőháznak Párisban időző elnökét meginterjúvotta a *Matin* egy munkatársa a német vámtarifa dolgában. Mint Párisból jelentik, gróf Apponyi Albert ezeket mondta a francia hírlapíróknak:

— Ez a kérdés minket magyarokat kiválóan érdekel. Mi Németországba kevés gabonát, hanem annál több koricát és marhát exportálunk. A mi marhakitvelünkert nagyon megnövekedett a jelenleg érvényben levő németországi állategészségügyi határozatok. Mibőllyt magyar marháról van szó, minden olyan kitalálható betegségeket fedeznek föl benne, amit mi abszolúte képtelenek vagyunk fölfedezni.

Ami az új tarifákat illeti, azt hiszem, hogy a német agráriusok nem fognak győzni az egész vonalon, hanem akudozásokba is fognak bocsátkozni. Ha azonban teljes diadalt fognak aratni, akkor mi represszáliákkal fognak felelni. A német közmondás különben azt tartja, hogy sohasem eszik meg az ételt olyan forrón, mint ahogyan fölitalják.

A karácsonyi szünet. A képviselőháznak a karácsonyi szünet előtt ma volt utolsó ülése és ahogy azt *Szél Kálmán* indítványára elhatározta, csak január 16-án ül újra össze. A Ház karácsonyi szünetéje ezuttal a szokottnál is hosszabbra nyulik, aminek oka az, hogy a küszöbön álló megyei tisztújítások mozgalmában a Háznak igen sok tagja óhaját résztvenni s így a képviselőház tanácskozásain jelen nem lehetne. A megyei restaurációkra való tekintettel a Ház pénzügyi bizottsága sem folytatja már ez évben az 1902-ik évi költségvetési előirányzat további megvitását, hanem csak uppsztendő után kezdi meg újból tanácskozásiát. A pénzügyi bizottságnak azonban így is bőséges ideje lesz arra, hogy a budget parlamenti tárgyalásának előkészítését a Ház összejűléseig befejezze, úgy, hogy mire a képviselőház újból összejön, *Neményi Ambrus* előadó előreláthatólag már abban a helyzetben lesz, hogy a költségvetési jelentést beterjeszthesse. A költségvetési vita előtt a Ház el fogja intézni a vármegyeyi és községi pénztárakról szóló törvényjavaslatot, amelynek részletes megvitását a január 16-iki ülésben kezdi meg. Ugyancsak a budgetvita előtt kerül meg tárgyalásra a véderőprovizorium, az unjonmegajánlás és több más kisebb törvényjavaslat.

Bács megye új főispánjának beiktatása. Mint Zomborból táviratozzák, *Latinovics Pál*, Bács vármegye és Zombor szab. kir. város új főispánja, ma foglalta el főispáni székhét. Szabadkájig küldőtségek mentek eléje, ahol a megye nevében *Vojnich István* főjegyző, Zombor városa nevében pedig *Drakulics Pál* országgyűlési képviselő üdvözölte. Az üdvözölések után a főispán reggel fél 7 órákor külfönonatra ült. Az állomások mindenütt fel voltak lobogóva és taracklővések hangzóttak. Bajmokon *Szentély Lipót* a mási fősztolgabíró, *Pakséron Császár Páter* fősztolgabíró, *Nemes-Militiesen* pedig *Tárcsny Dezső* fősztolgabíró üdvözölte *Latinovicsot*, aki mindenütt meghatottan mondott köszönetet. Zomborba a vonat reggel 8 órákor érkezett. Az állomáson *Hauke Imre* adott kifejezést a város örömének, mire zeneszó kísérete mellett 100 kocsitól kísérve a város díszfogtán a megyeházához hajtatott a főispán, ahol *Karácson Gyula* alispán fogadta a megye nevében.

Dél előtt fél 10 órákor *Tedeum* volt a katolikus templomban, 10 órákor pedig ima a görög keleti templomban. Fél 11 órákor volt a vármegye díszközgyűlése a megyeháza nagytermében, amely zsutofolást megelői előelői közönséggel. A közgyűlést *Karácson* alispán nyitotta meg. Azután *Vojnich* főjegyző lelo.vasta a kinevező okiratot, mire küldőtségek a főispánért. A főispánt megérkezésekor nagy éljenzéssel fogadta az óriási közönség. Az eskü letétele után *Latinovics* elmondta programját. Ismeri a megyét, ugymond, volt annak minden községében, tudja annak minden baját. Orvosolni fog minden hiányt. A kormány jelszava: jog törvény, igazság fog előtte lebegni. Meggyőződése hogy a megye csakis a szabadelvűség zászlaja alatt boldogulhat. A tisztviselőktől öntudatos munkát követel. Az éljenek elhangzása után *Vojnich* főjegyző a tisztuk nevében, *Hoffmann* pusztazeri apát pedig a törvényhatóság nevében mondott köszönetet a főispánnak. Fél 12 órákor Zombor városa tartott rendkívüli közgyűlést. *Hauke* polgármester indítványára küldőtségek ment az új főispánért, aki az esküt letelvén, hosszú beszédben terjesztette elő programját. Az ellentéteket ugymond minden téren meg fogja szüntetni, a város anyagi és szellemi boldogulására mindent el fog követni. A tisztviselőktől nem szervilizmust, hanem szorgalmat és öntudatos munkát követel. A tisztviselők nevében *Hauke* polgármester, a város nevében *Drakulics Pál* képviselő mondott köszönetet. A közgyűlés után a főispán összesen 61 küldőtséget fogadott. Délután 8 órákor banket volt.

800 személyre. Megjelentek: *Schmausz* Endre szabadtéri főispán, *Zákó* Milán verescei és pancsovai főispán, a megyebeli képviselők nagy része, gróf *Chotek*, *Latvovics* János főrendiházi tag, *Manusich* szabadtéri polgármester, *Hegedűs* Aladár bajai polgármester, *Bezzeredy* István, továbbá a Fernbachok a Dungserszkyek, szóval a megye összes előkelőségei. Pécs városa, Torontálmegeye és Újvidék szintén képviselve voltak.

A költségvetés a bizottságban. A képviselőház pénzügyi bizottsága ma részleteiben is letárgyalta a kereskedelmi költségvetést. *Miklós* Ödön az államépítészeti bizottságban alkalmazott mérnökök memorandumát ajánlotta a miniszter figyelmébe. *Barta* Ödön az ország szegényebb vidékein a vicinális utak segélyezését kéri, mire *Szell* Kálmán miniszterelnök adott megnyugtató választ, kijelentve, hogy ez a segélyezés is a költségvetés része lesz a kívánandó megakadályozására irányuló akciónak.

A posta-, távírda- és távbeszélőnél *Neményi* kivánatosnak tartaná, hogy minél kisebb számmal alkalmazassanak napidíjasok. — *Hegedűs* Sándor miniszter azt válaszolja, hogy a törekvés erre irányul, bár ily módon az állam terhei jóval nagyobbak lesznek. — Báró *Dániel* Ernő elismeri, hogy a miniszter gondoskodik a személyzet szaporításáról, attól tart azonban, hogy ez nem történik az intézmény üresedő helyeire megfelelő arányban.

Miklós Ödön az államvasutaknál alkalmazott okleveles mérnökök rossz előlépési viszonyaira hívja fel a miniszter figyelmét. *Hegedűs* miniszter azt válaszolja, hogy a szellemi munka iránt a legnagyobb rokonszenvvel viselkedik ugyan, de azért nem vállalhat kezeséget, hogy valaki alárendelt állásba jutván, csak azért, mert diplomája van, előléptetessék. A közszállítások ügyét szíven viseli s maga is arra törekszik, hogy lehetőleg juttasson azokból az egyes vidékekre megbízható kisebb iparosainak. A rendkívüli beruházásoknál, tekintettel különösen a vicinális vasutak nagy személykoosi szükségleteire az új teherkocsik megrendelésére vonatkozó tételnek, illetőleg felhatalmazásnak akként való módosítását kéri, hogy a miniszter felhatalmaztatik, hogy nem 6500 teherkocsit, hanem 3000 teherkocsit és 610 személykocsit szerezzen be, a még tennemaradó mintegy 1 millió koronát pedig speciális busz-, szőlő- és tojászállító-kocsik megrendelésére használja fel.

A zálogházaknál *Neményi* utal arra a már Bécsben is életbeperpetált üdvös szociálpolitikai intézkedésre, melynek folytán az ottani zálogházaknál a kisiparos és kiskereskedő igen olcsó kamattal mellett valóságos lombardüzletet talál. Ezt a reformot nálunk is meg lehetne honosítani. — A miniszter részletes felvilágosításai után a tételt, valamint a kereskedelmi budget többi teteit valószínűleg megszavazták.

A bizottság január 3-ikán tartja legközelebbi ülését, amikor a földmívelési budgetet tárgyalja.

A szepes-szombati választás. A Kuria második választási tanácsában ma a szepes-szombati választás ellen beadott petíció került sorra. Ebben a kerületben a szabadelvű *Noss* Gyulát a volt iglói polgármestert választották meg huszonötszáz szavattal *Kulmann* János ellen, aki háromszor képviselte a kerületet. A többséget, mint a petíció mondja, a *Noss* Gyula pártja vesztegetéssel, etetéssel-italással s fenyegetéssel vonta ki magának. Ez okból a kérvényezők: dr. *Politzer* Jakab és társai arra kéri a Kuria, hogy érvényesen megválasszotat képviselőnek *Kulmann* jelenléte ki, esetleg semmisítse meg a választást. A kérvényezőket a mai tárgyaláson dr. *Hits* Károly poprádi ügyvéd, a megválasztott képviselőt dr. *Darvai* Fülöp budapesti ügyvéd, a választást védő választókat pedig dr. *Rottenberg* Márton iglói ügyvéd képviselte. Az utóbbi terjedelmes ellenpetíciót adott be s hogy a kérvényezők képviselőjének módja legyen az ellenpetíció átanulmányozni, a Kuria tanácsa a tárgyalást holnapra halasztotta.

Botrány a horvát tartománygyűlésen. A horvát tartománygyűlés ma a magyar-horvát pénzügyi provizóriumról szóló javaslatot tárgyalta és a vita során csunya botrányt okozott az antisemitaságról ismert *Tuskan* képviselő. A vitágyűlést *Egersdorfer* előadó vezette be, utalva arra, hogy a telmerült kérdések nagy terjedelme és nehézsége volt az oka, hogy az új kiegyezés még nem jött létre.

Dr. *Brestyanszky* a koalíció nevében kijelenti, hogy az tekintettel a feliratban kifejezett álláspontjára, mely szerint a pénzügyi önállóságot követeli, nem fogadja el a javaslatot és nem vesz részt annak tárgyalásában.

Dr. *Frank* a tiszta jogpárt nevében szintén a párt elvi álláspontjából folyólag nem fogadja el a javaslatot, mert Magyarország a kiegyezés dacára abban a helyzetben van, hogy Horvátország bevételeit egészen illuzóziusakká tegye, mint a lottó és fogyasztási adókkal történt.

Dr. *Frank* beszéde alatt újabb izgalmas jelenetek fordultak elő. *Tuskan* folyton félbeszakította *Frank*ot, amiért az elnök figyelemzéstben részesítette.

Dr. *Frank*: Nem törődöm vele. Tudom, hogy *Tuskan* közbeiktatásai csak a karzat mulatására valók.

Tuskan: Ez a nemzet fóruma, önre nézve pedig bíróság.

Frank: A bíróság a rágalmazók mellett van.

Tuskan: Egy ilyen lump ne beszéljen hozzám. Az *Palesztinában* beszéljen. (Nyugtalanág. Tiltakozás jobbról.)

Tuskan képviselőt megróvásban részesítik és ezt a jegyzőkönyvbe veszik. (Nyugtalanág. Zaj balról és felkiáltások: Es Frank?)

Elnök: Az ő szavait nem hallottam, de megnézem a gyorsírói jegyzőkönyvet.

Harambasics: Kijelentem, hogy ez a megróvás *Tuskanra* nézve kintüntetés.

Harambasics is megróvásban részesül és ezt a jegyzőkönyvbe veszik.

Harambasics: Köszönöm. Ez csak becsületesre válik. (Nyugtalanág.)

Popovics-Vacki (Harambasics-hoz): Ha más becsületet nem tud szerezni!

Harambasics: Mit ért ezalatt? (Élénk nyugtalanág. Zaj. Felkiáltások a baloldalon: Megmagyarázni! Visszavonni! Nem engedjük magunkat sértegetni!)

Egy hang: Legközelebb revolverekkel jövünk ide.

Mint hogy a zaj folyton nő, az elnök félbeszakítja az ülést.

Félórai szünet után az ülést újból megnyitották és *Frank* folytatta beszédét. Végül azt a reményét fejezi ki, hogy a tiszta jogpárt programja mint minden jó, végre mégis győzni fog, ha talán csak századok mulva is.

A vitát ezután berekesztették. *Egersdorfer* előadó zárszavában kétségbe vonja, hogy az ellenzéki pártok által követelt pénzügyi önállóság előnyére válnék a népek. Azok a törvények, amelyekről *Frank* beszélt, nem sértik a kiegyezést. A mostani pénzügyi viszony a közjogi viszony organikus következménye. Elfogadásra ajánlja a javaslatot, amelyet általánosságban és részleteiben elfogadtak. A legközelebbi ülés holnap lesz.

KÜLFÖLD.

Felhők a Keleten. A japáni képviselőház az új szessziót az imént kezdte meg s most sorra került a választásfelirat megszerkesztése. A képviselőház választásfeliratban konstatálja, hogy *bonyolaltnak előjelei mutatkoznak Kelet-Ázsiában* s biztosítja a császárt, hogy kötelességét gondosan és körültekintéssel fogja teljesíteni.

A francia kamarából. Párisból táviratozzák: A *kamara* mai ülésén a költségvetés folytatolagos tárgyalása során *Millevoje* a kultuszbudgetről elélen szóval fel és a konkordátum respektálását követeli. A vallásügyi költségvetés törlése nemcsak vallási, hanem politikai és társadalmi forradalom, rablás és erőszakosság volna. *Lemire* abbé hangsúlyozza, hogy a kultusz költségvetés törlése előtt, amelyben nem dijakról, hanem kárpótlásokról van szó, rendezni kell a papság helyzetét. Nem fél az állam és az egyház szétválasztásától, de a kultuszbudget törlése polgárbúrort idézne fel egész Franciaországban. *Zevais* (szocialista) és *Pelletan* (radikális) a kultuszbudget megszüntetése mellett szólnak. — A vitát hétfőn folytatják.

A délafrikai szabadságharc. A temérdek kudarc után, ami az utóbbi időben a délafrikai angol hadsereget érte, az angol kormány vizsgálni igyekszik a közönséget finánciális szövirágokkal. *Brodrick* hadügyminiszter ma Glasgowban beszédet mondott, amelyben azt hangoztatta, hogy a háború költségei az utolsó két hónapban jelentősen csökkentek és hogy a Randvidék ipartelepít most már nagyobb terjedelemmel lehet üzembe állítani. Hetenként 400 menekülő tér vissza, holott azelőtt kéthetenként csak kétszázan tértek vissza tüzhelyekhez.

A menekülőknél tehát jó dolguk van. Legáltalában papirosan. Annál szörnyűbb a szegény boer asszonyok, gyermekek és agastyánok sorsa. Ezzel, mint Zürichből jelentik, legközelebb foglalkozik a svájci szövetségi gyűlés. A szociáldemokrata *Moor* berni szerkesztő és főtanácsos indítványára s a berni kanton kormányának hozzájárulásával Bern kanton főtanácsa egyhangulag elhatározta, hogy utasítja a kormánytanácsot, hogy a szövetségi alkotmány 93. szakasza értelmében indítványozza a szövetségi gyűlésen, hogy a szövetségtanács más államok kormányával együtt tegyen lépéseket a dél-afrikai koncentrációs táborokban levő boer asszonyok és gyermekek helyzetének javítására. Svájchoz illő, hogy valamit tegyen a szerencsétlen boer asszonyok és gyermekek érdekében s hogy úgy járjon el, mint 1870-ben Strasbourg ostrománál. Ezután az összes főtanácsosok lemondtak most járó fizetésükről a boer asszonyok javára. Több más kantonban is mozgalmat indítottak hasonló határozat elfogadására.

Vryheid, december 12.

Hír szerint *Botha* nagy csapattal a vryheidi kerület északkeleti részében áll.

Hága, december 12.

A *Nederland-ügynökség* jelenti: *Jan Celliers* tábornok, egyike ama renegátoknak, akik mint „lojális polgárok“ az ugynevezett National Scouts-ban napi harmadél shilling judáspénzért s az angol táborba hajtott marhák értékének 75 százalékáért a saját honfársai ellen harcolt, s akinek a csapatát az angolok valóságoslag magasztalták, egész csapatával együtt lépre került. *Ben Viljoen* egy sereg marhát beteret egy mélységbe, s önt a hegyen elrendezte a csapatát. *Celliers* tábornok a marhák nyomán bement a mélyedésbe, ahol aztán *Ben Viljoen* csaknem az egész csapatával együtt felkoncolta az árulókat. Tizenöt renegátot aki kezeit föltartva kegyelemért könyörgött, szintén agyonlőtték, mert *Botha* Lajos elrendelte, hogy a boer renegátot, ha kézre kerül, agyon kell löni, az idegen származású renegátokat pedig pellengérré kell állítani.

Brüsszel, december 12.

Krüger bizalmas értesítést kapott, hogy most több nagyhatalom hajlandó az intervencióra, hogyha a boerok a függetlenség helyett beérnek az önkormányzattal. *Krüger* értesítette erről *Schalk-Burgert*, *Steint*, *Botha* és *De Wet*et. Valószínűnek tartják itt, hogy a boer tábornokok visszautasítják ezt az ajánlatot.

HIREK.

Budapest, december 13.

— **BUDAPESTI NAPLÓ.** December 15-én új előfizetés nyílik a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejár, méltóztatassanak a megújítárról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— **Új főispáni titkárok.** A belügyminiszter dr. *Montbach* Imre belügyminiszteri fogalmazó-gyakornokot segédfogalmazóvá kinevezte és főispáni titkári minőségben szolgálattételre Szepesvármegye főispánja mellé, dr. *Marsovszky* László belügyminisztériumi számtisztet segédfogalmazóvá kinevezte és főispáni titkári minőségben szolgálattételre Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánja mellé, báró *Nagy* Árpád pozsonyvármegyei járási szolgabírói tiszteletbeli főszolgabírói a m. kir. belügyminisztériumhoz segédfogalmazóvá kinevezte és főispáni titkári minőségben szolgálattételre Pozsony vármegye és Pozsony város főispánja mellé kirendelte.

— **Cseh műkincsek.** *Prágai* lapok írják, hogy a király saját elhatározásából elrendelte, hogy azokat a műkincseket, melyeket annak idején *Karlstein* várából szállítottak Bécsbe, most szállítsák vissza *Karlstein*-ba, melynek híres várát tudvalevőleg 6 felsége maga restauráltatta. A főkamara is hivatal megbízottjai már át is adták a műkincseket a *Karlstein*-i vár restaurálását intéző bizottságnak. A magyar közönség bizonyára nem irigykedik a csehekre az uralkodó e nemes elhatározásáért. Ellenkezőleg, szívből örvend rajta, mert most már van joga remélnie, hogy teljesül a magyar nemzet régi vágya és hazahozzák Bécsből a mi műkincseinket is. Az új fényben tündöklő királyi palotában méltó hely kínálkozik számukra.

— **Magyarok a diplomáciában.** Mint értesülünk, a hivatalos lap legközelebb öt új díjtalan követési attasé kinevezését fogja közölni, akik közül három magyar, t. i.: dr. *Szent-Ivány* Mór, dr. gróf *Csekonics* Iván és gróf *Wenckheim* József. Megelégedéssel konstatáljuk ez alkalmából, hogy hazánkfiaink nagyobb számban kezdenek a diplomáciai pályára lépni.

— **Carnegie újabb alapítványa.** Alig egy-két napja, hogy a világ sajtója szétvitte *Andrew Carnegie*-t, az amerikai milliárdos tizmillió alapítványának a hírét s most azt jelentik Berlinből, hogy az acélkirály megint mélyen belenyúlt pénztárába, hogy közoktatási célra áldozzon. Az összeg megint tizmillió dollár, amelyen egyetemet alapít Carnegie Washingtonban. Ez az egyetem egészen elűt az eddigi amerikai egyetemektől, mert német mintára szervezik. Washingtonban már három egyetem van, köztük két katolikus.

— **Rendelet a párbaj ellen.** A párbajellenes mozgalom egyre terjed. Mint Bécsből jelentik, a közös hadseregben is erős gyökeret vert. Nemrégiben a közös hadsereg valamennyi tisztje tiltos rendeletet kapott, amely a katonatisztek párbajozásának megszorításáról szól. A rendelet szerint a jövőben becsületügynél nem szabad kihívásnak történnie, mielőtt az ezredparancsnoknak jelentést nem tettek. A parancsnokság dönt és ha tetteles bántalmazás történt, bírósági vizsgálatot indíthat a bántalmazó ellen. Ezzel

rendelettel katonatiszti körökben, úgy látszik, nincsenek megelégedve. A rendeletnek, egy bécsi estilapban megjelent s katonatiszti körből eredő bírálat szerint, az a baja, hogy megint csak nem állapít meg tisztán, határozott eljárást ebben a kényes kérdésben. A tisztikarnak nagyon hasznos lett volna egy kevés szabvány, határozott utasítás a többoldalas rendelet helyett. Mit csináljon a katonatiszt, mikor egyrészt becsülhetetlen ügyben huszonegy óra alatt kell eljárnia, másrészt pedig ki kell kérni az ezredparancsnok határozatát. Különböző ez előtt sem verkedhetek a hadtestparancsnok tudta nélkül. Egyetlen előnye a rendeletnek a bécsi lapban közölt vélemény szerint az, hogy teljesen megokolatlan tettegességek esetén a hibás tisztet bíróság elé lehet állítani. Csak hogy ezzel meg a szolgálati kötelességtől anugy is erősen egybenvevett ezredparancsnokok kerülnek majd nagyon kínos helyzetbe.

— Vilma királynő és férje. A német-orosz új sorsokat szörnyen bosszantják azok a hírek, amelyek a hollandiai királyi pár házasságát oly csunya színben tüntették föl. De legjobban fél van háborúba *Henrik* herceg szűkebb hazájára, a kis Mecklenburg-Schwerin, amelynek lakossága ma is büszke arra, hogy a szép hollandi királynő egy mecklenburgi herceget boldogít szerelmével. A kis fejedelemség fővárosában, *Schwerin*-ben beavatott helyről cáfolják meg a hercegről származó ereszett híreket. Hangsúlyozzák ott, hogy a herceg pénzügyi viszonyai rendezettek és mecklenburgi birtokait a maga vagyonából vásárolta meg. Híro jár, hogy a herceg ebéd közben oly durván inzultálta a nejét, hogy a királynő két szörnységgel meg kellett verkednie az ebéd után. Az a gondolat, mondja a schwerini levél, hogy egy királynő férje asztalbotlás után fegyver elégtételt szerez magának, eléggé mutatja, hogy mily beteges képzelődés bántja a történet felhalmozójának agyát. A történetnek még fel sem ismerhető magva az, hogy a királynő egyik szörnységgel, aki már hetek óta bélygyulladásban szenved, néhány nap előtt operáltatta magát. Szemére vetették a hercegnek, hogy miáltal neje betegesen fekszik, ő maga mindennap vadászni jár. Hát igaz, hogy a herceg részt vett néhány vadászaton, az udvar barátai hívták meg, de részt vett ott a királynő kívánságára, nehogy lemondásával nyugtalanságot keltsen a közönség körében a királynő betegsége miatt. Aki tudja, hogyan kell kezelni a királynő betegségét, tudja azt is, hogy annak feltétlen nyugalomra van szüksége. Olyan emberekől, akik a hollandi udvarral szoros összeköttetésben állanak és akiknek szavahítheségében feltétlenül megbízhatunk, tudjuk, hogy a királyi pár házasság-életa a képzelhető leggyöngédebb formák közt mozog. Amennyire az orvosok megengedték, a herceg mindig beteg nejeének ágya mellett költötte el első és második reggelijét, este odaült ágya mellé és elbeszélgetett vele és napközben is többször személyesen tudakozódott neje állapotáról. Végtelen szeretettel iparkodott ilyenkor a királynő megnyugtatóni férjét. A herceg és az anyakirályné is zavartalan bizalommal és gyengédséggel vannak egymás iránt. A párhajhistóriának méltó pendantja az a legújabb pletyka, hogy a herceg két esztendőre a gyarmatokba utazik. Ebből a hírből sem igaz egy betű sem és most már kétségtelen, hogy ez a sok haszontalan pletyka oly fantáziának születte, amely a beszámíthatóságnak legszerűebb mennyiségével sem rendelkezik.

— Küldöttség a kultuszminiszternél. *Walliscs* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter ma délután a zalaegerszegi izr. hitközség küldöttségét fogadta, amely a zalaegerszegi izr. templom felépítését dolgában tiszeltet. A küldöttséget *Farkas József* és *Szálló Géza* országgyűlési képviselők vezették, és hozzájuk csatlakozott zalai *Fenyvessy Adolf* fővárosi törvényhatósági bizottsági tag is. Tagjai voltak: *Dr. Boschán Gyula*, *dr. Rosenbergh Jenő*, *dr. Grünwald Samu*, *dr. Weisz Ignác* mérnök, *dr. Gräner Adolf* és *dr. Gräner Ernő*. *Farkas József* országgyűlési képviselő, a küldöttség szónokája, lelkes beszédében a minisztert mint Zalaegerszeg város színtüőt aposztrofálta és ismertetve a hitközség viszonyait arra kérte a minisztert, hogy a zalaegerszegi izr. imaház felépítését valamely alappro adandó költséggel támogató.

Walliscs Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter válaszában kiemelte a küldöttség nemes intencióit, amelyeket szónokája oly szépen tolmácsol, ezután meglepő szavakkal emlékezett meg szülővárosáról Zalaegerszegről, végül pedig megígérte, hogy minden lehetőséget kihasználva a hitközség maga elé tűzött nemes célját elérhesse.

A miniszter ezután még hosszabb ideig társalgott a küldöttség tagjaival, köztük *dr. Boschán Gyula* hitközségi elnökkel, aki behatóan informálta a minisztert a hitközség anyagi viszonyairól és a támogatás esetleges módjairól.

A küldöttség tagjai nagy megnyugvással távoztak. **— Földrendés.** *Szalmárról* telegrafálják: Ma délelőtt 1/2 órák körül keletről nyugati irányban ismételt földrengés vonult végig és károkat is okozott.

— A hesseni udvarból. *Darmstadt*-ből táviratozzák, hogy a nagyherceg Kiebe utazik és a karácsonyi ünnepeket sógoránál, *Henrik* porosz hercegnél fogja tölteni. Udvari körökben beszélik, hogy a nagyhercegi pár elválásának kimondása előtt a minisztérium hosszasan tárgyalta annak következményeit és a kötéendő szerződés pontozatait. Úgy volt, hogy a különböző memendomák megelőzése céljából hivatalos közlemény fog megjelenni a nagyhercegi pár elválásának okairól és körülményeiről, de letettek erről a szándékról.

— A szultán elismerése. Trónraléptének utolsó évfordulójára olyan érmet alapított a szultán, amelynek célja a Mekkába vezető vasut tervét megvalósítani. Az új érem egyik oldalán ez a felírás olvasható: *Külön érem oly hazafiak számára, akik a Helzesszavasut létesítése érdekében buzgólkodtak*, és a másik oldalon egy gözmozdony látható, telette a szultán neve aláírása. Az új érem kijár férfiaknak és nőknek egyaránt. Aki 100 fontnál nagyobb összeget adományoz a vasut-építésre, az aranya vert érmet kap, aki 50–100 fonttal segíti elő a kitűzött célt, ezüst-éremmel és aki 5–50 fontot adományoz, nickel-éremmel díszítheti magát. Az érmet örökölheti és viselheti az adományozó legidősebb gyermeke is. Es most már biztosra veszik *Stambulban*, hogy nemsokára vasut szállítja a zarándokokat a szent városba.

— A Nobel-díjak. Megemlékeztünk már arról az ünnepségről, amelynek keretében kiosztották a Nobel-díjakat *Stockholm*-ban. Pótlólag alább következnek az a beszéd, amelyet a trónörökös az ünnepségen mondott. A beszéd így szól:

— *Uram!* A Nobel-éle alapítvány bizottságának rám mondott felkészítőjéért szívvel fakadó igaz köszönetemet fejezem ki. Ő felsége a király épp úgy, mint jómagam is, melegen érdekli a nagyszerű alapítvány iránt, amelyet Nobel nagylelkű, önkéntes adományával létesített. Minthogy a díjak ma első ízben kerülnek kiosztásra, ebből az alkalomból szeretnénk és sikert kívánok a bizottságnak, amelynek felelősségteljes munkálkodását az egész civilizált világ várokozásaljesen és nagy figyelemmel kísérik. Abban a meggyőződésben, hogy ezt a munkásságot elismerésre méltón és az egész emberiségre áldáshozóan és a haza beszületére fogják kifejteni: poharamat a bizottság tagjaira emelem.

Párisból jelentik még, hogy *Gastonnak*, a francia akadémia tagjának ösztönzésére az akadémia tizenyole tagja *Sully Prudhomme* adta le szavazatát, hogy az írói díjhoz segítse. *Sully Prudhomme* tudvalevőleg meg is nyerte a díjat. Kitüntetésére vonatkozólag így nyilatkozott:

— Nem is mertem hinni, hogy ez a nagy elismerés jusszon osztályrészemül. De egy napon a stockholmi akadémia részéről fölszóllítottak, hogy küldjem be munkáim gyűjteményét. Később azután azt az értesítést kaptam, hogy nekem ítélték oda a kétszáz ezer franknyi jutalmat. *Ezzel egy csapásra többet szerettem magamnak, mint harmincötévi munkásságom ideje alatt.* Ebből a pénzből alapítványt fogok létesíteni, hogy szegény írónak és költőknek megkönnyísem műveik kiadását.

— Vörösmarty emlékezete. Székesfehérvárott szép ünnepet rendeztek a múlt vasárnap Vörösmarty Mihály születésnapja alkalmából. Az ünnep a költő szobránál kezdődött. A szobor körül megjelentek a városi és megyei törvényhatóság tagjai *Huszár Ágoston* alispán és *Havranek József* polgármester vezetésével. Ott volt továbbá gróf *Zichy Jenő*, a Vörösmarty-kör elnöke, *Vértessy József*, a Vörösmarty-kör igazgatója, *Zurna* altábornagy, *Rupprecht* tábornok s a város színeje. Az ünnepi beszédet *dr. Kerekes Lajos* mondta. A beszéd alatt behullott a lepel a *Radnai Béla* fővárosi szobrász által készített hatalmas ércosztoruról, mely a hazai törvényhatóságok adakozásából készült. A koszoru egyes leveleire van belevésve az adakozó törvényhatóságok neve. A déli vasúti dalozóesület azután előnekelt a Himnuszot és a Szózatot és ezzel a szobornál az ünnep véget ért. Innen az ünnepi közönség a megyeház disztermébe vonult, ahol gróf *Zichy Jenő* megnyitó-beszéde után *Jankó János*, az Iparművészeti Múzeum igazgatója a magyar stílusról olvasott föl. Délután két óraker lakoma volt a Magyar Király-szállóban.

— Visszautasított párhaj. *Párisból* táviratozzák: *D'Elbre* márkái alezredes, akit *d'Chauvein* márkái és *de Larochejacquelein* márkái emlékiratairól irt közleményért párhajra hívták ki, a fegyveres elégtételt megtagadta. *D'Elbre* márkái azzal okolta meg elhatározását, hogy a párhajt vallásos meggyőződése tiltja.

— Tífusz-járvány egy kaszányában. Egy kassai távirat szerint a tífuszos és tífuszgyanus katonák száma 66-ra emelkedett. A reggeli gyakorlatokat beszüntették. Egy katona haldoklik. A hatóságok minden óvintézkedést megtettek. A katonákat külön pavilonban helyezték el. A kutakat elzárták. Most már a hatóság is érzi, hogy a vízvezeték létesítését tovább halogatni nem lehet.

— Az állami tisztviselők kongresszusi bizottságának ülése. Az állami tisztviselők kongresszusi bizottsága ma délután *Demenek* Sándor közigazgatási bíró elnöke alatt ülést tartott, melynek napirendjére az országos központi szervezet megalakítása volt kitűzve. A napirend előtt felszóllt *Szilágyi József*, aki azt indítványozta, hogy a végrehajtó-bizottság adjon be sürgős kérelmet a kormányhoz s kérje, hogy a tisztviselők fizetésilemeléséről szóló törvénytervezet készítéséhez hívja meg a végrehajtó-bizottság néhány tagját. Amennyiben ezt a kérelmet a kormány nem teljesíthetné, a sürgős kérvényben a törvényjavaslat tervének megküldését kell kérni, hogy a bizottság tájékozást szerezhesen. A fölszólló utalt arra az általános elterjedt híre, hogy a törvényjavaslatot olyképpen tervezték, hogy a X. és XI. fizetési osztály harmadik fokozatába sorozott tisztviselőket az illető fizetési osztályok második fokozatába fogják sorozni. Ezt a tervet mindenképpen meg kell akadályozni. A fölszólló ezután a végrehajtás módzatait fejtegette s ama véleményének adott kifejezést, hogy minden tisztviselő évi száz forintot emelkedjék mindaddig, amíg a törvény által számára biztosított fizetés maximumát eléri.

Szilágyi módosító indítványához *László Pál* kir. tanácsos, *Szende* Alajos, *Szentkirályi Antal*, *Barkóczy* szóltak pártolólag. *Demenek* Sándor elnök kijelentette, hogy a fölvetett kérdést tárgyalni nem lehet ugyan, mert az ülése napirendjére más tárgy van kitűzve, de már most kijelenti, hogy az indítványban említett kérelmet a maga részéről nem írta alá, mert abban a kormány elleni bizalmatlanságot lát, erre pedig semmi ok nincsen.

A gyűlés az elnöki enunciació után ama körlevél szövegének tárgyalására tért át, melyet a tisztviselői szervezet létesítése tárgyában akarnak kiadni. A tervezetet *László Pál* kisebb módosítása után a gyűlés elfogadta.

— A rákbetegség és a só. A *Lancet* című angol orvosi szaklapban érdekes cikket irt *dr. James Braithwaite*. Az mondja ebben a cikkben az angol orvos tudós, hogy a rákbetegség okai között nagy szerepe van a konyhasóknak. Sőt azt állítja *dr. Braithwaite*, hogy egyáltalában nem ismernek a rákot, ha nem volna konyhasó. A vad népeket, amelyek a sóról nem tudnak, teljesen megkíméli a rák. Ellenben olyan állatok, amelyeknek táplálékába só kevernek, ki vannak téve ennek a bajnak. Így a londoni állatkertben megbetegedett rákban egy viziló, mert sok sót kapott a táplálékához. A disznó is mentes a ráktól s mégis orvosi praxisa során a cikkíró arra a tapasztalatra jutott, hogy az erősen sózott disznóhússal élő emberek erősen fogékonyak a rákbetegségekre. A szegény nép, amely nem ehetik naponként húst, ritkán kap rákbajt.

— Eltűnt kereskedő. A hivatalos lap ma közli, hogy a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék *Budie* Ede divatárú-kereskedő ellen elrendelte a csődöt. *Budienak* a Váci-utca 7-ik szám alatt lévő házában volt az üzlete, de áruraktárát ez előtt pár héttel eladta s azután eltűnt a fővárosból. A hitelezők leányított feljelentést adtak be ellene, amelynek alapján *Budiet* a rendőrségnek ki kellett volna halgaltania, azonban még jókor eltávozott *Budapest*-ről és egy ideig *Monte Carloban* volt. A károsult hitelezők most a bünyvidi eljárást folytatása és a szökévény hazahozatalára szükséges költséget maguk rakták össze s így a fővárosi rendőrség legközelebb kieszközli *Budie* letartóztatását és visszazállítását. A vagyonbuktott kereskedőnek ez előtt *Bécsben* a *Graben*-en volt *Maison Blanc* cég alatt nagy áruháza és sikerült kereskedelmi tanácsosi és udvari szállítói címet is kapnia, de ott is megbukott és ezért jött *Budapestre*.

— Gyilkos márkái. *Barcelona*-ban óriási izgalmat okoz egy bűntény. Mint röviden táviratozták, *Viccor* márkái ott agyonlőtte az édesanyját. És tettenek az az oka, hogy anyja nem akart neki pénzt adni.

— Miss Stone. A *Miss Ellen Stone* haláláról elterjedt hírt már megcáfolták, s ez a cáfolat szerte a világban sok örömet okozott a-oknak, akik nagy részvételt és aggodással figyelték a szerencsétlenül járt misszionáriusnő sorsát. Hogy a *Miss* él, ehhez újabb adat érkezik Szófiából. Onnan táviratozzák, hogy *Miss Ellen Stonet* *Dubrica* mellett élve látták.

— Damjanich-tábornok emlékezete. A *Damjanich-Asztallársaság* december 15-én délután négy óraker leplezi le *Damjanich János* tábornok areképét, amelyet *Bellony* László testőrnövész készített. Az ünnepségen, amelyet a *Soroksári-utca* 41. szám alatt tartanak meg, meg fog jelenni a tábornok özvegye is. Az ünnepi beszédek *dr. Barta Ferenc* és *dr. Horváth Gyula* országos képviselők mondják.

— Jótékony adomány. Ma egy úri embertől, aki nem óhajtja nevét nyilvánosságra hozni, *kilenc koronát* kaptunk, amelyből 5 koronát a *Podmaniczky-utcai* kenyérboltnak, 4 koronát pedig az *Isabella-utcai* tejesholtnak szánt. Az összeget eljuttatjuk rendeltetési helyére.

— **Tod Sloan agyonlőtték.** Ki volt Tod Sloan? A preri gyöngye, a zsokek királya. Híre neve bejárta a világrészeket és tengereket, Anglia pedig újjongott, mikor klasszikus versenyében Sloan elsőnek mutatta be az amerikai lovaglást s teliverei nyakán győztesen száguldozott el a cél előtt. Neve a lovérsenyek történetében legendás, s bár multja nem egészen tiszta, az angol lordok és istállófiúk nagyon meggyászták, mikor a mult esztendőben több rendbeli panama miatt minden angol versenytréllé kitiltották. Tod Sloan tehát visszautazott hazájába, a dollárok és szenzációk hónapja. Lovagolt is, győzött is, de régi szenvedélyéről nem tudott lemondani. Ivott talán, verekedő volt, vagy kártyázással töltötte éjszaka? Oh nem! Tod Sloan szenvedélyes lóköltő volt. *New Yorkból Bostonig* minden csikót ellopott s a legszebb telivereket bitang cow-boyoknak adogatta el. Amerika sokat elnéz egy zsokeknak, de a lótolvajlást nem s ezért vársádjait tűzték ki *Tod Sloan* fejére. A zsokek királya felpattant lova nyakára s nekivágott a preri-nek. Ott egy farma buzdótt s a farm ajtajára kis cédulát akasztott ki, melyről messziről azt lehetett, hogy hónapos szobát hirdet, de közelről nézve arról értesítette a nyájas olvasót, hogy ha beljebb tolakszik, egy kis kézi revolver hat golyójával ösmékedik meg. A rendőr, ki nyomon követte a verseny pályák gyöngyét, nem sokat habozott, berugta a ház ajtaját s már benn termelt. Sloan se habozott sokat, hanem lőtt. Ellenben nem talált. A rendőr se habozott sokat, szintén lőtt. Ellenben talált. S Epsom gyöngye, az ujkor Fred Archere, a zsokek királya holtan rogyott a pallóra. Így írják meg az esetet az amerikai lapok, hisz-szük tehát, hogy Tod Sloan a tavasszal újra nyargalni fog.

— **Pincérek mozgalma.** A budapesti pincérek gyökeresen akarnak a végére járni egy régen húzódo bajuknak. Sokat panaszkodtak a pincérek, hogy a helyszerszű ügynőkök nagyon zsarolják őket s több esetben a hatóságoknak és a nyilvánosságuk is volt dolga. A betedük és a negyedik kerületi előjáróság el is ítél néhány ügynőköt. A pincérek és tüzelőgyepek, akik a *Budapesti Pincérek Szak- és Munkaközvetítő-Egyesületének* kötelékébe tartoznak, elhatározták, hogy bojkottálják a helyszerszű ügynőköt. Ma vagy kilencven munkálatlan pincér és tüzelőgye leadta könyvét az egyesületben, amely teljesen ingyen szerez helyet a tagjainak.

— **A belügyminisztériumból.** A király a belügyminiszter előterjesztésére dr. Kovách Gyula osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkár osztálytanácsosi kinevezte és dr. Gárdonyi Zsigmond, valamint Zéley Lajos miniszteri titkároknak az osztálytanácsosi címet és jeleget díjmentesen, *Malceovich* László miniszteri segédtitkárnak pedig a miniszteri titkári címet adományozta. A belügyminiszter dr. Radnóczy Iván miniszteri segédtitkár miniszteri titkárrá dr. Uj. Krájszék Ferenc és *Staudt* József miniszteri fogalmazókat miniszteri segédtitkárokká, *Horváth* Árpád, *Biró* Sándor és *Bay* Sándor miniszteri segédfogalmazókat miniszteri fogalmazókká, *Harmat* Loránt fizetés nélküli segédfogalmazót valószínű segédfogalmazóvá, végül dr. *Zboray* János fogalmazógyakornokot segélydíjas gyakornokká, *Rásó* István belügyminisztériumi fizetéslen segédfogalmazót valószínű segédfogalmazóvá, dr. *Korniss* Ferencet és *gróf Keglevich* Géza végeztet joghallgatott budapesti lakosokat díjtalan fogalmazógyakornokká a magyar kir. belügyminisztériumból kinevezte.

— **Főnökek az alkalmazottakért.** Az a mozgalom, melynek az a célja, hogy a nyomorgó kereskedelmi alkalmazottak érdekében egy nagyobb segélyakció törjenék, mind nagyobb arányokat ölt. Az erre a célra alakult nagybizottság ma ismét ülésezett és *Lánczy* Leo elnök már jelentette, hogy az összes számottevő egyesületek, kereskedelmi testületek bejelentették részvételüket, újabb pedig a budapesti kereskedelmi testület is kiküldte képviselőjét a bizottságba. A bizottság egyben *Lánczy* elnök ajánlatára, *Auer* Róbertet és *Fürst* Bertalant a bizottság alelnökeivé választotta. A kereskedői közönséghez intézendő főlényítés szövegét olvasta föl ezután *Kabos* Ede és a bizottság egyhangúlag elhatározta, hogy ezt a főlényítést a legszélesebb körben fogja terjeszteni, a befolyó adományokat pedig a budapesti kereskedelmi és iparkamara fogja átvenni. A főlényítés terjesztése, mint általában a gyűjtési akció megkezdése egy kisebb bizottságra bízott. A mai értekezlet egyben elhatározta azt is, hogy ebbe a mozgalomba bevonja az alkalmazottak egyesületeit is, még pedig a Kereskedelmi Utazók a Kereskedő Ifjak és a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Egyesületét is. Az alkalmazottak körében különben mozgalom indult meg azért, hogy a *Goldberger* Albert indítványa alapján az alkalmazottak egyesülete kiűző is mozgalmat indíton az iránt, hogy, mint a *Goldberger*-cég alkalmazottai, más cégek alkalmazottai is ajánlják föl fizetésüknek, illetve utolsó havifizetésüknek egy százalékát erre a jótékony célra, mely különben is nyomorgó kártársaink javára fog fordíttatni. Ennek a mozgalomnak az intézését *Zerkowits* Emil vállalta el és a befolyó összegek ugyancsak a kamara útján, a

Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál helyeztetnek el, míg azután a főnökek és alkalmazottak egyesületei elnökségéből alakult vegyes bizottság a kiosztást megkezdte.

— **Lefokozott tengerészhadnagy.** Mint egy párisi táviratunk jelenti, a vizsgálóbírószág egyhangúlag *Dereson* tengerészhadnagy lefokozása mellett nyilatkozott. Ez a hadnagy a minap regényíró tett közzé, amely tele van sértésekkel a magas tengerésztisztek, hivatalnokok és azok családjai ellen. *Dereson* a vizsgálóbírószág összejutése előtt beadta lemondását, és a tengerészeti miniszter nem fogadta el.

— **Egy nagykereskedő szökése.** Ujvidékről egy nagykereskedő szenzációs bukását és szökését jelenti. A kereskedő neve *Guttmann* Arnold. Hat évig lakott Ujvidéken, ahol virágzó üzserüzlete volt. Néhány évvel ezelőtt házasodott meg, s akkor bővítette az üzletét és két fióküzletet is nyitott. A mult héten egyik barátjának levelet írt, amelyben elmondja, hogy fizetési képtelenséggel s mivel a csodót tuláni nem tudja, öngyilkossá lesz. Feleségét barátja gondjaira bízta. *Guttmann* azután elutazott s miután hiába várta vissza, kiderült, hogy megszökött a hitelezők elől. Mint beavatottabb körökben beszéltek, *Guttmann*nak tartozása körülbelül 250.000 korona. Ujvidéken csak az ujvidéki takarékpénztár van érdekelve a bukásban, ott ugyanis *harmunkétezer* korona hitele volt *Guttmann*-nak. A család arra törekszik, hogy kiegyezze a hitelezőkkel.

— **Juhok a színház udvarán.** A Nemzeti Színház mai főpróbáján, felvonások között a meghívott közönségnek szokatlan mulatsága akadt. Erdekes látványt kínált a színház udvarán *Gárdonyi* Géza új darabja, a *Karácsonyi álom* révén, amelyben egy tehén és igazi juhok szerepelnek. Hát ezt a tehent és ezeket a juhokat lehetett látni az udvaron, még pedig hamisítatlan juhások őrzete alatt. Természetes, hogy szép jószágok juthattak csak ahhoz a szerencséhez, hogy a Nemzeti Színház színpadján fellépjenek. Szép példány a tehén és gyönyörű, hosszuszőrű a sok juh s hogy a ritka látványban ne csak a főpróba kiváltságos közönségének legyen része, egy fotografus lekapta az eredeti jelenetet. Bizonyos ezek után, hogy *Gárdonyi* juhait ott lesznék már néhány nap mulva egy-két képeslapban és néhány budapesti kirakóban.

— **Munkások zavargása.** Pár nap óta sok munkanélküli lepte el délelőtnként a képviselőház környékét. A csoportosulásokat a rendőrség megakadályozta ugyan, de a nagy tömeget csak nehezen tudták szétoszlatni s a munkanélküliek gyakran a tárgyat is megakadályozták. Ma már esendős volt a képviselőház környéke; a munkások abbahagyták a tüntetést. Egy munkást azonban mégis letartóztattak a rendőrség. Az illető jegyet kért a karzatra és mikor röszkötötték, hogy hagyja a ruhátárban a felsőkabátját, nem akart engedelmessé válni. Rendőrt hívták, de a munkás annak a szavára sem bajtolt, hanem birtelen kiutott az utcára. Gyanus viselkedésért üldözöbe vették és a Sándor-utcában ellopták. A rendőrszobán megvizsgálták, de semmi gyanusát nem találtak nála. A tegnapi tüntetés letartóztatott huszonhat fiatalembernek ma hirdette ki az ítéletet a rendőrség. Tizenhatet közülük kisebb pénzbírságban marasztalt, egyet harmincnap fogságra ítélte, a többi ellen pedig megszüntette az eljárást.

A Külsőváci-ut 29. szám alatt levő *Huber*-féle vendéglő helyiségében ma délután főlénygyakor mintegy 4000 munkanélküli munkás részvételével népgyűlés volt, amelyen *Weisz* Ödön elnököt. A gyűlésen *Tessársz* Károly, *Israel* Jakab és *Weltner* Jakab ismertették a helyzetet és serkentették közös akcióra a munkásokat. Elhatározták, hogy vasárnap a szociáldemokrata munkások foglalkoznak a munkanélküliek ügyével, a jövő hét valamelyik napjára pedig nagy utcai főlvonulást fognak rendezni, hogy a közönség lássa, mennyi Budapesten a munkanélküli. Végül *Czajlik* rendőrtanácsos intéseire csöndben szétoszlott a tömeg.

A fővárosi péklegények ma este 7 órakor a Vig-utca 16. szám alatt levő helyiségben gyűlést tartottak. A gyűlésen első sorban is a kereskedelmi miniszter rendeletét tárgyalták a vasárnap munkaszünet dolgában. Nagy örömmel vették tudomásul a rendeletet, amelynek alapján vasárnap délelőtt tíz órától kezdve tilos a süteménykihordás s így már reggel 8 órakor meg kell süntetni a munkát. Szintugy örömmel üdvözölték a rendelet második részét is, amely szerint vasárnap éjjel tizenegy órakor már munkába állhatnak a péklegények. Ezután a munkaközvetítő-intézet került szóba s kemény szavakkal ostromozták az intézetnek eljárást. Ellopták egy indítványt, amelynek értelmében *pék munkás nem fogadhat el munkát a közvetítő-intézet révén.* A gyűlésen mintegy 1500 pékmunkás vett részt. Gyűlés után — egy nyolc óra tájban — egypár száz pékmunkás a munkaközvetítő-intézetnek a helyisége elé vonult s ott nagy zeno-

bonát rendezett. Eleinte csak abucogták az intézet vezetőségét, de egypár harciasabb péklegény nemsokára kiadta a jelszót:

— Törjünk be a helyiségbe s romboljunk ott szét mindent!

Az indítvány tetszésre talált; annyival is inkább, mert rendőr nem volt a közelben. Hamarosan kövek repültek az üvegablakok felé, amelyek esőümpölve törték össze. Pár perc múlva volt, hogy az ajtókat is betörték s odabent megkezdődött a rombolás. Az üzleti körmeket szétlőtték s elégették, a szekrényeket feltörték s az ott lévő munkakönyveket széthányták s nagy részét magukkal vitték. A közelben lévő rendőrszemegységért telefonált a VIII-ik kerületi kapitányságra, ahonnan ki is küldtek egy csomó rendőrt, mire azonban ezek kitértek, a zavargók nagy része elszéledt; már, csak egypár harciasabb pékmunkás volt még a rombolás színhelyén. Ezeket a rendőrök összelogdoszták és bevitték a kerületi kapitányságra, ahol egyelőre letartóztatták őket.

— **Czolgosz szobra.** Czolgoszról szól a hír és az anarkhistákról. Ez a rémszékkel dolgozó szövetkezet semmiképpen nem mutat hajlandóságot arra, hogy beszüntesse működését, ellenkezőleg minden újabb tétellel hirdeti, hogy sokáig akar élni és rombolni. A hosszú időkre való berendezkedést mutatja megint az a terv, amelylyel Czolgosznak, *Mac* Kinley gyilkosának szobrot akar emelni. Az anarkhista újságok már meg is indították a gyűjtést az emlékre, amely márványból készül majd. Hol áll majd ez a szobor, ez még titok.

— **Szélütés az utóán.** Ma délben nagy csoportosulás támadt a Szervita-téren egy összeroskadt úrlemben körül. Csakhamar kitudt, hogy *Sebők* Béla fővárosi tiszti ügyész az ájult ember, aki éppen hazamenőben volt hivatalából s a Szervita-téren szélütés érte. *Bérekocsin* visszavitte egyik ismerőse a központi városházán levő hivatalba, ahol a városi tisztiorvos részesítette az első segítségben. Később a mentők vették el a Váci-utca 57-ik száma alatt levő lakására. Az ötvenkésztendőös nőlen ember állapota súlyos.

— **A bakui pestis.** *Pétervárról* jelenti, hogy az ottani hivatalos lap jelentése szerint november 21-ike óta, amikor *Bakuban* pestis-erőszak konstalták, nem fordult elő újabb pestises, vagy gyanus megbetegedések.

— **Japán festmények árverezése.** A bécsi eszérsári és királyi árverező-hivatal e hónap 14-ikén délután 3 órakor a bécsi *Ferenc József*-teremben elárverezte azokat a japán képeket, amelyeket Japán a párisi kiállításra a *Grand Palais*-ban bemutatott. Ezeket az értékes festményeket *Hayashi*, Japán kiállítási kormánybiztos engedte át *Ezerner*-nek, az osztrák kormány biztosának azokért az iskolai kézimunkáért, amelyeket a Technológiai Iparmúzeum növendékei készítettek. Az árverésre kerülő képek, valamint egyéb régiségek, legyverek az árverés napján a ponton délután 1 órától 4 óráig a *Dorotheumban* tekinthetők meg.

— **Halálozás.** *Debrecenből* telegrafálják: Dr. *Király* Ferenc volt országgyűlési képviselőt ma délután nagy pompával temették el. Ott volt a temetésen az egész város élkelősége. A halottasáztól az ev. ref. templomba vitték a koporsót, ahol *K. Tóth* Kálmán lelkész mondott beszédet. A temetésben *Szavay* Gyula győri kamarai titkár és *Szabó* Kálmán ügyvéd bucsuztatták el a halottat.

— **A budapesti ev. ref. egyházközség** fekérti ez uton is mindazokat, akikhez „Kérő szöveget” intézett s akik a Kálmán-templom és épületnek az egyház anyagi erejét túlhaladó javítását költségeire bármily esékely öszszeggel is hozzájárulni óhajtának, hogy nemes adományaikat és esetleges gyűjtéseiket a végelszámolás megejtéséig végeztetve mielőbb beküldeni sziveskedjenek.

— **Véletlen lövés.** Megirtuk, hogy tegnap este a *Deák* Ferenc-utca 2-ik szám alatt levő vendéglőben egy magánhivatalnok rálött *Beke* Terézre. A rendőrség megindította a vizsgálatot és megállapította, hogy a lövés véletlen műve volt. *Keitner* Árpád magánhivatalnok mutogatta a revolverét a leányának s e közben sült el a fegyver. A leányának nincs semmi baja.

— **Elfogott szélhámósok.** A budapesti rendőrség megkeresésére Szegeden letartóztatták *Buchler* Samu és *Meller* Israel osavargókat, akik a szegényorsú tüdőbetegék szanatoriuma javára hamisított gyűjtőleveken pénzt gyűjtöttek s azt elköltötték. Úgy látszik hogy az elfogott szélhámósoknak még társak is vannak, akik még most is gyűjtönek. A közönség nagyon jól teszi, ha a szélhámósokat átadja a legközelebbi rendőrnök.

— **Elűntek.** *Láng* Edgárd Ede bécsi születésű 14 éves tanuló az Erőd-utca 2. szám alatti lakásáról, *Kálmán* Albert budapesti születésű 42 éves napészamos Kispeszt, *Kossuth* Lajos-utca 9. és *Singer* Izidor újbányai születésű 18 éves magánhivatalnok Lehel-utca 17. szám alatti lakásáról a napokban elűntek. A rendőrség közöli őket.

(x) Ünnepek és vasárnapokon is egész nap kszűlnek főlvételek Rívoit tényképészeti műtermében. Kerepesi-nt 30. sz. Tiszta és művészies kivitel, jutányos árak mellett. Esti felvételek is.

(x) Kérjünk mindenütt F. M. K. E. vagy E. K. E. gyajtot.

A prolongált kivégzés.

Northamptonban tegnap kellett volna kivégezni *Maydon* munkást, aki feleségét meggyilkolta. A kivégzés tegnapelőttre volt kitűzve, de a hóhér, kinek másfél volt dolga, nem jöhett el. Tegnap aztán megérkezett a városba *Christian* herceg neje, a királyné nővére, hogy egy, *Viktória* királyné emlékére épített templomnak a beszentelésén résztvegyen. Nehogy tehát a város ünnepnapját a kivégzés megzavarja, azt az elítélt beleegyezésével holnapra halasztották.

Az igazgató (belép a cellába): Ezer bocsánat!
Az elítélt: No, mi az megint?
Az igazgató: Megengedi, de olyan zavart vagyok...

Az elítélt: Ugyan ne legyen gyerek!
Az igazgató: Igrérje meg, hogy nem fog neheztetni. Az ügy...

Az elítélt: Tudom, felakasztanak. Mehetünk.
Az igazgató (zavartan): Oh, ha csak arról lenne szó...

Az elítélt: Csak arról? Mondhatom: nekem az is elég.
Az igazgató (nekibátorodik): Ön tegnap szíves volt beleegyezni...

Az elítélt: Hogy ma végezzenek ki. Nos?
Az igazgató: Nem tudom, hogy kezdjem...

Az elítélt: A hóhér talán ma sem érkezett meg?
Az igazgató: De igen, segédeivel együtt. Épp az imént láttam.

Az elítélt: Talán beteg?
Az igazgató: Isten meints! Kitűnő kondícióban van. Sőt mondhatom, kissé meg is hizott. Különbösen lesz szerencsése...

Az elítélt: Köszönöm. Ha ön ezt szerencsének nevezi...

Az igazgató: Mindenesetre... azaz hogy... Ne haragudjék, kérem, de ismét egy kérdéssel bátorodom...

Az elítélt: Csak ki vele. Én nem vagyok az az ember...

Az igazgató: Tudom, de lássa...
Az elítélt (türelmetlenül): Beszéljen hát, Néma gyerekek arnya sem érti a szavát.

Az igazgató: Igaza van, barátom, igaza van. Nos hát, tudja meg, hogy ma érkezett városunkba *Krisztian* herceg neje, a királyné nővére...

Az elítélt (kitérő örömmel): A kivégzésemhez?
Az igazgató: Nem. Egy templom-beszentelésre.
Az elítélt (közönyösen): Mi közöm nekem az előléhez? Tessék telakasztani és pünküm.

Az igazgató: Kérem, kérem, ne türelmetlenkedjék. Tetszik tudni, a fenséges asszony...
Az elítélt (remélve): Látni akar?
Az igazgató: Ellenkezőleg... ön tudni fogja, hogy a nők idegei mily finomak, érzékenyek...

Az elítélt: Nekem mondja, aki a feleségemet öltet meg!
Az igazgató: No látja! E szerint beleegyeznek, hogy a kivégzést holnaputánra halasztjuk?
Az elítélt: No hallja! Ez már igazán impertinencia. Az ember az újat mutatja...

Az igazgató: Nem, ön nem tagadhatja meg ezt a csékélységet. Végre is egy nő, egy hercegnő! Remélem, uram, ön gentleman?
Az elítélt (magában): Megesipett a gazember! Kitalálta a gyöngö oldalamat (*hangosan*). Vigye az ördög, nem bánom. Hanem, ha még egyszer...

Az igazgató: Köszönöm, barátom, köszönöm. Tudtam, hogy nem fogok önben csalódni. S ha valamikor meghálálhatom...
Az elítélt: Ne fecsegjen bolondokat.
Az igazgató: Igaz, de oly boldog vagyok...
 Tehát a viszontlátásra — holnapután...

Lucián.

FŐVÁROS.

(*) **A munkátlankért.** A bizottságokban került föl az a terv, hogy a főváros 20.000 koronával siessen a munkátlank nyomorának enyhítésére. A kérdés ma a tanácsot is foglalkoztatta és az azt ajánlja a közgyűlésnek, hogy 20.000 korona rendkívüli hitelt szavazzon meg, mely összeget a népközlönyök között osztanák meg, hogy az oly munkanélkülieket, akik a munkaszünet-intézetnél munkát keresnek, de nem kapnak, családjukkal együtt ingyen ebédben részesítsék. Ugyancsak felhatalmazást kér a tanács, hogy a főváros jobb partján egy, a balparton két vagy több munkaszünet-intézetet műhelyt állíthasson föl, de úgy, hogy ott csak délután dolgozzanak

s a kereset legalább 60 fillér legyen. A főváros különben a rendes segélyeken kívül még úgy is segíti a munkanélkülieket, hogy azok, akik el akarják a fővárosból utazni, segélyben részesíti. Egyszermind intézkedett a tanács, hogy az országos és a fővárosi statisztikai hivataltól és a munkás-szakszerveletektől megtudják a munkanélküliek pontos számát.

(*) **A szemlőhegyvidéki tulajdonosok sérelme.** Számos szemlőhegyi birtokos nevében *Molnár Antal*, a Rózsadomb vidéke ház- és telektulajdonosai egyesületének ügybuzgó titkára mozgalmat indított, hogy a fővárosi építési szabályzatát akként módosítsák, hogy a Szemlőhegyen és vidékén a legkisebb parcella ne hatszáz, illetve ezer, hanem háromszáz négyszögöl is lehessen. Még 1898-ban, tehát három évvel ezelőtt a birtokosok ebbeli kérelmüket memorandum alakjában terjesztették a főváros tanácsa elé. Memorandumukban nagyon helyesen az-az érveltek kérelmük mellett, hogy a Szemlőhegy ügy közlésénél jó levegőjénél, valamint egyéb kedvező körülményeknél fogva nagyon alkalmas család házak emelésére. A minimálisnak megállapított parcellák azonban a családi házak építését teljesen kizárják, úgy, hogy az egész telek nem is értékesíthető. A memorandum azt is kimutatta, hogy a birtokosok kérelmének teljesítése semmiféle áldozatot nem igényel a fővárostól, sőt nagyban elősegítené a vidék fejlődését. A kérelem mellett szóló erős argumentumok dacára a tanács, úgy látszik azért, mert kereken visszautasítani nem meri a kérelmet, az elodázás refugiumát kereste. Először az összes harmadik kerületi érdekeltek meghallgatását rendelte el. Mikor kimutatták a telektulajdonosok, hogy ennek semmi értelme sem volna, sőt hogy ez az utasítás egyenesen képtelenség, akkor a mérnöki hivatal azt tanácsolta a középítési bizottságnak, hogy ne tárgyalja érdemlegesen a memorandumot addig, amíg az összes telektulajdonosok kötelező nyilatkozatot nem tesznek, hogy a szabályozás alá eső területek ingyen engedik át. A mérnöki hivatal ugyan tudja, hogy ez képtelenség, de a halogatásra elég jó kifogás.

Három év óta hivatali kicsinyeskedés állja útját egy fontos és közérdekű intézkedésnek. Semmi elfogadható ok nincs arra, hogy a telektulajdonosok kérelmét ne teljesítsék s reméljük, hogy mihamarabb intézkedni fognak az illetékes ténylegok, hogy a bürokratikus nemtörődömség ellen megvédelmezzék a birtokosok jogos és méltányos igényeit.

SZÍNHÁZ, ZENE.

** **A vasygáros.** A Nemzeti Színház ma este azzal ünnepelte meg a *Vasygáros* századik előadását, hogy *Claire* szerepében *Polgár Iona* urnőt léptette föl. A vendég-színész ma jobb benyomást tett a közönségre, mint a múltkor. *Claire* magában véve is a leghálásabb, leghatásosabb szerepek közé tartozik; s ezenkívül főbb vonásaiban összesség a vendég-színész egyéniségével: szeszélyes, büszke, akaratos, nagyravágó. Ezeket a vonásokat meg lehetett találni *Polgár Iona* játékában, különösen abban a jelenetben, amikor a férj jogaival diszkreditáló *Derblay* Fülöpöt ideges iríztánessal utasítja magától. *De Claire* ben meg vannak a nemesebb asszonyi tulajdonságok is: tud mélyen érezni és tud igazán sirni, amikor a fájdalom megárad benne. Ennek a mélyebb érzésnek a meggyőző kifejezését még nem látjuk *Polgár Iona* nálánál. Úgy tetszik, mintha sírása nem volna igaz. Valami szárazság van még nemcsak a hangjában, hanem a kedélyében is. A szív melegsége úgy sugárzik, mint a napfény. Ebben nem csalódhatunk. Erezzük a kiáradó meleg fluidumot és meg vagyunk hatva. Ezt elmulni, megjártani, technikával pótolni nem lehet. Szívesen engedjük volna át magunkat a meghatottság gyönyörűségének azokban a jelenetekben, ahol *Claire* arisztokratikus büszkeségét legyőzi az ő asszony-teremtés, ahol *Claire* szavaiban könny és bensőség vibrál; de a vendég-színész éppen ezekben a jelenetekben nem tudott a szívünkbe markolni, mert az érzés forrása, a közvetlenség nagy ereje hiányzott a játékából. *Polgár Iona* ban rendkívüli becsülvagy él. Nyilván azt a célt tűzte maga elé, hogy uralkodóan a színpadon; hogy érdekes, nyulánt, szecessziósan szép alakjával a színpad királynője legyen. Semmitől vissza nem rettenő szívós kitartása erre mutat. De a tapasztalás arra tanít, hogy nagy érzések, forró szenvedély nélkül senki sem lehet a színpad szuverénje. A közönségben nem uralkodik más, csak az, aki lelkének a kiváló kvalitásaival, bensőségének a sugárzó melegségével teszi rabrá. Ezeknek a tulajdonságoknak kell áthivatniuk a színész intelligenciáját. Ha *Polgár Iona* ban még csak szunnyad ez a gazdag érzés; ha még most csak bizonyos zsen és elfogultság tartja vissza attól, hogy szabadon öntse

ki lelkét, temperamentumát a színpadon; ha mostani hidegsége nem az érzés hiányát jelenti, hanem csak a kezdő tartózkodását és szerénységét: idővel csakugyan beválthatja azoknak a várakozását, akik most nagy reményeket fűznek hozzá. (d. e.)

** **Krisis az Operaházban.** Ma délelőtt fogadta *Máder* Raoul h. igazgató a zenekar küldöttségét, amely *Fabadi* Károly tanár vezetésével alatt tiszteletet előtte, hogy a zenekar nevében december huszadikát tűzze ki végső határnapul kérelmük elintézésére. *Máder* mindenekelőtt kijelentette, hogy a zenekar kívánását méltányosnak és jogosnak ismeri el, de felszólította a küldöttséget, hogy imént elmondott óhaját írásbelileg formualázza meg. Ezzel szemben kijelentették a küldöttség tagjai, hogy előbb erre nézve is felhatalmazást kell kérniük megbízóiktól. A helyettes igazgató végül még megígérte, hogy az ügy állásáról *Bezerédy* Viktor miniszteri tanácsost, a színházi ügyek előadóját a belügy-minisztériumban informálni fogja. — *Ebből az ügyből kifolyólag* intendánsválságról szóló hírek keringenek a fővárosban. A helyzet tényleg fölöt-több kényes. Tény, hogy a zenekar és az énekar ügyét rendezni kell, különben bezárhatják január elsején az *Operaház* kaput — és tény az is, hogy egyik testület sem akar az intendánssal tárgyalni. Itt a baj. Vannak, akik *Máder* helyettes igazgató nyakába akarnák varrni az egész dolgot, aki úgy kerül bele ebbe az ügybe, mint *Pilátus* a krédóba. Ő két hét óta igazgató, a zenekar, meg az énekar pedig azért fenyegetőzik sztrájkjal, mert esztendőik óta hiába kérelmeznek. A *Magyar Nemzet*, amely nyomdafestéket gyakran szokta az operai vezetőség rendelkezésére bocsátani, mai számában gróf *Keglevich* István eljárását cikkben védelmezi, amelyet elmezni kegyetlenség volna. Eltekintve attól, hogy egynémely állítás magában a cikkben kapja meg cáfolatát, csak arra az egyre reflektálunk, hogy az intendáns nem kapta meg az énekar memorandumát. Úgy halljuk, hogy az énekar klišerolati ni fogja a vevényét az ajánlott levélnek, amelyben az intendánsnak elküldte a memorandumot. Biztos forrásból tudjuk, hogy a belügyminisztériumban a legkomolyabb szándék uralkodik a beteg helyzet orvoslására, és itt első sorban az ügy érdeke és nem személyi tekintetek lesznek a mérvadók.

** **B. Fenyő Irén, mint Melinda.** *Erkel: Dánk* óta című dalműve, amely *Bianchi* asszony távozása óta a műsorról leesorult, nem sokára ismét színpadra kerül. *Melinda* nehéz bravour-szerepét *Máder* h. igazgató *B. Fenyő* Irénnek, az *Operaház* kitűnő koloratur primadonnájának osztotta ki, aki már *Szilágyi* Erzsébet-jével is bebizonyította, hogy a legnagyobb művészi feladatokra is bátran vállalkozhatik. *B. Fenyő* Irén *Melinda* szerepét minden huzás nélkül és az eredeti fekvésben fogja énekelni.

** **Hangverseny a Lipótvárosi Kaszinóban.** A *Budapesti Lipótvárosi Kaszinó* 10-16-án, szombaton este 9 órakor hangversenyt rendez, amelyen közreműködnek: *Antonietti* Aldo londoni hegedűművész, *Bartók* Béla zongoraművész, *Borrian* Károly az *Operaház* tagja és *Charlotte de Wyna*, a párisi opera comique énekesnője.

** **Magyar műkedvelők Brassóban.** A brassói iparos ifjak egylete a napokban fényes sikerű műkedvelői előadást rendezett, melyen *Jókai* Mór *Szigetvári* *Értanúk* című négyjelenes történeti szomorujátékát adták elő. Az estély rendezésében az oroszánrész *Dömjén* Zoltán urnót, a magyarosítás e kiváló munkását illeti meg. A szereplők közül igen nagy tetszést aratott *Gidali* Fanni kisasszony, a *Vig-színház* színészkolájának volt tanítványa, aki ügyes és temperamentumos játékával hódította meg közönségét.

** **Vendég-szereplés az Operaházban.** *Wyna* Charlotte, a párisi *Opéra Comique* hírneves művésznője vasárnap, f. hó 15-én kezd meg néhány estére tervezett vendég-szereplését az *Operaházban*. A vendég-művésznő, aki *Carmen* címszerepében mutatkozik be a budapesti közönségnek, szabadságidejét Európa nagyobb városában való vendég-szereplésre használja fel. Legutóbb Bécsben egy hangversenyen működött közre nagy sikerrel; Budapestre szombaton érkezik, hogy az operaházi próbán részt vegyen.

** **A Népszínház operett-ujdonsága.** A *Népszínház* legközelebbi operett-ujdonsága az *Adam és Éva* című francia operett lesz, melynek betanulásához már hozzá is fogtak. Az operett, amint értesülünk, január első napjaiban fog bemutatásra kerülni.

** **Eredeti népszínmű.** Dr. *Serédi* Jenő miskolci orvos és hírlapíró eredeti énekes népszínművét: *Csípész* *Zsófi-t* vasárnap, december 8-án adták elő a miskolci színházban először. Az ujdonságot örömmel fogadta a közönség és sokat tapsolt a szerzőnek. Hírlapírórsai szép babérokosorúval lepték meg és tiszteletre előadás után bankettet rendeztek.

** **Országos dalnepen.** A legközelebbi országos dalnepenre, melyet *Temesvárot* tartanak meg, javaiban folytak az előkészületek. Az országos dalnepenre választmányja jövele széjjelkölti a pályanyertes versenydarabokat az egyes dalnepenre, hogy idejük legyen minél jobban elkészülni a dalversenyre. A dalnepen különösen a délvideki daloskörök nagy számmal vesznek részt.

Sudermann új darabja. *Sudermann-nak Éljen az élet* című új színműve jövő hónap közepén fog először színrekerülni a *berlini Deutsches Theater*-ben.

Operaelőadás a Telefon Hírmondóban. Ney Hermina vendégfellépésével ma este az *Aida* kerül színpadra a M. Kir. Operaházban. Az előadás a Telefon Hírmondó összes állomásain keresztül hallható lesz s így azon kellemes helyzetben lesznek, hogy odahaza a lakásukon is végighallgathatják az előadást. Az opera közvetítésén az est folyamán érkezett legjobb híreket és táviratokat olvastatja fel a szerkesztőség, majd annak bevezetésével 11 óráig cigányzene lesz hallható a baglyokon keresztül, melyet az Elito- és az Emke-kávéházból közvetít a Telefon Hírmondó.

Karácsony.

— A Népszínház bemutatója. —

Budapest, december 12.

Marley was dead . . .

Az operett vígságos hajlékába szent, karácsonyi bangulat kötözött be. Hogy mit szól majd ehhez az operett kurtarokolyás muzsája, azt egyelőre nem tudjuk. Egy bizonyos, hogy az ismeretlen magyar szerző, aki *Boz-Dickens* klasszikus novelláját drammatizálta és alakjait az öreg, szívtelen Scrooge Ádámmal az élőkön színpadra vitte, nagyon jól végezte dolgát. Akárki legyen ez az ismeretlen magyar szerző, munkáján minden nyoma megvan annak, hogy drámaírói talantum.

Elmondjuk az öreg Scrooge történetét, amelyet diákeveinkből mindnyájan ismerünk? Ki ne olvasta volna *Dickens: Karácsonyi énekét*, amelyen klasszikus alkotásánál és nyelvénél fogva a jó öreg *Toussaint-Langenscheidt* is invitálja a *Shakespeare* nyelvére kíváncsiakat: *Marley was dead* . . .

A világirodalom egyik legtökéletesebb elbeszélése szerkezetében éppúgy, mint nyelvében s azért nemcsak hogy nem csodálkozunk rajta, hogy a magyar szerző hozzányult a drammatizálásához, de látjuk belőle, hogy olyan ember lehet, aki a színháznak magasabb hivatását is látja, mint azt, hogy örökké csak szórakoztasson.

A *Karácsony* szerzője híven követi *Dickens* novelláját s a darabban is ott látjuk az öreg Scrooge-ot, a mint karácsony-éjszakai álmában végigálmodja gyermekéveit, ifjúságát, egész életét, mignem Beth Józsi az ő két némbor-szatellésével elkaparja, akár egy rossz kutyát, akit soha senki nem szeretett. És ebből az álmából az öreg Scrooge mint ember ébred fel, szívében tele szeretettel és irgalommal, szent Karácsony reggelén.

Igaz, hogy a drámai motívumokban gazdag *Dickens*-novella bőséges anyagot adott a szerző kezére, de ezeket biztos kézzel meg is tudta markolni s nem hagyott kiaknázatlanul semmit, ami a *Karácsonyi ének*ben drámailag értékesíthető volt. Lehetséges, hogy ez az ismeretlen szerző kezdő drámaíró, de hogy a dráma és a színpad ismeretének elméletében rutinier, az több mint bizonyos. Színpad-technikai és drámai hatás szempontjából nincs kivételi való a darabon. Amit még meg akarunk dicsérni rajta, az, hogy a történet komor alaphangja mellett egyre változó hangulatokkal és színes, vidám képekkel szövi keresztül.

Egy valaki azt mondta ma este a darabról:

— A magyar *Üzenet a Marsból*.

A *Vigszínház*ban nemrégiben színre került angol látványos színművet értette, amelyhez a darab alap-elméletében és technikájában csakugyan hasonlatos. Amabban a fantasztikus Mars-beli ember, ita a *Karácsony* és a *Jövő* szelleme vezetik a darab bősét a javulás útjára, — de mennyivel poétikusabb, hangulatosabb és változatosabb az ismeretlen magyar szerző műve a *Ganthoniánál*!

Talán éppen ez lesz a malheureje a mi ismeretlen szerzőnknek! Mert hogy darabja a sok dicséret dacára, amelyet megérdemel, meg fogja-e teremni a telt házakat, erre már nem mernék megesküdni. Mert hát a moralizálás nagyon háládatlan dolog egyáltalában, de legáládatlanabb a színpadon. Hát még ha olyan veszedelmes konkurenciával kell megküzdnie, mint amilyen az operett kurtarokolyás muzsája . . .

A *Népszínház* premier-közönsége nem a legnagyobb lelkesedéssel, de a legérdeklődőbb figyelemmel kísérte végig vevőik útján az öreg Scrooget, akit *Vidor* Pál játszott. Nagyszabású drámai alakítást látunk ma este operett-színházunknak ettől az érdemes művésztől. *Vidor* már a *Rip van Winkle*ben és a *Hoffmann meséi* fantasztikus orvosában megmutatta, hogy nem közönséges tehetségű drámai művész, de hogy egy minden legapróbb részletig kidolgozott, minden árnyalatában igaz és lélektanilag megrögzött járó drámai alakításra képes, azt csak ma este volt alkalmunk megmutatni. Hosszu művészpályájának legjobb estétől számíthatja a ma, ha zajosabb taposokat aratott is már pl. a *Bossorkányvár* hűlye Józsiájában. Elismerő tapsaival azonban ma sem farkasodott a közönség.

A népszínházi ensemble, komoly drámaról lévén szó, egyes apróbb szerepektől eltekintve, elég tisztességgel oldotta meg feladatát. Nagyon jók voltak: *Németh* (Marley), *Szirmai* (dr. Streng), *Tollagi* (Cratchit), *Kovács* (Beth), *Szerdahelyi* (Topper), *Ujvári* (Gutrick). A női szereplők: *Siposné* (Silberné), *Vidorné* (Malvin), *Kápolnai Irén* (Bellno), *Solymosiné* (Viktória) szintén dicsőretek említhetők meg. A Karácsony nemtőjét *Bojár Terka*, a *Jövő* nemtőjét *Badó Nelly* játszották, a szerepekhez megkívánható organumok némi fogyatékoságával. Végül még egy ifjú kis kezdő színésznőt kell megemlítenünk, *Nagy Margitot*, aki egy suhanósnő nagyobbsága szerepét sok intelligenciával és biztossággal ábrázolta. Jó volt *Tallán* Ida is egy bakfis szerepében.

(M.-s.)

TUDOMÁNY, IRODALOM.

○ A Magyar Földrajzi-Társaság ma délután *Gerster* Béla előkete alatt ülést tartott az Akadémia heti ülésében. Dr. *Havassy Rezső*, a társaság elnöke bemutatta *Budapest székesfőváros egész területének iskolai fali térképét*.

Ezt a térképet *Kogutovics* Manó dolgozta ki s megjelent *Kogutovics* és társa magyar földrajzi intézetének kiadásában. Érdekes, hogy Budapestnek mily óriási területe van: 20.030 hektar, Bécs területe 17.812, Párisé 7.802, Berliné 6.340, Hamburgé 7.688, Münchené 6.848, Rómáé 1.572 hektár. Az említett hét nagy város között tehát Budapestnek van a legnagyobb területe. Ez az egész nagy terület fel van véve a térképre, mely erőteljes és jellemző vonásokban könnyen áttekinthető képet nyújtja a fővárosnak és környékének.

Dr. *Thüring* Gusztáv a fővárosi statisztikai hivatal aligazgatója a nemzetközi statisztikai intézet budapesti ülészakáról tartott előadást és megemlékezett azon nemzetközi összehasonlító statisztikai atlaszról, melyben *Hegedűs* Sándor kereskedelmi miniszter megbízásából *Körösy* József a legutóbbi népszámlálások eredményeit fogja feltüntetni.

EGYESÜLETEK.

(A Budapesti Ügyvédi Kör) ma este tartotta rendes évi közgyűlését dr. *Szöchner* Lajos elnök elnöklése mellett. A közgyűlés első tárgya a választmány évi jelentése volt, amelyet dr. *Gyöngyösi* József titkár terjesztett elő.

A jelentés megemlékezik az országos ügyvédi-gyűlésről, amelynek előkészítésében és rendezésében az Ügyvédi Kör tevékeny részt vett. Fel sorolja a jelentés a polgári perrendtartási tervezetnek az ügyvédségre sérelmes intézkedéseit, és azután állást foglal a *numerus clausus* ellen. Az orvoslást abban látja, ha a joghallgatókat az előadások látogatására kényszerítik és az ügyvédi oklevél megszerzése magasabb elméleti és szigorúbb gyakorlati feltételektől tétetik függővé. A választmány aggrálynak ad a jelentés további folyamán kifejezést, nem-e fogja a választási bíráskodás a kir. Kuriát rendes működésében megakasztani. A jelentés ezenkívül beszámol a választmány egyéb közérdekű működéséről és a kör belső életéről. A kör tagjainak száma 533.

Az évi jelentést a közgyűlés tudomásul vette, jóváhagyta a zárszámadásokat, megállapította az 1901—2. év költségvetését és megválasztotta a kör tisztikarát és választmányát.

(Az Első úpesti máv. takaré- és jótékony-sági asszisztársaság) az előző évekhez hasonlóan az idén is gyakorolja adásos jótékony-ságát, ugyanis folyó hó 22-én a Deák-utcai Erül-tele vendéglőben 24 gyermeket lát el teljes téli ruhával.

(A Magyar Tanitók Országos Takaré- és Hitel-szövetkezetének) igazgatósága dr. *Berzevich* Albert elnök vezetésével ma *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszternél tiszteelt. Az elnök hatóságos szavakkal előadta, hogy a tanítóknak ez a szociális intézménye minden nyereségkészt kizárólag a tanitók anyagi helyzetének javításán fáradozik, oleső közönségnek nyújt és a gazdasági tevékenység minden ágában támogatja a tanítókat. Azért egész bizalommal fordul a tanítóknak miniszterhez erkölcsi és anyagi támogatásért. A miniszter kijelentette, hogy ahol a tanítóknak a tanitók ügyét szolgálja, ott az ő támogatása sem hiányozhat; s különösen megköszönte dr. *Berzevich* elnöknek, hogy sokszor teendő dacára időt talált a tanitók e valóban pártolásra érdemes ügyének vezetésére.

TÖRVÉNYSZÉK.

§§ Elítelt radikális vezér. Sopronból táviratozók: Ma tárgyalta a törvényszék felebbezési tanácsa *Dégen* Gusztáv országgyűlési képviselő ismeretes levél-afférját, mely az országgyűlésen is interpelláció tárgya volt. A tanács megerősítette a járásbíró ítéletét, mely *Zsombor* Gézát, a soproni radikálisok vezé-

rét, Dégen levelének hírlapi közzétételével elkövetett levéltitok megsértéséért három napi elzárásban és pénzbüntetésben marasztalta el. Az ítélet jogerős.

§§ A gabonaérvétel. *Lóvy* Jakab réva-ujfalusi terménykereskedő több odaváló gazdával határidő-üzletet kötött bizonyos mennyiségű gabona szállításiára. A parasztok, rossz termés lévén, nem szállíthaták a gabonát, mire a kereskedő pörösítette a fozozati váltókat. A földesgazdák följelentették az országról *Lóvyt*, akit a fehértemplomi törvényszék kététhi jogháza ítél. A temesvári tábla fölmentette a vádlottat. Az ügyész a fölmentő ítélet ellen semmisségi panaszt adott be, melyet ma tárgyal a Kuria. *Katona* Béla koronaügyész-helyettes a vádlott elítélését kérte, de a Kuria Mózes László védő álláspontját elfogadva, elutasította a semmisségi panaszt azzal a megokolással, hogy *Lóvy* a kereskedelmi törvényben megengedett határidő-üzletet kötött.

Nyiltér.

Osztálysorsjegyek

a most kezdődő II. házashoz eredeti áron kaphatók:

1. sorsjegy 32 kor. | 1. sorsjegy 8 kor.

2. " 16 " | 2. " 4 "

Mercurbank

BUDAPEST, IV., Váci-utca 37. szám

Vevőinknek eddig már több mint

10 millió korona nyereséget fizettünk ki.

(Teljes titoktartás biztosított.)

Dr. FABINYI J.

specialista — volt kórházi szakorvos
rendel NEM BÉTEGÉSEK ellen

d. e. 9-3-ig; este 6-8-ig

Bpsten, Erzsébet-körút 12., félémelet.

TROPON a gyomorhajosok legjobb tápláléka.

A gyöngyösi érzést, mely a rossz emésztésűeknek, a táplálék tökéletlen fölémésztődése következtében főlép, a **TROPON** hamar megszünteti.

Ez a könnyen emészthető fehérje, melyet a leggyöngyösi gyomor is elbir, lehetővé teszi azoknak is, kiknek beteg gyomra a közönséges ételeket megemészteni egyáltalán nem képes, hogy szervezeteiknek mindmennyi anyagi fehértét juttassanak, amennyi annak jó erében tartáshoz szükséges.

(Az e rovat alatt közöltéeknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÁVIRATOK.

Az ausztriai helyzet.

Bécs, december 12.

A képviselőház mai ülésére beérkezett irományok között van *Breiter* interpellációja, amelyben utal arra az ellenmondásra, amely a miniszterelnöknek és *Bülow* német kancellárnak a lembergi diáküntetés dolgában mondott beszéde közt van, és kérdezi: igaz-e, hogy *Goluchowski* sajnálkozását fejezte ki a német kormány. Az irományok közt van *Kittel* interpellációja is, amelyben azt kérdezi: igaz-e, hogy a visszavonuló földmívelési miniszter utódja *Wodich* lesz. Végül *Romanczuk* képviselőnek a ruthén diákok dolgában benyújtott interpellációja.

Hartel közoktatásügyi miniszter az utóbbi interpellációjára azt válaszolja, hogy a lembergi egyetemi hatóságok hajlandók a ruthén diákokkal szemben, amennyire az egyetem méltóságának és tekintélyének megővése engedi, elnézést tanusítani és csak azt táncsolhatják nekik, hogy a szenvedélyes felindulásban tett lépéseket tegyék jóvá és kérjék utjalelvételőket. A miniszter jóindulatú támogatásáról bizonyosak lehetnek, mielőtt a törvény útjára törnek. (Helyeslés.)

A Ház erre befejezte a mezőgazdasági szövélézetek tárgyalását.

A tárgyalást aztán félbeszakították. A legközelebbi ülés holnap lesz.

Bécs, december 12.

A klerikális *Línzer Volksblatt* szerint az osztrák alkotmányt legközelebb megváltoztatják. Az új alkotmány a választói jogot kiterjeszti olyformán, hogy a lakosság társadalmi és nemzetiségi tagozódottsága jobban érvényre juttul. Együttal gondoskodik az 1852-ik évi alkotmány 11. és 12. szakaszának szigorúbb meg-

valóságáról a tartománygyűlések hatáskörének kiterjesztésével és a Reichsrath képviselőinek teljes csőrkentésével. Bécsi politikai körökben e hirt *üres kombinációnak* tartják, mely azonban visszatükrözi a kerlikálisok óhaját.

Bécs, december 12.

A Reichsrath valószínűleg csütörtökig fog ülésezni, közben a költségvetési bizottság tárgyalni fogja a budgetet. A kormány még a karácsonyi ünnepek előtt tárgyalatni akarja az újonc-jutalékról szóló törvényjavaslatot, ha azonban nem kerül rá addig sor, akkor az lesz a karácsony után való ülésnek első tárgya.

Az istenfélő császár.

Eroszló, december 12. A nagy választófejedelemnek a testőrvértesezred kaszánya udvarán felállított szobrát ma leplezték le. Ez alkalommal a *császár* is beszélt.

Hangsúlyozta nagy ósének tetteit és érdemeit és utalt arra, hogy nagy öröme szolgál, hogy az ezred jennőit védőrának emlékszóbrát átadhatja testőrvérteseknek, ezután így folytatta: A nagy választófejedelem és a császár ösei, fennkölt nagyatya mindenkor Istenben vetett rendheltelen bizodalmat tanúsítottak. Ezt látjátok — ugymond — nálam is. A haza egész hatalmi állása ezen az istenbe vetett rendheltelen bizalmon alapul. Szólgáljon ez példánul nektek. Ha előn az idő, midőn kötelességetek császártokot oltalmazni, meg kell majd mutatnotok, hogy bennetek is lakozik az istenbe vetett bizalom, hogy méltók vagytok arra, hogy annak az ezrednek a tagjai legyetek, mely a nagy választófejedelem nevét viseli.

A kínai zavarok utójátéka.

Peking, december 12. Császári rendeletet tettek közzé, amely az elhunyt *Li-Hung-Csangnak*, továbbá *Csing* hercegnek és más hivatalnokoknak a békeltárgyalásokban kifejtett tevékenységükért *különös kitüntetések* adományoz. Ugyanez a rendelet *Jung-Lunak* a kétszemű pávatollat adományozza, mert az idegeket megvédte a bokszerek támadásai ellen. A rendeletnek ezt az utóbbi részét itt élénken tárgyalják.

A német vámtarifá.

Berlin, december 12. A birodalomgyűlés mai ülésén *Pesadowski* miniszter hangsúlyozta, hogy a kormány minden támadás ellenére ragaszkodik a vámtarifajavaslatához, amely a legmondosabb előmunkálatok és információk alapján a gazdasági bizottság legmondosabb közreműködésével jött létre. Helyteleníti, hogy a kereskedelmi kamarák mind ellenségei ennek a vámtarifának. A javaslat a szociálpolitikai célt is követi, hogy a munkásoknak munkát és jó béreket biztosítson. Aki a gazdag mezőgazdák ellen küzd, az az ipar nagyobb töképezéséi ellen is harcol. Kivánatos volna, hogy nagy bírtokos kis parasztagazdaságokká alakuljanak át. A miniszter hosszulejratu kereskedelmi szerződéseket is kíván

és végül azt mondja: Ha ebből a javaslatból nem lesz törvény, esetleg kénytelenek leszünk alacsonyabb vámtételekkel belemenni a kereskedelmi tárgyalásokba. (Mozgás.) A birodalomgyűlés most keresztúton van.

A vámtarifajavaslatot gróf *Schwerin-Löwitz* indítványára 28 tagu bizottsághoz utasították. A legközelebbi ülés jövő évi január 8-án lesz. Napirend a költségvetés első olvasása.

Hasse sajnálkozását fejezi ki, hogy a ház elnapolása meggátolta őt abban, hogy néhány aktuális eseményt szóval tegyen, nevezetesen Chamberlain angol gyarmatügyi miniszter és Széll magyar miniszterelnök beszédeire.

Gróf *Ballestrem* elnök konstatálja, hogy nem történt kifogás a napirend ellen és berekeszti az ülést.

Svájc új elnöke.

Bern, december 12. A szövetséggyűlés 1902-re elnökké *Zemp* szövetségtanácsost (Lucern, katolikus konzervatív) és alelnökké *Ducher* szövetségtanácsost (Thurgau, radikális) választotta meg.

A szultán sógora.

Páris, december 12. A Havas-ügynökség jelenti Athénből: A kormány értésére adta *Dámad Mahmud* basának, aki egy idő óta Korin szigetén tartózkodik, hogy magatartása miatt a kormány kénytelen őt megkérni, hogy hagyja el Görögország területét.

Közgazdasági táviratok.

New York, december 12. (Terménytörzsde.) (Zárlat.) *Gyapot*: New Yorkban helyben 8 1/2 (8 1/2) dec.-re 8.20 (8.23). Márciusra 8.21 (8.23). New-Orleansban helyben 8.— (8.—). — *Petroleum*: Stand white New Yorkban 7.35 (7.65). Stand white Philadelphában 7.30 (7.60). Refined in Cases 8.45 (8.75). Credit Balances at Oil City 1.30 (1.30). — *Zsír*: Western steam 10.25 (10.25). Rohe és Brothers 10.35 (10.35). — *Tengeri irányzata gyenge*. Decembrisre 69. 7/8 (70. 1/4) Márciusra — (—). — *Májusra* 70. 7/8 (70. 3/4). — *Buza irányzata gyenge*. Páros őszi helyben 86. 1/2 (86. 1/2). Decembrisre 82. 1/2 (83. 1/2). Januárra — (—). — márc.-ra 85. 1/2 (86.—). Májusra 84. 1/2 (85. 1/2). Gabona szállítási díja Liverpoolba 1 1/2 (1. 1/2). — *Kávé*: fair Rio 7. sz. 6. 1/2 (6. 1/4). Dec.-re 6.55 (6.45) Márciusra 6.80 (6.70). — *Liszt*: Spring Wheat clears 2.95 (3.—). — *Cukor*: 3. 1/2 (3. 1/2). — *Olaj*: 24.50 (25.25). — *Réz*: 16. 1/2 (16. 1/2). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, dec. 12. (Terménytörzsde.) (Zárlat): *Buza* irányzata gyenge. Dec.-re 75. 3/4 (76.—). Márc.-ra 79. 1/2 (80. 1/2). — *Tengeri irányzata gyenge*. Dec.-re 63. 1/4 (63. 1/4). — *Zsír*: Decembrisre 9.55 (9.55). — Januárra 9.87 (9.85). — *Szalonna short clear* 8.95 (8.95). — *Serfistás*: decembrisre 15.20 (15.47). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

REGÉNY.

TÜZZEL-VASSAL.

Irta: SIENKIEWICZ HENRIK

(110)

Szerencsére azonban *Laszer* emberei észrevették, hogy ellenfeleik egyre szaporodnak és ódbb álltak, magukkal cipelve. A koronaőr s feltűzött lengyelek bizonyára darabokra vagdalták volna a koronaört, de *Saewilichowski* egy tartóztató kiállítására lecsillapulva dugták vissza a hüvelybe kardjaikat.

Az egész táborban hirt ment a veszekedésnek és csakhamar eljutott a herceg füléhez is. *Kusel*, aki éppen szolgálathat volt, berontott a szobába, ahol a herceg a kiewi vajdával, a stobneci stárostával és *Dönnhoffal* tanácskozott és ijedten jelentette:

— Fenséges herceg, katonáink karddal támadtak egymásra.

E pillanatban mint egy bomba pattant be a szobába a koronaőr. Halotthalvány volt és tájékozott a dühtől:

— Fenség, igazságot kérek! — ordította. — A táborban olyanok az állapotok, akárcsak *Chmielnickijnél*. Kutyába se veszik a származást és a méltóságot. A korona tisztjeit ime karddal verik! Ha fenséged nem tesz igazságot és nem akasztja fel a bűnöskéket, majd segíték a dolgon én magam.

A herceg felugrott.

— Mi történt? Ki támadta meg nagyságodat?

— A te tiszted — *Skrzetuski*.

A herceg elbámulva kérdezte:

— *Skrzetuski*?

Az ajtó ismét nyílt, *Saewilichowski* lépett be.

— Fenséges herceg, én tanuja voltam a jelenetnek.

— En nem számadásra jöttem ide, hanem hogy elégtételt követeljek! — kiáltott *Laszer*.

A herceg erőlyes tekintetet vetett az izgága koronárra.

— Lassan, lassan! — szólt csendesen és nyomatékkal.

Pillantása és határozott hangja annyira megdöbentette a koronáört, hogy híres vakmerősége dacára is úgy elhallgatott, mintha megnémult volna. A jelenlevők elsápadtak.

— Beszélj! — szólt a herceg *Saewilichowski*hoz.

Saewilichowski előadta a történeteket, elmondta, hogy a koronaőr milyen, nemesak tisztához, de egyáltalán nemes emberhez sem illő módon üzött gúnyt *Skrzetuski* gyászából, s hogy azután még karddal is megtámadta. Elmondta, hogy *Skrzetuski* mégis walkodott magán és megelégedett azzal, hogy lefegyverezte az ellenfelét. Az öreg katona így fejezte be szavait:

— Fenséged tudja, hogy egész életemben, hetven eszlelőn át sohasem hazudtam s ameddig még élek, nem is fogok hazudni. Hogy az utolsó szög valóság az, amit elmondottam, arra esküdni is merek.

A herceg jól tudta, hogy a *Saewilichowski* szava igaz, mint a szinarany, és *Laszer*t is ösmerte. De azért semmit sem válaszolt, hanem tollat vett a kezébe és írni kezdett.

Mikor az írást befejezte, a koronaörhöz fordult:

— Legyen meg hát az elégtételed!

A koronaőr akart volna még valamit mondani, de úgy látszott, hogy nem találja meg a kellő szavakat. A kezét a csipőjére tette, büszkén meghajolt és távozott a szobából.

— *Solinski*! — szólt a herceg. — Add át ezt az írást *Skrzetuskinak*.

Wolodyjovski, aki nem maradt el *Skrzetuski* mellett, kissé megrögtent, amikor a herceg apródja belépett, mert azt hitte, hogy a herceg

KÜLÖNFÉLEK.

Clarisse.

Maltrószapka van szöke fűrtös fején,
Rövid ruhácska ifju természetén,
Fehér az arca, sötét a szemze,
Tálálkozom mindennap vele.

Prémes kabátján sápadt őszi rózsza,
Csillogó napfény bearanyozza.
Nézem őt soká mozdulatlanul —
Szivemre vad szótézés horúl.

S míg agyamban szés fantom képe lebeg,
Rám mosolyog a bohókás gyerek.
Szemet lestitve elmegy mellettem,
Lágy ütemben, halkán, csendesen.

Hercegh Jend.

+ *Osztigák a citromfán*. Érdekes részletet elevenít fel egy német lap Gröben keleti utcairásából, amelyek 1894-ben jelentek meg. Könyvében Gröben elmondja, hogy az első brandenburgi gyarmatokon az ariai partvidéken osztigákat találtak citromfákon. Ez így természetesen a legmondosabb jelenségnek tetszik, egy kis felvilágosítás után azonban rögtön világossá lesz a dolog. A citromiák érett gyümölcsösel terhes ágai ugyanis lehajlottak a *Serena* Liona folyóba, s erre aztán letelepedtek a fiatal osztigák ezekre az ágakra s ott is rekedtek. Ilyen módon úgy látszott, mintha a citromfákon termelt volna a sok osztigra.

+ *A rezgő nyárfa regéje*. A nép körében a következő kedves rege járja a rezgő nyárfáról:

Abban az órában, mikor *Krisztus* urunk a keresztben függött és a nap elsötétedett, főlelem szállta meg az egész természetet. Az erdő állatai elbujtak és nem mertek rejtekeikből előjönni. A tücsök elnémult, a légy csöndesen repkedett, a madarak nem daloltak. Minden néma, bánkódó és szomorú volt, csak a virágok, bokrok és fák susogtak saját nyelvükön és elbeszéltek egymásnak a szent idő történetét.

— Istenem, vége van! — sutogó a babiloni szomorú fűz és ágait az Euphratba stülleszté.

A vincellér a szőlőn keresztül menvén, látta, mint könnyeznek a tőkék. És midőn bogryókk megértek, és a mustból bor lett, est, *Krisztus* könnyeinek neveztek. A ciprus a többi virágokhoz fordulva, emigy szóllalt meg:

— A szomorú óra emlékezetére a siroknál fogok ezentul lakni.

Egyszerre gyenge fuvalom szelte át a levegőt, a halál angyala jelent meg. És midőn a keresztől e szavak hallatszottak: „Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?” — minden ág, minden levél és minden virág remegett. Csak a rezgő nyárfa, egy

számadásra idézi őket. Az apród átadta a levelet, aztán szó nélkül távozott, *Skrzetuski* pedig gyorsan átolvasta az írást, azután odanyújtotta barátjának:

— Olvasd!

Wolodyjovski beletekintett és nagy örömmel kiáltott föl:

— A herceg ezredessé nevezett ki!

Aztán átkarolta *Skrzetuski* nyakát és megcsókolta.

A huszárezredesi rang igen kiváló méltóság volt. Abban az ezredben, ahol *Skrzetuski* szolgált, maga a herceg volt az ezredes, a címzetes ezredes pedig sieniei *Suffitsynoki*, egy éltes ember, aki régebbi idő óta nem teljesített szolgálatot. Már előzőleg is *Skrzetuski* töltötte be mindkettőjük helyét, ami különben gyakran megessett a többi csapatnál is, ahol az ezredesség inkább csak cím volt. A király ezredének maga a király volt a parancsnoka, a hercegprimás ezredé pedig maga a primás, a tényleges szolgálatot azonban helyettesítő magasabbrangú tiszték végezték, akiket hadnagyoknak és ezredeseknek neveztek. Ilyen szolgálattelvő hadnagy, vagyis inkább ezredes volt *Skrzetuski* is, akit a kinevezés a herceg egyik legelőkelőbb tisztjévé léptetett elő.

De a míg a jó barátai valósággal usztak az örömmámorban, *Skrzetuski* magán nem látszott, az arcáról nem tünt el a komorság.

— Nincs a világnak az a méltósága, amely az én areomat földéritheti.

Szó nélkül indult a herceghez, hogy a kitüntetést megköszönje. *Wolodyjovski* pedig a kezeit dörzsölve járkált alá s fel a szállásán.

— Hej, hej! Hát huszárezredes lett. Ritka kitüntetés ám ez ilyen fiatal korban! Talán még nem is volt példa rá!

— Adjon az Isten neki hozzá szerencsét is, szólt *Sagloba*.

— Mit ér neki a nagy méltóság? Hát nem láttátok, hogy milyen egykedvűen fogadta a kitüntetést?

— Szívesen lemondana róla. szólt *Longinus*.

Minden szó egyszeri beiktatása nonpareille betűkből 4 fill. Vastagabb betűkből 8 fillér.

APRÓ HIRDETÉSEK

A hirdetésekre díjmentesen ad felvilágosítást a kiadóhivatal: József-körút 18. szám.

Levélbeli tudakozásra ingyen adunk felvilágosítást, csak a válasza szükséges bélyegyet kell mellékelni. Tudakozóesknél a hirdetés számát a kiadóhivatallal mindig közölni kell.

Apró hirdetések
közponit irodákban és ere detti nyugalomban még a következők között lehet feladni:

Breuer nővérek
dohányüzeméje,
Tere-körút 54. szám alatt.

Engelmann Mór
gyorsajtónyomda,
IV. ker., Kálvin-tér 2. szám.

Franke Pál
könyvkereskedése,
V. Gróf Czirák-féle palota,
Károlyi-utca 14. sz.,
Korona-hercege-sarkán.

Jambrikovits
dohányüzeméje,
Kerepesi-utca 50. (Takarék. épület)

Eckstein Bernát
hirdetési iroda,
V. ker., Fűrdő-utca 4. szám.

Fischer J. D.
hirdetési iroda,
IV. ker., Zoltán-utca 7. szám.

Goldberger A. V.
hirdetési iroda,
IV. ker., Váci-utca 9. szám.

Haasenstein és Vogler
hirdetési iroda,
V. ker., Dorottya-utca 9. szám.

Leopold Gyula
hirdetési iroda,
VII. ker., Erzsébet-utca 1. em.

Mosse Rudolf
hirdetési iroda,
VII. ker., Károlyi-körút 9. sz.

Mezei Antal
hirdetési iroda,
V. Glaczi-ter (Haas-palota).

Schwärz József
hirdetési iroda,
V. ker., Marokkó-utca 4. szám.

Tenczer Gyula
hirdetési iroda,
IV. ker., Erzsébet-ter 3. szám.

Sikráy Samu
hirdetési iroda,
Budapest, Váci-körút 83.

Kernberg Rozália
dohányüzeméje,
VIII. ker., Múzeum-körút 18. sz.

Iff. J. Nagel Ottó
hirdetési iroda,
Múzeum-körút 2. sz. (Nemzeti Színház bérháza).

Nemetsek A. J.
újság-árusáda,
Felső-tér 2. szám.

Rehenczi Ilona
dohányüzeméje,
Andrássy-utca 85. szám.

Szántó Mór
dohányüzeméje,
IV. ker., Kelemen-utca 14. szám.

Szopronyi V.
dohányüzeméje,
VIII. ker., Kerepesi-utca 1. szám.

Schönwald Ferencné
dohány-üzeméje,
Ferenc-körút 23. szám.

Toldi Lajos
könyvkereskedése,
Ber. Fő-utca 2. szám.

Goldgruber Mór
könyvkereskedése,
Buda II. Fő-utca 17. szám.

Minden apró hirdetés, melyet itt este 6 óráig feladnak, már másnap megjelenik a Budapesti Naplóban.

Deutsch Mikszáné,
Andrássy-utca 30.

Weitzenfeld Jakab,
Király-utca 1.

Zipser és König
személynékesedése,
Andrássy-utca 4. szám alatt.

Benda Józsefné,
Andrássy-utca 36.

Csalódtam
a most vigasztaló keresek.
Lengyel igazságtalan és nagy
találkozók - legyenek azok
jellelki fiatal hölgy, ki az igaz
színe barátságát mindenki
félre helyezi. Levél: Nem bánja
még jelölgeti el-aphoz kérék.

Lapát Jánosom.
Legelőt keresek az uton legalább
félkereszt szerető Sándorod.
10891

„Prima levelező”
levele van a kiadóhivatalban.

Édes Lola!
A milyen nagyon megörültem
amint az édes leveleim, oly
leves volt tartalom, mely
védelem, óriási lévedésem al-
pud. Mindenne, ami előttem
szent, esküszöm, hogy nem
akartam megvárni, hogy
pelyn jöndültek van szíved
könyörgöm, adjon alkalmat,
hogy a féltésierést tocsanatát
eszedezem! 4104

Komoly házassági
szándékkal, ismerkedő bányá
nálki ezen uton keresek egy
célú és művelt szűd leányt
kifüggetlenül családától, 25-26
éves korban, ki 25-40 ezer
korona hozományával rendelke-
ző és félbesz. menne egy 40
éves, tekintélyes vagyonú, mű-
velt és tanteremtés beosztású
gazdagnak. Ajánlatokat X. 40
járda alatt kérék Sikráy hirtet-
ési irodájába, Váci-körút 33.
Kö-vetők kiárva. 10893

Százsorszép
Babuska. Kérem szombat dé-
lután 4 órákor arra a helyre,
hol első találkozás alkalmá-
val egy sokat eldőltek, eljárnak.
Levél ment főpórtára. H. 10893

Bubinak!
Szombathelyi vasárnap jöjjél
ha jöhöl, hát jöhöl a 30.
évi születésnapod, rád gondolva
a Tied. 10895

KERESLET.

Könyveket
bármi mennyiségben legjob-
biban vásárol Brody F., Buda-
pest, Váci-körút 25. 10887

A vadászati
idény beállásával foltívom a na-
grob uradalmak és vadász-
területek figyelmét arra, hogy
vadak, különösen nyulakból
bármi nagy mennyiségben hi-
ánzólag vannak állományuk
reászára. Groszman Jágó M-
koloz. 4094

Könyvelő,
magyar-nemet levelező hi-
ánzólag van a városban, 10
évi gyak. lottal, alkalmazást
keres. Szives megerkedés
„prima levelező” jelleg alatt
a lap kiadóhivatalába kérék.
nrk. 4094

KINÁLAT.

Gyakorlott
angol nyelv-mesternek mérsékelt
díjazással és jó munkákkal
megdolgozókat „Young Lady” cí-
men el-aphoz kéréknek.

Üveg-
és porcellán-kereskedés nagyobb
vídéki városban, az első és
legjobbmetűli üzlet ott, jó-
votok vevőkkel, melynek bizo-
nyosnak és gond nélkül meg-
dolgozókat tozson szert, en-
népölgya ezen üzletben éb-
népölgya is tiszta lelkesmerlett
merom megvételre ajánlat,
szóval, igen kedvező felté-
telekkel olad. Bővebb tájékozt
Gyula üzletek adásvétel ir-
odájában Budapest, József-
körút 18. 10896

Elegánsan
butorozott szoba olcsón kiadó,
esetleg ellátással, Hunyadi-utca
11. I. em. 11. 10894

Kitűnő szabónő
kitchenben járta, olcsón elvállal
munkát, melyet a saját lakásán
készt el. Reménytelenül is ve-
gese kitűnő lással, egy. Lédor-
er. 10894. W. csevelő-ny-
utca 54. III. em. 4.

Kerékpár
kitűnő állapotban, pénzkeres-
kelt minden elfogadható. Áron
olcsó. Külső Kerepesi-utca
11. III. 17. 6000

Borladás!!
Körülbelül 80 hectoliter nagy-
sáji kitűnő minőségű fehér
asztali 1900. évi termésk, 40
évi 80 hectoliter sárga- és
schiller bor tisztán levegőre,
egyévi viszonyok miatt sür-
gősen eladó. Bővebb felvilágosít-
a kiadóhivatalban. 4077

Takarítást
elvállalok szerény díjazás mel-
lett. Öv. Kiss Józsefné VII.
Demjánky-utca 4. H. 24.

Kitűnő szabónő
ki már 20 éve működik a fő-
városban, a leggyorsabb
munkát vagy a legdrágább
és legelőzesebb ruhákat ol-
csón készít. Cim: Lustigant
A. VI. Iszabellán. 54. földszint 4103

Butorok,
rendkívül alkalmi vételekből
juttatott eladásnak részletei
és kétségkívül, gyorsan ve-
tettek. Hunyadi-ter 3. sz. az
udvarban. 10327

Hölgyek figyelmé-
re! Gyakori előfordulás ut-
tortakára mellett tanácsot,
segélyt nyújt. Baross-utca. 83. II.
em. 15. 10459

Cimrást,
másozat vagy bármennyi ctt-
bon végezhető irodai munkát
elvállalok szerény feltételek
mellett. Cim a kiadóban. 4026

Eladó
gőzmozgó garnitúr, Clayton
fokozott, vasamás első ma-
gus csapó 6 éves. Egy Ruszt-
lin garnitúr 12 éves teljesen jó
karban olcsón. Egy új szűz
4 párbesz. esztorgapó. Egy új
4 db Ganz-féle 21-es tartóké-
hengere 1 éves, 1 dinamógép 60
lósúlyúval a vívmáppal, 2 hó-
páncs, 100 literes, teljesen jó
karban mind új olyan min-
den hozzá tartozó vezeték, kap-
csolók stb. olcsón eladó. Rónai
Júliánál, A-Kanisán. 3994

Dió.
Szőp dió termésk dió, méter-
mássa 13 forintért kapható.
Guttman Sámuelnél Nagy-
várud, Nagypiac-ter. 10875

Zongora,
Kramer-féle, kitűnő hangja,
juttatott eladó. Megtekinthető
díjazás 2-3-ig. Nefelejts-
utca 10. II. 11.

Dohányüzemben
elvállalok üvadászkötecs, nagy-
báb viddi városban felvétel-
nek. Fényképpel ellátott ajánla-
totok „Tócsa” jelleg alatt a
kiadó továbbít. 10893

Az Országos Magyar
Gyorsíró-Bizonylati vezetése
kérdés alatt új magyar és né-
met gyors- és gépirásati
tanfolyam nyílik meg. Jelen-
kezébe kerültek számban fel-
vezetői és főtárgyelő részveny-
társaság Budapest, Erzsébet-
körút 9-11, New-York palota.

Szép búkkfacsú
vagonoknál első Hovább
felvilágosítást Braun Ede,
Dund, u. p. Temova.

Singer-varrógépe-
ket, a legelőzesebb árakkal,
előnyös fizetési feltételekkel
szállítunk. Lang 3. és 4. te-
rőparkúlat Budapest, József-
körút 41.

Kerékpárokat
zálogszámból kiváltottak, 85
forinttól feljebb szállítunk. Lang
és 4. te-rőparkúlat, József-
körút 41.

Magyar ruha
finom posztóval, valamint lak-
csizmák kitűnő állapotban, igen
olcsón eladó. Sándor-utca 30/B.
I. 15.

Két szoba
elegánsan bútorozva légezes
világítás és fűtés használat-
tal. 2-3 részre esetleg ellátás-
szal azonnal kiadó. Tere-körút
6. II. 14. Bocsay 4005

Kitűnő szabónő
ajánlunk olcsón ruhák
készítésére saját laká-
sán - 5 frtól feljebb. Egy
próba bármit kiegészít. Szent-
királyi-utca 22. II. 36.

A ki hegedűt,
cimbalomot, harmonikát, mecha-
nikai hangszereket, vagy zong-
orát akar venni, kértje Ar-
jegyzéket Sternberg Armin és
sevére cs. és kir. udv. hangszere-
gyártókól Kerepesi-utca 36.
mely egy minden cikkről külön
illusztrált árjegyzéket küld tel-
jesen díjtalanul.

Mignon
fokozt zongora, keresztúros,
kevése hangzárt, olcsón eladó.
Pál-utca 6. H. em. 12.

Zongora
fokozt, keresztúros, kevése
hangzárt, díjazás kizárólag 250
frt-ért eladó. Fedor, Dohány-
utca 90. sz. III. em. 410 12. Meg-
tekinthető csak reggel 8-9-ig.

Egy
Koch & Karselt-féle matt
keresztúros zongora egészen
első. Argeleki-utca 4. III.
Denker.

Legnagyobb
kényelmesen bútorozott
kitchenbejárta olcsóval
szalon december 1-re kiadó.
Uraknak, nők a csendes és
barátságos ofitium ked-
velők, igen alkalmas (nem
császárt, sem gyerekek)
Sándor-utca 20B. I. 13.

Valódi Echo-Phono-
graph, teljes felszereléssel
együtt 20 frt. gyönyörű meg-
szécselt hangok, drága frt
150. Úres hangok drága 80 frt.
Sternberg Armin és Testvére
cs. és kir. udv. hangszere-
gyártókól Phonograph-üzemé-
jében, Kerepesi-utca 36. (Korona-
Lajos-utca sark.) Zenepalota.

Két butorozott
udvari szoba, egymásba nyíló
Szentkirály-ut. 3. III. 20. Jépe-
szőlő bejárta, azonnal kiadó,
4043

Veszek
zálogházi cécutat
régri arany ezüstárút brill-
ánt és gyémánt árút a
legmagasabb árak mellett

FRIED A.
órás és ékszerész
Kerepesi-utca 2. szám.

Szép
Pianino,
egész új, fekete, kereszt-
li ros, jó hangjal eladó.
VI. ker., Uj-ntca 41.
földsz. 2.

Zongora,
egész rövid, csak kereset has-
znált, jó gyártmány, remek
hangzárt, sürősen eladó.
LAWNER MÓR
női szabó,
VI. Nagymező-utca 19. III.

Zongora,
egész jó karban
igen olcsón eladó
Lilium-utca 21., I. 8

Maroni
(nemes kesztyű) igen nagy
és olcsó 5 kilogrammonként
a kor. 70 fillert várn- és
költségmentesen házhoz szál-
litja:

Alexander Franz Mayer,
Triest.

Receptok az ebből készíthető
kitűnő ételrekré ingyen mellé-
költenek.

Használt
férfruhákat leg-
magasabb árban
vesz Weisz Lipót,
IV., Kristóf-ter 2.

Kivánatra a vevő
a helyszínén meg-
jelenik.

Beraktározott és
visszamaradt
BUTOR.

gyönyörű hádozókat, befe-
rőzött 400 frt. jelenlegi ára 180
frt. Ritka szép kiváltó eb-
edők, becsérték 100 frt. jelenlegi
ára 300 frt. Teljes szalon-
butorozott, becsérték szerint
200 frt. eladási ára 200 frt.
Azonkívül nagy választékban
működésű legriválóbb ar-
képe díszit, párját ritkítja. A
két kötet ára 10 kor. Királya
Wodianer F. és Fial (Lampel
Róbert) cs. és kir. udv. könyv-
kereskedése Budapest, An-
drássy-utca 21. Kapható minden
könyvkereskedésben.

Megrendelések
KÉPKERETEKRE
teljesre szerint kivitelben
olcsó árak mellett elfo-
gadhatnak.

Csáki testvérek
IV. Serviz-ter 10.

Magy. kir. Államvasutak
Üzlet Szombathely.

Pályázati hirdetés.
A magyar kir. Állam-
vasutak Üzletvezetőségére
részre 1902. esztelleg 1904.
évi végéig a következő
csoporthoz sorozott anyag-
okból felmerülő tényle-
ges szükségletnek a állit-
ását biztosítani kíván-
ván, ezenel nyilvános
pályázatot hirdet m. p.
I. Mész-
II. Tégliák,
III. Fagygyu-gyeryia és
szappan.
IV. Takaréktűzhely-
alkatrészek és felélemozek,
V. Fanemű-anyagok,
VI. Seprők és
VII. Magvak szállítására.
A kiras tárgyat képező
egy-egy cikket feltüntet-
jük, melyek, melyek egy-
gyeszer mind ajánlati mintá-
kál szolgálnak, valamint
a szállítószakra vonatkozó
részletis pályázati felhí-
vást, valamennyi hazai
kereskedelmi és iparkama-
rándi megtekinthető és a
m. kir. államvasutakszom-
bathelyi üzletvezetőség ál-
talan (I.) osztálya anyag-
és leltárbeszerzés-csoport-
jánál kaphatók, a hol
bővebb felvilágosítások is
adhatnak.
A szabályszerűen kiál-
litott, s ivenként egy kor-
onás m. kir. okmánybél-
lyeggel ellátott ajánlatot
lepecsegtetve legkésőbb fo-
lyó évi december hó 18-ik
napjának délelőtti 10 órá-
jáig a szombathelyi üz-
letvezetőség általános (I.)
osztálya anyag- és leltár-
beszerzési csoportjában
adandók át, illetőleg posta-
utalván oda küldendők és
azok borítéka ezen kül-
cimmel látandó el:
„Ajánlat 20435/901. szám-
hoz.”
Később benyújtott aján-
latok, valamint olyanok
melyek nem pontosan a
részletes módozatok be-
tárása mellett állítanak ki,
nem vétnek figye-
lombé.
Szombathely, 1901. no-
vember hóban.

Copying Office
Elvállal bármennyű leír-
sokat, költségeiteket,
periratokat, specialitá-
sa: a könyv való sok-
szorosítás, mely úgy
csinára, mint praézit-
tásra néve felülmul-
hatatlan. Külön for-
ditási osztály.

Yost Irópeg részvenytársaság
másoló-osztálya
Erzsébet-körút 9-11.
(New-York palota).

Zálogcédulát,
hört arany, ezüst és brill-
ánköveket legmagasabb ár-
ban vesz Schiller Iszó, IV.,
Királyi Pál-utca 12. Egyetem-
ter mellett.

Uj Petőfi.
Az első szabad képes Petőfi
kiadás. Telogy, Tull és
Noegrádi festményezők 52
részre. Minden rész egy egész
oldalt foglal el a három szub-
van művészi módon reprodukál-
va. A két kötetet dr. Radó
Antal rendezte ki és itára
el jertvelele. A szöveg tük-
letes pontosságú. Dr. Ferenczi
Zoltán, a legelőzesebb és leg-
jobb Petőfi-monográfia szerzője,
írta, megvá. elszajtot in-
az első kötet elé. A könyv
száraz fanyagos, finom papír,
a nyomás miniszorék, kitűnően
olvasható, a gyönyörű képek,
melyet Petőfi domborművi ar-
képe díszit, párját ritkítja. A
két kötet ára 10 kor. Királya
Wodianer F. és Fial (Lampel
Róbert) cs. és kir. udv. könyv-
kereskedése Budapest, An-
drássy-utca 21. Kapható minden
könyvkereskedésben.

Egy tégely ára 1, 2,
3 és 5 forint.

Szétküldés naponta a pénz
előleges bekládása vagy
utánvétel mellett az egész
világha a gyártók, a hirta
rendelések címzendeik.

Csillag Anna
BÉCS: I. Seltzerasse 5.
BERLIN: Friedrichstrasse 56.

T. Csillag Anna urnőnek!
Sziveskedjen 6 tégelyt
elismert hajnévesítő
kenőcséből különben után-
vétel alatti címre:
Gavriani-Auersperg grófné
Schloss Gleichenberg-
Graz.

T. Csillag Anna urnőnek!
Kérem címrere ismét
2 tégelyt kitűnő hajnévesítő
kenőcséből postaután-
vétel külden.

Baumgarten Emil
Steyer.

T. Csillag Anna urnőnek!
Kérem címrere egy
tégelyt kitűnő kenőcséből
külden.

Lovag Liebig Lajos
Reichenberg.

Tek. Csillag Anna urnőnek!
A eszmerre szállított
kenőcs kitűnő szolgálatot
tett s örömbre szolgál,
hogy egy rövid használat
után már annak előnyös
hatásáról értesíthetem. Vé-
gül meggyezem, hogy
minden barátomnak és
ismerősömnek szivesen
ajánlom.
Sandroc Adél
szinesznő.

T. c.
Tisztelettel kérem ne-
kem egy tégelyt kitűnő
hajnévesítő postaután-
vétel külden.

Gróf Starhemberg Guldó,
Kúpód.

T. Csillag Anna urnőnek!
Kérem nekem kiváló
kenőcséből 3 tégelyt kü-
lden.

Ebensteinl Girardi Jakab
Triest.

T. Csillag Anna urnőnek!
Kérem egy tégelyt Csill-
ag-féle hajnévesítő, mint
már volt címrere posta-
utánvétel külden.

Hohenlohe herceggé,
szül. Salmhó, Alt-Cussee

T. Csillag Anna urnőnek!
Kérem 3 tégelyt kitűnő
kenőcséből postaután-
vétel külden.

Reindorf Schweng L.-né,
cs. és kir. kapitány neje, Prága.

T. Csillag Anna urnőnek!
Hirneves kenőcséből kér-
még egy tégelyt.

Gróf Courcy Felix,
Bécs.

En Csillag Anna!

A ki lakást keres

vagy kiadó

lakása c c

van c c

A ki

személyzetet

keres vagy

hely nélkül

van c c

A ki

valamit venni

vagy eladni

akar c c

stb. stb.

a legjobb eredményt ér-
heti el a

„Budapesti Napló”

apróhirdetesei

utján.

Főhirdetés-felvétel

a „Budapesti Napló” ki-
adóhivatalában

VIII. József-körút 18.

Legelőzesebb árak!